

Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd

Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd
Spaklerweg 4, 1096 BA Amsterdam
Website: www.deltalloydpensioenfonds.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41198865

Jaarverslag 2020

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Karakteristieken van het pensioenfonds	
1. Kerncijfers	7
2. Doelstellingen en organisatie pensioenfonds	9
2.1 Missie, visie en strategie	9
2.2 Organisatie Pensioenfonds	10
2.3 Uitbesteding en uitvoeringsorganisatie	16
Verslag van het Bestuur	
1. Belangrijkste ontwikkelingen	17
1.1 Inleiding	17
1.2 Covid pandemie	17
1.3 Pensioenfonds zonder nieuwe opbouw	18
1.4 Eigen Risicobeoordeling (ERB)	18
1.5 Samenstelling bestuur	18
1.6 Grondslagen	18
1.7 Pensioenadministratie	19
1.8 Beleggingsbeleid	19
1.9 Pensioenakkoord	19
1.10 Benoemingen	20
2. Governance	21
2.1 Bestuur	21
2.2 Naleving Code pensioenfondsen	21
2.3 Fondsdocumenten	24
2.4 Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie	24
2.5 Diversiteit	25
2.6 Risicomanagement	25
2.7 Compliance	25
2.8 Interne audit	27
2.9 Klachten en geschillen	27
2.10 Verantwoordingsorgaan	28
2.11 Intern toezicht	28
2.12 Extern toezicht	29
3. Pensioenbeleid	30
3.1 Pensioenreglement	30
3.2 Overeenkomst met de werkgever	30
3.3 Toeslagen	30
3.4 Ontwikkeling aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden	31

4. Financiële en actuariële positie	33
4.1 Dekkingsgraad	33
4.2 Uitvoeringskosten	37
4.3 Actuariële analyses	41
4.4 (Aanvangs)haalbaarheidstoets/risicohouding	45
5. Beleggingsbeleid	47
5.1 Het beleggingsbeleid en beleggingsplan	47
5.2 Het beleggingsmandaat	48
5.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen	50
5.4 Terugblik economie en financiële markten in 2020 en vooruitzichten 2021	53
5.5 Ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille	58
5.6 Stress scenario's	60
5.7 Performance van de beleggingsportefeuille	60
6. Communicatiebeleid	63
6.1 Visie over communicatie	63
6.2 Communicatiedoelstellingen	63
6.3 Doelgroepen en communicatiemiddelen	65
7. Risicobeheersing	68
7.1 Risicobeleid	68
7.2 Risico's	69
8. Verwachtingen voor 2021	81
Verslag Raad van Toezicht	83
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	89
Personalia	97
Jaarrekening	
Balans per 31 december	102
Staat van baten en lasten	104
Kasstroomoverzicht	106
Waarderingsgrondslagen	107
Toelichting op de balans per 31 december	114
Gebeurtenissen na balansdatum	119
Toelichting op de staat van baten en lasten	120
Risicoparaagraaf	126
Overige gegevens	
Actuariële verklaring	137
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	139

Voorwoord

In dit jaarverslag geven wij u een beeld van de ontwikkelingen gedurende 2020 en de financiële positie eind 2020 van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd (het Pensioenfonds).

Begin 2020 werd de wereld opgeschrikt door de coronapandemie. Ook in 2021 zal de maatschappij daar last van hebben. Begin 2020 stonden de financiële markten onder druk waardoor de waarde van de aandelen en vastgoed fors zijn gedaald, spreads opliepen en ook de rente verder daalde. De aandelen en spreads hebben zich echter gedurende het jaar hersteld, waardoor een positief rendement op de beleggingen is gerealiseerd. De medewerkers en het bestuur van het Pensioenfonds hebben vanaf half maart 2020 thuis gewerkt en de vergaderingen hebben online plaatsgevonden. Datzelfde gold ook voor onze uitbestedingspartners. Het Pensioenfonds en onze uitbestedingspartners hebben maatregelen genomen om de bedrijfsuitvoering ongestoord door te laten gaan. Dat is ook gelukt. De processen en de beheersmaatregelen op deze processen hebben gewoon doorgang gevonden. De (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden hebben nauwelijks hinder ondervonden dat de medewerkers van het Pensioenfonds thuis hebben gewerkt.

Ook dit jaar hebben wij, in overeenstemming met onze ambitie, per 1 januari 2021 een volledige toeslag kunnen toekennen. De pensioenaanspraken van actieve deelnemers en gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen van pensioengerechtigden hebben wij verhoogd met de prijsontwikkeling volgens het CBS (1,12%).

De financiële positie van het Pensioenfonds is licht verslechterd ten opzichte van vorig jaar. De actuele DNB-dekkingsgraad daalde in 2020 van 127,8% naar 126,6%. De beleidsdekkingsgraad bedroeg per 31 december 2020 123,1% en is ten opzichte van eind 2019 met 3,7% afgenomen. Onze beleidsdekkingsgraad is hiermee eind 2020 fors hoger dan de gemiddelde beleidsdekkingsgraad van Nederlandse pensioenfonds eind 2020 (96%).

Het totale rendement op de beleggingen was in 2020 10,6% (2019: 19,8%). Deze daling is met name veroorzaakt doordat de waarde van de aandelen minder is gestegen dan in 2019. De rente is wederom gedaald, maar de renteafdekking heeft zijn werk gedaan.

Vanaf 1 januari 2020 is opbouw van de nieuwe pensioenregeling van voormalig werknemers van Delta Lloyd niet meer ondergebracht bij het Pensioenfonds, maar bij het NN CDC Pensioenfonds. Daardoor kent het Pensioenfonds per 1 januari 2020 geen nieuwe pensioenopbouw meer (met uitzondering van premievrije opbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers).

Het Pensioenfonds heeft zich, naast de reguliere werkzaamheden, gericht op het verder verankeren van het beleggingsbeleid, het verder professionaliseren van het risicomanagement, de overgang naar een andere pensioenuitvoerder (AZL) en het monitoren van de dienstverlening en performance van de uitbestedingspartijen. Daarnaast zijn de sleutelfunctiehouders benoemd en zijn nieuwe afspraken met de fiduciair vermogensbeheerder, de custodian en de pensioenuitvoerder overeenkomen.

Wij bedanken de leden van het verantwoordingsorgaan, Raad van Toezicht, de adviseurs en de medewerkers van het Pensioenfonds voor de bijdrage die zij in 2020 hebben geleverd aan het goed functioneren van ons Pensioenfonds. In overeenstemming met het rooster van aftreden zijn Rob van Mazijk halverwege 2020 en Tom Roos eind 2020 afgetreden. Het bestuur is hen veel dank verschuldigd voor de wijze waarop zij invulling hebben gegeven aan hun bestuurslidmaatschap.

Amsterdam, 26 mei 2021

Namens het bestuur van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd,

E.W. Galesloot, voorzitter

N. Yacoubi, plv. voorzitter

Karakteristieken van het pensioenfonds

1. Kerncijfers

	2020	2019	2018	2017 ¹⁾	2016
Aantallen					
Actieve deelnemers ²⁾	2.029	2.366	2.766	3.479	3.896
Gewezen deelnemers ('slapers')	7.103	7.020	6.806	6.205	5.966
Pensioengerechtigden	3.713	3.670	3.614	3.546	3.493
Totaal	12.845	13.056	13.186	13.230	13.355
Toeslagverlening (voorwaardelijk)					
Deelnemers (ultimo v/h jaar)	1,12%	1,73%	1,68%	1,34%	1,00%
Gewezen deelnemers/pensioengerechtigden (ultimo v/h jaar)	1,12%	1,73%	1,68%	1,34%	0,32%
Achterstand toeslagverlening					
Deelnemers (ultimo v/h jaar)	0,32%	0,32%	0,32%	0,32%	0,70%
Gewezen deelnemers/pensioengerechtigden (ultimo v/h jaar)	0,99%	0,99%	0,99%	0,99%	2,21%
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Kostendeekkende premie	0	34.145	39.474	48.917	62.515
Gedempte premie	0	33.932	39.632	41.889	62.515
Feitelijke premie ³⁾	1.142	33.322	39.787	59.536	62.515
Pensioenuitvoeringskosten	2.514	2.359	2.111	1.796	3.083
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer en pensioengerechtigde (in €)	438	391	331	256	417
Pensioenuitkeringen	68.976	66.161	64.454	62.542	60.561

1) Tot en met 31 december 2016 was het pensioenfonds herverzekerd. Vanaf 1 januari 2017 is het pensioenfonds overgegaan naar eigen beheer. Daardoor zijn niet alle cijfers vergelijkbaar.

2) Actieve deelnemers betreffen gewezen deelnemers die nog in dienst zijn bij de werkgever en arbeidsongeschikten die premievrije opbouw kennen.

3) De feitelijke premie 2017 is inclusief de eenmalige extra bijdrage van € 10.000.000 t.b.v. de premie egaliseringsreserve die in 2017 is betaald. De feitelijke premie 2020 betreft de uitvoeringskosten die door de werkgever zijn vergoed en een correctie van premie uit voorgaande jaren.

	2020	2019	2018	2017	2016
Vermogen en solvabiliteit (x € 1.000)					
Aanwezig eigen vermogen	863.542	822.816	601.805	709.390	510.406
Minimaal vereist eigen vermogen	130.658	122.784	112.319	109.937	1.591
Vereist eigen vermogen	364.920	390.136	355.586	348.800	n.v.t
Pensioenverplichtingen op basis van RTS van DNB	3.243.788	2.955.174	2.562.606	2.485.809	2.467.061
Actuele DNB-dekkingsgraad voor verslagleggingsdoeleinden	126,6%	127,8%	123,5%	128,5%	121,0%
Actuele DNB-dekkingsgraad (t.b.v. publicatiedoeleinden)	126,6%	127,8%	123,5%	128,5%	126,7%
Beleidsdekkingsgraad (BDG) ¹⁾	123,1%	126,8%	129,2%	131,0%	124,0%
Beleggingen (x € 1.000)					
Actuele waarde	4.079.283	3.756.894	3.271.610	3.307.435	3.136.656
Beleggingsopbrengsten	398.926	635.098	1.811	58.843	301.164
Vastgoedbeleggingen	53.566	98.471	83.379	71.033	51.672
Aandelen	784.826	951.227	784.878	856.002	695.616
Vastrentende waarden incl. liquide middelen	3.250.378	2.713.603	2.302.563	2.146.410	2.199.173
Derivaten	596.104	347.254	114.411	232.663	182.938
Overige beleggingen	0	0	890	1.327	7.257
Kosten vermogensbeheer in % gem. belegd vermogen	0,20%	0,23%	0,21%	0,21%	0,11%
Transactiekosten in % gem. belegd vermogen	0,10%	0,08%	0,03%	0,06%	0,01%
Totale kosten vermogensbeh. in % gem. belegd vermogen	0,30%	0,31%	0,24%	0,27%	0,12%
Beleggingsrendement					
Totale portefeuille	10,6%	19,8%	0,0%	1,8%	10,4%
Benchmark	11,0%	19,2%	0,6%	0,5%	8,9%
Matchingportefeuille	14,0%	17,4%	3,1%	-2,0%	11,3%
Benchmark	15,0%	17,1%	3,6%	-3,3%	8,9%
Rendementsportefeuille	2,2%	26,1%	-7,8%	13,2%	7,7%
Benchmark	-0,2%	25,5%	-5,3%	9,4%	9,3%

1) De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.

2. Doelstellingen en organisatie pensioenfonds

2.1 Missie, visie en strategie

Missie

Het Pensioenfonds is een betrouwbare en professionele pensioenuitvoerder die invulling geeft aan de pensioenovereenkomsten die de werkgever tot 1 januari 2020 heeft afgesloten met de werknemersorganisaties.

Hierbij verleent het Pensioenfonds pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en hun nabestaanden, een en ander volgens de regels zoals nader in het pensioenreglement is omschreven en die in overeenstemming is met de bestaande wet- en regelgeving.

De ambitie van het Pensioenfonds is om, binnen zijn financieringsmogelijkheden, te streven naar een goede pensioenvoorziening door de koopkracht van de rechten van (gewezen) deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden.

Visie en doelstellingen

Nu het Pensioenfonds geen nieuwe opbouw meer kent, zal het Pensioenfonds zich blijven inspannen om de pensioenen en pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden op een optimale manier uit te voeren. Economische - en maatschappelijke ontwikkelingen en overheidsmaatregelen hebben echter onzekerheid tot gevolg. Het is aan het Pensioenfonds om op deze ontwikkelingen en maatregelen waar mogelijk in te spelen en tenminste de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden te wijzen op deze ontwikkelingen en acties die naar aanleiding daarvan nodig kunnen zijn.

Het Pensioenfonds streeft naar een effectieve en efficiënte uitvoering, om de kosten van de uitvoering te beperken, met in achtneming van:

- een voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden beheerst risico ;
- de realisatie van de ambitie van het Pensioenfonds.

Het Pensioenfonds stelt een evenwichtige belangenafweging tussen de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden voorop. Het Pensioenfonds besteedt veel aandacht aan communicatie met belanghebbenden en speelt hierbij in op de externe en interne ontwikkelingen waar het Pensioenfonds mee wordt geconfronteerd. Het Pensioenfonds is transparant, toegankelijk en wil betrouwbaar en deskundig zijn. Ook wil het Pensioenfonds reële verwachtingen bij (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wekken. Daarbij wil het Pensioenfonds aan (gewezen) deelnemers inzicht en keuzemogelijkheden geven met betrekking tot het opgebouwde pensioen. Om dit te bereiken maakt het Pensioenfonds onder meer gebruik van een website en pensioenportaal waarin een pensioenplanner is opgenomen.

Het Pensioenfonds belegt het pensioenvermogen op een maatschappelijk verantwoorde manier in aandelen, vastrentende waarden en vastgoed, voor een groot deel via beleggingsfondsen. Bij de beleggingsbeslissingen worden aspecten zoals klimaat, gezondheid, veiligheid en governance (ESG-criteria) meegenomen in de beoordeling en besluitvorming voor investering.

Ontwikkelingen als bijvoorbeeld veranderende financiële markten, veranderingen in het pensioenstelsel en de steeds verder gaande regelgeving zal invloed hebben op het Pensioenfonds. Deze ontwikkelingen worden nauwlettend door het Pensioenfonds gevolgd. Het Pensioenfonds bespreekt daarom regelmatig deze ontwikkelingen en scenario's die het pensioenfonds kan opvolgen.

Strategie

Het Pensioenfonds kiest voor een bestuurlijke inrichting die de missie en visie ondersteunt.

Het Pensioenfonds richt zich financieel op het beheersen van risico's en het creëren van extra rendement waarmee het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen nastreeft. Indien de mogelijkheid zich hiertoe voordoet, zal het pensioenfonds de koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen proberen te verzekeren.

Het Pensioenfonds wil zijn missie en visie realiseren met een eigen beperkte organisatie waarbij:

- de (pensioen)administratie, wettelijke rapportages, wettelijke communicatie en vermogensbeheer, inclusief de beleggingsadministratie worden uitbesteed;
- de overige, fonds eigen, communicatie en de beleidsvoorbereiding worden door de eigen organisatie verzorgd, eventueel in samenwerking met andere aan de werkgever gelieerde pensioenfondsen.

De uitbestede werkzaamheden worden door het pensioenfonds nauwlettend gemonitord.

Daarnaast zorgt een prudent beleggingsbeleid, waarbij het renterisico grotendeels is afgedekt, voor het behouden van een goede financiële positie.

Door communicatie met de stakeholders en het gebruiken van informatie uit onze omgeving worden ontwikkelingen nauwgezet gevolgd. Door het hebben van een professionele organisatie kan het pensioenfonds relatief snel actie ondernemen als ontwikkelingen zich voordoen.

Realisatie doelstellingen

In de Code pensioenfondsen (norm 58) is opgenomen dat het bestuur in het jaarverslag beschrijft in hoeverre het Pensioenfonds de gestelde doelstellingen heeft bereikt.

De belangrijkste en meest concrete doelstellingen van het Pensioenfonds zijn:

1. het verlenen van een volledige toeslag: deze doelstelling is behaald (zie onder 3.3 in het bestuursverslag).
2. binnen de grenzen en de bandbreedtes van de afgesproken risicohouding blijven: deze doelstelling is behaald (zie onder 4.4 in het bestuursverslag).
3. In paragraaf 6.2. zijn de communicatiedoelstellingen en de realisatie daarvan opgenomen.

Verder wordt in hoofdstuk 4 verslag gedaan over de financiële positie van het Pensioenfonds, in hoofdstuk 5 (beleggingsbeleid en verantwoord beleggen) en in hoofdstuk 7 (risicobeheersing) doen wij verslag over hoe het Pensioenfonds de risico's beheerst.

2.2 Organisatie Pensioenfonds

Het Pensioenfonds is een stichting, opgericht in 1970 en statutair gevestigd in Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41198865.

Het Pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Vanaf 1 januari 2020 kent het Pensioenfonds geen nieuwe opbouw meer (slapend fonds).

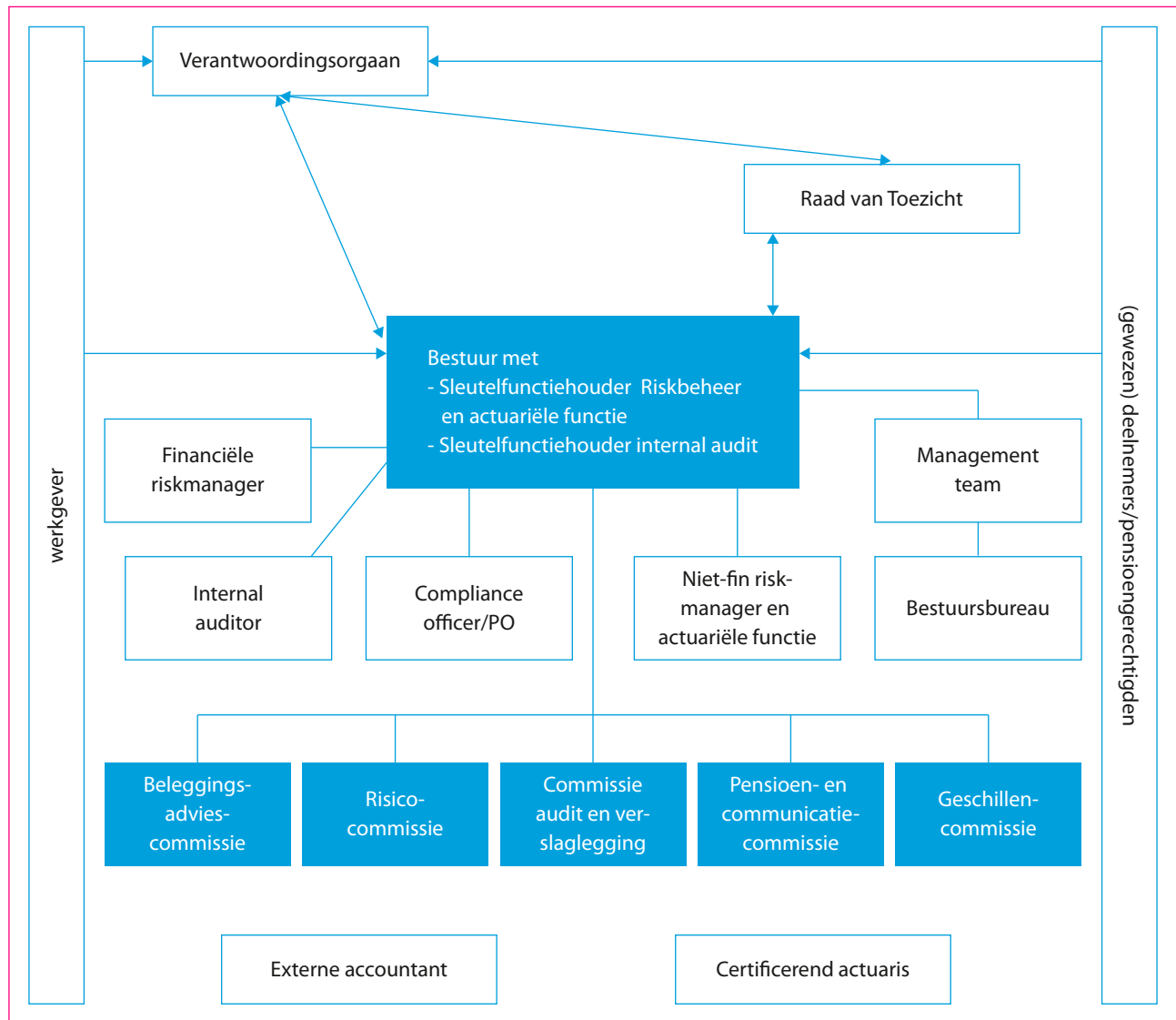
Het Pensioenfonds voert het pensioenreglement uit die volgt uit de pensioenovereenkomsten van de voormalig werknemers van Delta Lloyd Services B.V. die tot 1 oktober 2019 in dienst zijn getreden bij deze werkgever en welke gold tot 1 januari 2020.

De nieuwe pensioenregeling, per 1 januari 2020, wordt uitgevoerd door het NN CDC Pensioenfonds.

De governance is in overeenstemming met de Pensioenwet, en de regels uit de Code pensioenfondsen zijn, voor zover van toepassing, in de relevante fondsdocumenten verwerkt en worden door het Pensioenfonds nageleefd.

Organisatieschema

Het organisatieschema van het Pensioenfonds ziet er als volgt uit:

Het Pensioenfonds heeft geen personeelsleden in dienst. Medewerkers van het Pensioenfonds worden via de werkgever bij het Pensioenfonds gedetacheerd, op basis van detachings-overeenkomsten.

Organen en bestuurscommissies

Het pensioenfonds kent de volgende organen en bestuurscommissies:

- bestuur
- verantwoordingsorgaan
- raad van toezicht
- beleggingsadviescommissie
- pensioen- en communicatiecommissie

- commissie audit en verslaglegging
- risicocommissie
- geschillencommissie

De organen en commissies worden ondersteund door het managementteam en het bestuursbureau.

Daarnaast zijn een aantal (externe) deskundigen betrokken bij het Pensioenfonds: de controlerend accountant, de certificerend actuaire, een financiële risicomanager, een functionaris die zich bezighoudt met niet financiële en actuariële risico's, een beleggingsadviseur, een internal auditor, een compliance officer en een privacy officer.

Bestuur

Het bestuur is paritair samengesteld en bestond in 2020 uit vijf leden: twee werkgeversleden, twee werknemersleden en één pensioengerechtigd lid. De werkgeversleden zijn voorgedragen door de directie van de werkgever, de werknemersleden zijn voorgedragen door de ondernemingsraad (OR) van de werkgever en het pensioengerechtigd lid is voorgedragen door de Vereniging van Delta Lloyd gepensioneerden (Vdlg). In 2021 zal de samenstelling van het bestuur wijzigen. Omdat het pensioenfonds nu geen premie meer ontvangt en daardoor het belang van de werkgever minder is geworden, is besloten om in 2021 een werkgeverslid te vervangen voor een gewezen deelnemerslid. Dit lid zal worden voorgedragen door de vereniging van pensioengerechtigden. In 2021 zal deze vereniging ook opengesteld worden voor gewezen deelnemers.

Het bestuur kan ook één of meerdere aspirant bestuursleden aanstellen, die bij de bestuursvergadering aanwezig zijn. Het bestuur heeft daartoe besloten omdat de eisen voor bestuurders steeds strenger worden. Als aspirant bestuurslid kan de betrokkene ervaring en kennis opdoen voor een eventuele bestuursfunctie.

Voor (aspirant) bestuursleden zijn functieprofielen vastgesteld die, naast algemene kennis en vaardigheden, specifiek zijn gericht op het aandachtsgebied (commissie) waarvoor het (aspirant) bestuurslid (mede) verantwoordelijk is. Aspirant bestuursleden hebben geen stemrecht, maar kunnen wel adviseren en kunnen ook lid zijn van een bestuurscommissie. Als (aspirant) bestuursleden niet in dienst zijn van de werkgever ontvangen zij een beloning voor hun werk voor het Pensioenfonds. In het verslagjaar is één aspirant bestuurslid werkzaam geweest bij het Pensioenfonds.

De zittingsduur van de bestuursleden is maximaal 4 jaar en zij kunnen twee keer herbenoemd worden.

Het Pensioenfonds kent een ontslag- en schorsingsprocedure voor bestuurders. Bij disfunctioneren kan een bestuurslid worden geschorst of ontslagen.

Indachtig de Code pensioenfonds streeft het Pensioenfonds naar een divers bestuur, maar wel binnen de beperkingen van een klein team en de eisen die aan bestuurders worden gesteld. Bij nieuwe benoemingen zal het bestuur zoveel mogelijk rekening houden met de diversiteitscriteria die zijn opgenomen in het diversiteitsbeleid van het Pensioenfonds. Het diversiteitsbeleid bevat de criteria die zijn opgenomen in de Code pensioenfonds. In het diversiteitsbeleid is opgenomen dat het bestuur streeft naar een bestuur waarin:

- tenminste één lid een man is en tenminste één lid een vrouw is;
- tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar nog niet heeft bereikt en tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar of ouder heeft.

Omdat er binnen het Pensioenfonds geen nieuwe deelnemers meer instromen zal het steeds moeilijker worden om te voldoen aan het leeftijds criterium. Op dit moment is het aandeel deelnemers jonger dan 40 jaar minder dan 10%.

In het diversiteitsbeleid is een stappenplan opgenomen om te zorgen dat de diversiteitsdoelstellingen (op termijn) worden gerealiseerd.

Het bestuur bestond in 2020 uit drie mannen en twee vrouwen. Alle bestuursleden zijn ouder dan 40 jaar. Hiermee is de diversiteitsdoelstelling, minimaal één bestuurslid jonger dan 40 jaar, per 31 december 2020 niet gerealiseerd. Een bestuurslid was wel jonger dan 40 jaar toen deze is benoemd.

De taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten en in het besturingsreglement.

Het bestuur komt zo veel als noodzakelijk in vergadering bijeen, maar in ieder geval één keer per maand, met uitzondering van de zomervakantie. Daarnaast komt het bestuur minimaal elk kwartaal bij elkaar met het verantwoordingsorgaan en minimaal twee keer per jaar met de raad van toezicht.

In 2020 hebben de vergaderingen grotendeels digitaal plaatsgevonden.

De beleidsbesluiten worden voorbereid door het managementteam en de verschillende bestuurscommissies.

Sleutelfuncties

Volgens de Pensioenwet heeft het bestuur in 2020 bestuurders tot sleutelfunctiehouder benoemd, namelijk sleutelfunctiehouders voor de risicobeheerfunctie, actuariële functie en interne audit-functie. Als gevolg van de competenties die bestuurders moeten hebben en doordat het Pensioenfonds een klein bestuur heeft, worden de rollen van de sleutelfunctiehouders risicobeheerfunctie en actuariële functie uitgevoerd door één bestuurslid, de voorzitter van de risicocommissie. De sleutelfunctiehouder interne audit wordt uitgevoerd door de voorzitter van het Pensioenfonds, die ook voorzitter van de commissie audit en verslaglegging is. Deze combinatie is toegestaan omdat het Pensioenfonds voldoet aan de voorwaarden die DNB daaraan stelt.

De sleutelfunctiehouder is verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken die vallen onder de desbetreffende sleutelfunctie. Aan deze functies zijn geschiktheidseisen verbonden waarop DNB toetst. Daarnaast heeft het bestuur de vervullers van de sleutelfuncties benoemd.

Ten behoeve van de actuariële functie en de interne auditfunctie is een charter vastgesteld. Ten behoeve van de risicobeheerfunctie is een risicomangementhandboek vastgesteld.

De sleutelfunctiehouders zijn in 2020 benoemd en goedgekeurd door DNB.

Het pensioenfonds heeft de sleutelfuncties als volgt ingevuld:

Sleutelfunctie	Houder	Vervuller
Risicobeheer	Bestuurslid en voorzitter risicocommissie	Externe risicomanager
Actuariel	Bestuurslid	Actuaris bestuursbureau
Interne audit	Voorzitter van het bestuur	Externe interne auditor

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 7 personen. Drie leden zijn voorgedragen namens de deelnemers, twee leden namens de pensioengerechtigden en twee leden namens de werkgever.

De leden van het verantwoordingsorgaan worden door het bestuur benoemd, nadat een voorgenomen benoeming is goedgekeurd door de raad van toezicht.

De zittingsduur van een lid van het verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Een lid van het verantwoordingsorgaan kan maximaal twee keer worden herbenoemd. Het verantwoordingsorgaan heeft onder meer de bevoegdheid een oordeel op hoofdlijnen te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid, alsmede de keuzes voor de toekomst aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan onder meer recht om advies uit te brengen over:

- het beleid inzake beloningen;
- de vorm en inrichting van het interne toezicht;
- de profielschets voor leden van de raad van toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het Pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het Pensioenfonds;
- liquidatie, fusie of splitsing van het Pensioenfonds;
- het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- het omzetten van het Pensioenfonds naar een andere rechtsvorm;
- samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten (is bij het Pensioenfonds niet meer van toepassing).

Bij de samenstelling van het verantwoordingsorgaan wordt ernaar gestreefd dat:

- tenminste één lid een man is en tenminste één lid vrouw is;
- tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar nog niet heeft bereikt en tenminste één lid 40 jaar of ouder is.

Eind 2020 bestond het verantwoordingsorgaan uit 5 mannen en twee vrouwen. Zes leden waren ouder dan 40 jaar en één lid was jonger dan 40 jaar. Hiermee heeft het pensioenfonds de diversiteitsdoelstelling voor het verantwoordingsorgaan gerealiseerd.

Raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit drie onafhankelijke personen, die worden benoemd door het bestuur van het Pensioenfonds, na een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan. De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Pensioenfonds, is belast met het toezicht op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt schriftelijke verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag over de uitvoering van de taken en de uitvoering van de bevoegdheden. De raad van toezicht heeft de volgende goedkeuringsrechten:

- vaststelling van het jaarverslag, inclusief de jaarrekening;
- vaststelling van de profielschets voor het bestuur;
- vaststelling van het beloningsbeleid, met uitzondering van de beloning van de raad van toezicht;
- gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het Pensioenfonds of overname van verplichtingen door het Pensioenfonds;
- omzetting van het Pensioenfonds in een andere rechtsvorm;
- liquidatie, fusie en samenvoeging of splitsing van het Pensioenfonds.

De raad van toezicht betreft de naleving van de Code pensioenfondsen bij haar taak.

Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie bestaat uit twee (aspirant) bestuursleden. De beleggingsadviescommissie wordt onder meer ondersteund door een externe beleggingsadviseur, het bestuursbureau en vertegenwoordigers van de vermogensbeheerder. Daarnaast heeft het Pensioenfonds een externe risicomanager aangesteld die de beleggingsadviescommissie bijwoont en die de voorstellen van de beleggingsadviescommissie toetst. De verantwoordelijkheid van de beleggingsadviescommissie is het bestuur te adviseren over beleggingsaangelegenheden in brede zin.

De verantwoordelijkheden van de beleggingsadviescommissie zijn beschreven in het besturingsreglement.

De pensioen- en communicatiecommissie

De pensioen- en communicatiecommissie bestond in 2020 uit twee bestuursleden. Vanaf 1 januari 2021 bestaat deze commissie uit één bestuurslid. De commissie wordt ondersteund door het bestuursbureau. De niet-financiële- en actuariële risicomanager is aanwezig bij de vergadering van de pensioen- en communicatiecommissie en beoordeelt de voorstellen van de commissie.

De verantwoordelijkheden van de pensioen- en communicatiecommissie zijn beschreven in het besturingsreglement.

Commissie audit en verslaglegging

De commissie audit en verslaglegging bestaat uit één bestuurslid. Dit bestuurslid is tevens sleutelfunctiehouder van de interne auditfunctie. Deze commissie wordt ondersteund door het management-team. De taken van de commissie audit en verslaglegging zijn beschreven in het besturingsreglement.

Risicocommissie

De risico-commissie bestond in 2020 uit twee (aspirant) bestuursleden. Vanaf 1 januari 2021 bestaat deze commissie uit één bestuurslid.

De voorzitter van deze commissie is tevens de sleutelfunctiehouder risicofunctie. De commissie wordt ondersteund door het management team en de financiële risicomanager.

De verantwoordelijkheden van de risicocommissie zijn beschreven in het besturingsreglement

Geschillencommissie

De geschillencommissie bestaat uit twee bestuursleden. Een deelnemer, gewezen deelnemer, pensioengerechtigde of andere belanghebbende kan een klacht indienen indien hij/zij vindt dat hij/zij in zijn/haar rechten wordt geschaad.

De klacht wordt in eerste instantie behandeld door de administrateur. Een bezwaar tegen de afhandeling van de klacht kan worden ingediend bij de manager van het Pensioenfonds. Als de klager het niet eens is met de uitkomst van het bezwaarschrift kan de klager in beroep gaan bij de geschillencommissie.

De verantwoordelijkheden van de geschillencommissie zijn opgenomen in de klachten en geschillenprocedure.

Managementteam en bestuursbureau

Het managementteam bestaat uit de manager, de administrateur en de niet financiële en actuariële risicomanager en handelt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur conform de voor het team geldende instructie.

De taken van het managementteam zijn beschreven in het besturingsreglement.

De niet-financiële - en actuariële risicomanager ondersteunt de vervuller van de risicobeheer functie met betrekking tot de niet-financiële risico's en rapporteert zelfstandig aan de sleutelfunctiehouder actuariële functie met betrekking tot de actuariële beoordeling van de actuariële werkzaamheden.

Het managementteam vergadert circa één keer per maand.

Het managementteam maakt onderdeel uit van het bestuursbureau. Het bestuursbureau bestaat verder uit de communicatieadviseur en medewerkers van de helpdesk.

Overige functionarissen

Manager

De manager is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken en coördineert het contact tussen het bestuur, de overige organen, de werkgever, toezichthouders, uitbestedingspartijen, de certificerend accountant en de certificerend actuaaris.

Administrateur

De administrateur coördineert de werkzaamheden binnen het team, draagt zorg voor afhandeling van de vragen van alle deelnemers, beoordeelt de mutaties die de werkgever opgeeft, houdt toezicht op de administratieve verwerking van de pensioenregeling, afspraken en kwaliteit hiervan en ondersteunt de manager bij zijn overige taken.

Compliance officer/privacy officer

De voornaamste taak van de externe compliance officer is het houden van onafhankelijk toezicht op de naleving van de gedragscode, de wet- en regelgeving en andere maatschappelijke normen. De compliance officer toetst de naleving van wet- en regelgeving met betrekking tot onder andere koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties door het bestuur en de medewerkers van het pensioenfonds. Daarnaast adviseert de compliance officer het bestuur indien er mogelijk sprake is van een persoonlijk tegenstrijdig belang.

Daarnaast heeft het bestuur een privacy officer aangewezen, die onder de verantwoordelijkheid van de compliance officer opereert.

Vervullers van de sleutelfuncties

De vervuller van de risicofunctie is een externe risicomanager van Probability. De vervuller van de interne auditfunctie is een accountant van 'PwC'. De vervuller van de actuariële functie is een medewerker van het bestuursbureau.

2.3 Uitbesteding en uitvoeringsorganisatie

De (pensioen)administratie is uitbesteed aan AZL. Het vermogensbeheer is uitbesteed aan NN Investment Partners. CACEIS is door het Pensioenfonds aangesteld als custodian. Tevens verzorgt CACEIS de beleggingsadministratie en beleggingsrapportages. De website en hosting is uitbesteed aan Keylane. De vervuller van de risicobeheer functie is uitbesteed aan Probability en de vervuller van de interne auditfunctie is uitbesteed aan PwC. De compliance officer en de privacy officer is uitbesteed aan 'Partner in compliance'. De rol van externe beleggingsadviseur is uitbesteed aan Sprenkels & Verschuren.

Het niveau van de dienstverlening door de uitbestedingspartijen en de kosten die daarmee gemoeid zijn, zijn in een aantal Service Level Agreements (SLA's) vastgelegd.

De uitbesteding past binnen het uitbestedingsbeleid dat het bestuur heeft vastgesteld en de regels die DNB voorschrijft.

Verslag van het Bestuur

1. Belangrijkste ontwikkelingen

1.1 Inleiding

In het verslag van het bestuur wordt ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020 van het Pensioenfonds, de governance, het pensioenbeleid, de financiële en actuariële positie, het beleggingsbeleid, communicatie, risicobeheersing en de toekomstverwachting.

Een van de belangrijkste gebeurtenissen in het verslagjaar 2020 was de Covid-19 pandemie en de impact daarvan op de beleggingsportefeuille. In 2020 is de financiële positie van het pensioenfonds actief gemonitord en is waar nodig bijgestuurd. Daarnaast is in het kalenderjaar aandacht besteed aan risicomanagement, beleggingsbeleid, het monitoren van de uitbestedingsrelaties en de inrichting van de interne audit. Ook heeft het bestuur een aantal actuariële grondslagen van het Pensioenfonds aangepast.

Daarnaast heeft het bestuur overeenstemming bereikt over nieuwe overeenkomsten met de vermogensbeheerder, custodian en de pensioenuitvoerder.

Bij het opstellen van het jaarverslag heeft het Pensioenfonds de voorschriften uit de Pensioenwet, de Code pensioenfonds en de richtlijnen voor de Jaarverslaggeving die van toepassing zijn over 2020, nageleefd.

1.2 Covid pandemie

Sinds begin 2020 hebben wij te maken met de wereldwijde Covid-19 crisis, waarvan het einde nog niet in zicht is. De Covid pandemie heeft in het begin van het boekjaar veel invloed gehad op de financiële markten. De aandelen daalden in eerste instantie met circa 30%, waarna de waarde van de aandelen zich gedurende het jaar herstelde. De financiële effecten zijn, zeker in het begin van de crisis, door de beleggingsadviescommissie strak gemonitord. Tijdens deze crisis bleek dat het beleggingsbeleid robuust is en er geen aanpassingen in het beleggingsbeleid nodig zijn geweest. Wel zijn in het begin van de crisis corrigerende maatregelen genomen om te zorgen dat beleggingsportefeuille binnen de afgesproken bandbreedte zou blijven of is onderbouwd waarom het in sommige situaties zinvol was te accepteren dat beleggingscategorieën (tijdelijk) buiten de bandbreedtes konden blijven. In de scenario's van de ALM-studie was al rekening gehouden met zwaar negatieve scenario's, die vertaald zijn in het beleggingsbeleid.

De coronacrisis heeft dan ook niet geleid tot een reservetekort, dekkingstekort of andere continuïteitsproblemen.

Gedurende het jaar hebben de processen en de monitoring daarvan gewoon doorgang kunnen vinden. De medewerkers en het bestuur van het pensioenfonds hebben vanaf medio maart 2020 thuis gewerkt en de vergaderingen vonden plaats via video-conferencing. Hetzelfde geldt voor de vermogensbeheerder en de pensioenuitvoerder. Wel zijn er extra maatregelen getroffen om de processen en de monitoring daarvan door te laten gaan, zowel bij het Pensioenfonds als bij onze uitbestedingspartijen. Extra aandacht is geweest voor de risico's van cybercrime en fraude als gevolg van het thuiswerken. In het afgelopen jaar zijn er geen incidenten geweest met betrekking tot deze risico's.

Daarnaast heeft het Pensioenfonds extra aandacht gegeven aan de waardering van de illiquide beleggingen, zoals vastgoed en hypotheek.

1.3. Pensioenfondsen zonder nieuwe opbouw

Per 1 januari 2020 kent het Pensioenfonds geen nieuwe pensioenopbouw meer, met uitzondering van de premievrije opbouw van arbeidsongeschikte deelnemers (slapend fonds). Om de toekomst van het Pensioenfonds te bepalen heeft het pensioenfonds in 2019 een grondige analyse uitgevoerd naar mogelijke scenario's en een aantal mogelijke scenario's verder uitgewerkt.

Naar aanleiding van de uitwerking van deze scenario's heeft het bestuur begin 2020 besloten dat voortzetting als slapend fonds op dit moment de beste optie is. Het bestuur heeft daarnaast besloten om over drie jaar de dan relevante scenario's opnieuw te beoordelen, waarbij het Pensioenfonds tussentijds blijft monitoren of een buy-out voor de deelnemers een interessante optie kan zijn. Dit zal onder meer afhangen van de rente- en marktontwikkelingen.

Wel heeft het Pensioenfonds, omdat er geen premie meer wordt ontvangen, een eigen risicobeoordeling uitgevoerd (zie paragraaf 1.4.) en een besluit genomen over de samenstelling van het bestuur (zie paragraaf 1.5.).

1.4. Eigen Risicobeoordeling (ERB)

In februari 2020 heeft het bestuur een ERB opgesteld en naar DNB gestuurd.

De aanleiding van het Pensioenfonds om een ERB uit te voeren is dat het Pensioenfonds per 1 januari 2020 de pensioenregeling van de werkgever niet meer uitvoert en daardoor ook geen premie meer ontvangt. In de ERB wordt onderzocht wat de impact van deze verandering zou kunnen zijn op het risicoprofiel en de risico's voor het Pensioenfonds. Op basis van de uitkomsten van een impactanalyse wordt gekeken naar mogelijke maatregelen die het Pensioenfonds zou kunnen treffen om deze risico's te beperken. In het kader van de ERB heeft het Pensioenfonds met name gekeken naar de risico's die de doelstellingen van het Pensioenfonds zouden kunnen ondermijnen. De hoofddoelstellingen van het Pensioenfonds zijn:

1. Streven naar koopkrachtbehoud van de pensioenen door het verlenen van een jaarlijkse volledige toeslag (op basis van CBS Consumentenprijsindex alle huishoudens, afgeleid).
2. Kans op korten van de opgebouwde pensioenaanspraken minimaliseren.

Een secundaire doelstelling is het reputatierisico zoveel mogelijk te beperken.

Deze doelstellingen waren de leidende toetsingscriteria in de evaluatie van de uitkomsten van de scenario's die het Pensioenfonds heeft uitgewerkt in de ERB.

De belangrijkste uitkomsten van de ERB zijn dat de risico's die het Pensioenfonds loopt, in voldoende mate worden beheerst en ook na 1 januari 2020 vallen binnen de risk appetite die het bestuur heeft vastgesteld. Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van de ERB een aantal acties geformuleerd die grotendeels al zijn afgerond.

1.5. Samenstelling bestuur

Omdat het Pensioenfonds vanaf 1 januari 2020 geen nieuwe premie meer ontvangt van de werkgever heeft het bestuur besloten om het aantal werkgeversbestuursleden terug te brengen naar één werkgeversbestuurslid en in plaats daarvan één gewezen deelnemersbestuurslid aan te stellen. De statuten zijn hierop aangepast.

1.6. Grondslagen

In september 2020 heeft het Actuariel Genootschap (AG) de nieuwe AG-prognosetafel 2020 gepubliceerd. Conform het pensioenfondsbeleid heeft het bestuur besloten om per 31 december 2020 over te gaan op deze nieuwe prognosetafel.

De ervaringssterftefactoren worden conform het pensioenfondsbeleid eens in de drie jaar getoetst. Deze toetsing heeft voor het laatst in 2019 plaatsgevonden. De ervaringssterfte is daarom niet gewijzigd. De overgang naar de AG-prognosetafel 2020 betekent een verlaging van de voorziening met ongeveer 2% (positieve effect op de actuele dekkingsgraad was circa 2,6%).

Daarnaast heeft het Pensioenfonds in 2020 de kostenvoorziening opnieuw beoordeeld. De gehanteerde methode is consistent met voorgaande jaren. Wel zijn de toekomstige uitvoeringskosten hoger ingeschat dan in voorgaande jaren omdat prudentere inschattingen zijn gehanteerd. Het bestuur heeft naar aanleiding van deze beoordeling de kostenvoorziening per 31 december 2020 verhoogd van 2% naar 3% (het negatieve effect op de actuele dekkingsgraad was circa 1,3%).

Op 28 augustus 2020 heeft DNB bekend gemaakt dat de overgang naar de nieuwe UFR-parameters, die voor 2021 gepland stond, gefaseerd in vier jaar gaat plaatsvinden. Bij de nieuwe UFR-methode wordt vanaf 30 jaar gebruik gemaakt van de UFR (was 20 jaar), is de ingroeifactor van de UFR lager en wordt voor de UFR het 10-jarig gemiddelde van de 30 jaars forward gebruikt (was 20 jaars forward). Door de wijziging van de UFR zal de pensioenvoorziening de komende vier jaar met circa 5% stijgen (het negatieve effect op de dekkingsgraad is bijna 6%). Als gevolg van de gefaseerde invoering van de gewijzigde UFR stijgt de pensioenvoorziening per 1 januari 2021 met circa 1,1% (actuele dekkingsgraad daalt als gevolg hiervan met 1,3%).

1.7. Pensioenadministratie

In 2020 is de pensioenadministratie overgegaan naar AZL. AZL heeft hierbij aangegeven dat zij de pensioenadministratie willen uitvoeren in het administratiesysteem Compas en per 1 januari 2021 te stoppen met het administratiesysteem Life Time. Voor deze overgang heeft het Pensioenfonds een request for information (RFI) aan AZL gevraagd. De RFI en aanvullende vragen zijn adequaat door AZL beantwoord. Voor deze overgang is een transitieplan overeengekomen. AZL heeft het pensioenfonds verzekerd dat bij een overgang de interne beheersing en dienstverlening niet in het geding is. De kosten voor deze transitie komen voor rekening van AZL. In verband met deze transitie heeft het Pensioenfonds met AZL per 1 januari 2021 een overeenkomst gesloten, die in plaats komt van de oorspronkelijke overeenkomst die liep tot 1 januari 2022. De offerte van AZL en de overeenkomst die inmiddels is afgesloten, is op marktconformiteit beoordeeld door een externe adviseur. Met deze nieuwe overeenkomst zullen de kosten van de pensioenuitvoerder in 2021 lager uitkomen dan in 2020, maar hoger dan ingeschat bij de kostenvoorziening

1.8. Beleggingsbeleid

In 2018 is het Pensioenfonds begonnen met het herinrichten van de beleggingsportefeuille. In 2019 heeft de herpositionering van de matching portefeuille plaatsgevonden. In 2020 is ook de nieuwe inrichting van de rendementsportefeuille afgerond. De bevindingen van het beleggingsonderzoek van DNB, die in 2019 is uitgevoerd en afgerond, zijn meegenomen bij de nieuwe inrichting van de portefeuille.

Bij de afronding van het beleggingsbeleid en -inrichting zijn met de fiduciair vermogensbeheerder (NNIP) en met de Custodian (CACEIS) nieuwe overeenkomsten afgesloten. Deze overeenkomsten zijn op marktconformiteit beoordeeld en zullen leiden tot lagere vermogensbeheerkosten.

Voor een verdere toelichting van het beleggingsbeleid en de inrichting van de beleggingsportefeuille wordt verwezen naar hoofdstuk 5 van het bestuursverslag.

1.9. Pensioenakkoord

In juni 2019 hebben het kabinet, de werkgeversorganisaties en de werknemersorganisaties een akkoord bereikt over de herziening van het pensioenstelsel. Vervolgens is er in de zomer van 2020 een hoofdlijnen-notitie verschenen met de technische uitwerking van dit akkoord dat uiteindelijk heeft geleid tot een conceptwetsvoorstel ('wet toekomst pensioenen') in december 2020. Dit voorstel is ter consultatie aangeboden. Op basis van de reacties op het consultatiedocument zal in 2021 een aangepast wetsvoorstel worden opgesteld dat naar de Tweede Kamer zal worden gestuurd.

De reden voor herziening van het pensioenstelsel is op hoofdlijnen het volgende:

- het vertrouwen in het huidige pensioenstelsel neemt sterk af, omdat de op voorhand zeker lijkende pensioenen niet meestijgen met de inflatie en in sommige gevallen zelfs worden verlaagd;
- voor iedereen wordt dezelfde premie betaald (doorsneepremie) terwijl voor jongeren de waarde van de premie groter is dan ouderen omdat voor hen het inlegde premie langer belegd wordt. Doordat de arbeidsmarkt sterk gewijzigd is en er vaker van baan wordt gewijzigd of werknemers zelfstandige (ZZP'er) worden, past die systematiek niet meer;
- het huidige pensioenstelsel biedt weinig mogelijkheden voor maatwerk en eigen keuzevrijheid.

In het concept-wetvoorstel zijn onder andere de volgende zaken opgenomen:

- nieuwe contract vormen, een nieuw collectief pensioencontract of de verbeterde premieregeling;
- afschaffing van de doorsneepremie;
- een eenvoudiger nabestaandenpensioen;
- een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor ZZP'ers.

Daarnaast is in het pensioenakkoord afgesproken dat de AOW-leeftijd langzamer gaat stijgen, werknemers vervroegd met pensioen kunnen gaan en dat 10% van het opgebouwde pensioen vrij opgenomen kan worden. Dit is al in afzonderlijke wetgeving geregeld. De verwachting is dat de wet toekomst pensioenen niet eerder dan eind 2021 door de Tweede en Eerste Kamer zal worden aangenomen.

Omdat het Pensioenfonds geen nieuwe pensioenregeling meer uitvoert en er daarom op voorhand geen afspraken met de sociale partners gemaakt hoeven te worden heeft het pensioenfonds zich in 2020 beperkt tot het volgen van de ontwikkelingen met betrekking tot het pensioenakkoord en heeft het bestuur, digitaal, diverse seminars bijgewoond over de ins en outs van het pensioenakkoord.

In 2021 zal het pensioenfonds zich verder verdiepen in de uiteindelijke wetgeving en een plan van aanpak maken.

1.10. Benoemingen

Per 1 juni 2020 is Arjen Schouten benoemd als bestuurslid en sleutelfunctiehouder actuariële functie en risicobeheerfunctie. Arjen komt in de plaats van Rob van Mazijk die per 1 juli 2020 is afgetreden omdat zijn zittingsperiode was afgelopen. Rob was ook voorzitter van de beleggingsadviescommissie. Om deze functie te vervullen is per 1 juli 2020 Sebastiaan van der Laan benoemd als voorzitter van de beleggingsadviescommissie. Daarnaast is per 1 januari 2021 Henk Raué benoemd als bestuurslid en lid van de beleggingsadviescommissie. Vanaf 1 februari 2020 tot 31 december 2020 was Henk aspirant bestuurslid en lid van de beleggingsadviescommissie. Henk vervangt Tom Roos die per 31 december 2020 is afgetreden omdat zijn zittingsperiode was afgelopen. Het bestuur is Rob en Tom veel dank verschuldigd voor de tijd die zij werkzaam zijn geweest voor het pensioenfonds. Ook zijn in 2020 twee nieuwe leden van het verantwoordingsorgaan benoemd, Kees van Straaten en Ronald Kamps. Zij komen in de plaats van Dave Bril en Sibout Gooszen, die de dienstbetrekking bij de werkgever hebben verlaten.

2. Governance

2.1 Bestuur

Het bestuur heeft in het verslagjaar 2020 16 keer vergaderd. De belangrijkste punten op de bestuursagenda in 2020 waren:

- financiële positie (waaronder dekkingsgraden, rendementen beleggingen en uitvoeringskosten);
- vermogensbeheer, beleggingsbeleid, MVB-beleid en monitoring uitkomsten van het beleggingsbeleid;
- Covid-crisis;
- (integraal) risicomanagement, SIRA en het integriteitsbeleid;
- eigen risico-beoordeling (ERB);
- ALM-studie;
- uitbestedingsbeleid (monitoren en evaluatie van de uitbestedingspartijen op basis van SLA- en NFR-rapportages en ISAE 3402 rapportages, integratie pensioenuitvoeringsorganisaties, nieuwe overeenkomsten);
- opstellen en aanpassing fondsdocumenten;
- toeslagtoekenning;
- haalbaarheidstoets;
- jaarverslag 2019 en staten DNB;
- naleving code Pensioenfondsen en gedragscode;
- opstellen en bewaken van de bestuursagenda en toezichtthema's van DNB;
- technische voorzieningen (nieuwe sterfte grondslagen, UFR, kostenvoorziening);
- interne audit;
- communicatie;
- zelfevaluatie;
- ICT-beleid;
- benoemingen en samenstelling bestuur;
- klachten;
- wettelijke ontwikkelingen zoals het pensioenakkoord;
- compliance;
- overleg en adviezen verantwoordingsorgaan;
- overleg met RvT.

Bestuursleden die in dienst zijn van de werkgever ontvangen geen beloning. Bestuursleden die niet (meer) in dienst zijn van de werkgever ontvangen een beloning conform het beloningsbeleid. Het beloningsbeleid ligt in lijn met vergelijkbare pensioenfondsen. Het pensioenfonds kent geen prestatiebeloning.

2.2 Naleving Code pensioenfondsen

Het Pensioenfonds ondersteunt de principes van de Code pensioenfondsen (de Code) en past de principes van de Code waar van toepassing naar vermogen toe.

De Code is bedoeld voor alle pensioenfondsen met een statutaire zetel in Nederland.

De Code gaat in op de rol van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, het belanghebbendenorgaan en het intern toezicht. De Code bevat ook thema's als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen. Daarnaast geeft de Code weer hoe benoeming, ontslag en zittingstermijnen van bestuursleden en leden van andere organen worden geregeld.

Ter naleving van de Code is er een Monitoringscommissie ingesteld. In de Monitoringscommissie zitten onafhankelijke deskundigen. Jaarlijks publiceert deze commissie een rapport over de naleving van de Code en geeft aanbevelingen aan de pensioensector.

De normen van de Code zijn in principe leidend, maar pensioenfondsen kunnen gemotiveerd van de Code afwijken volgens het ‘pas toe of leg uit-beginsel’.

De normen en gedragsregels die in de Code zijn genoemd hebben wij verankerd in procedures en zijn vastgelegd in fondsdocumenten, waaronder de interne gedragscode, statuten en de ABTN.

Het Pensioenfonds neemt kennis van de rapportages van de Monitoringscommissie. Het Pensioenfonds beoordeelt op basis van een eigen inventarisatie of het Pensioenfonds de Code heeft nageleefd.

In onderstaande tabel is aangegeven hoe het Pensioenfonds de normen van de Code pensioenfondsen toepast:

Normen	Status naleving Pensioenfonds Delta Lloyd
Vertrouwen waarmaken (normen 1-9)	nageleefd
Verantwoordelijkheid nemen (normen 10-14)	nageleefd
Integer handelen (normen 15-22)	nageleefd
Kwaliteit nastreven (normen 23-30)	nageleefd (normen 23-28 en 30); norm 29 heeft betrekking op het belanghebbendenorgaan en is daarom niet van toepassing, omdat het pensioenfonds geen belanghebbendenorgaan heeft.
Zorgvuldig benoemen (normen 31-40)	nageleefd (normen 31-32 en 34-40); norm 33 is niet volledig nageleefd. Het bestuur heeft namelijk per 31 december 2020 geen bestuurders die jonger zijn dan 40 jaar. (zie ook toelichting onder aan de tabel).
Gepast belonen (normen 41-45)	nageleefd
Toezicht houden en inspraak waarborgen (normen 46-57)	nageleefd (normen 46-50 en 55-57); de normen 51-54 zijn niet van toepassing omdat deze normen betrekking hebben op het intern functioneren van het belanghebbendenorgaan. Het pensioenfonds heeft geen belanghebbendenorgaan.
Transparantie bevorderen (normen 58-65)	nageleefd

Toelichting niet naleven norm 33: het bestuur heeft al geruime tijd zowel mannen (3) als vrouwen (2) in het bestuur opgenomen. Vanaf 2016 is het bestuur aanzienlijk “verjongd” door de benoemingen van achtereenvolgens een 37- en 39-jarige bestuurder. Deze bestuurders zijn inmiddels ouder dan 40 jaar geworden. Verder zien we dat het aantal deelnemers dat jonger is dan 40 jaar is gedaald naar circa 10% van het totale deelnemersbestand. Dit aandeel zal in toekomst verder dalen omdat er geen nieuwe deelnemers meer bijkomen. Het zal daarom steeds moeilijker worden om te voldoen aan de leeftijdsnorm.

Daarnaast bestaat het bestuur uit slechts 5 personen. Continuïteit en geschiktheid zijn voor het bestuur belangrijk. In 2020 zijn binnen het bestuur sleutelfunctiehouders benoemd. De eisen voor bestuurders die sleutelfunctiehouder zijn of die onderdeel uitmaken van de beleggingsadviescommissie worden steeds zwaarder. Het is daarom steeds moeilijker bestuurders te vinden die de expertise hebben om benoemd te worden tot sleutelfunctiehouder of lid van de beleggingsadviescommissie. Het bestuur kijkt primair naar kennis, ervaring en kunde en vervolgens bij gelijke geschiktheid naar leeftijd. Daarbij spant het bestuur zich wel in om zoveel mogelijk jongere kandidaten te betrekken in dit selectieproces. Ook bij toekomstige benoemingen zal het bestuur met deze ogen naar bestuurdersbenoemingen kijken, evenals bij het aanstellen van aspirant bestuursleden.

In de code worden ook een aantal rapportagenormen genoemd. In onderstaande tabel is opgenomen hoe wij voldoen aan deze rapportagenormen:

Rapportagenorm	naleving	te vinden
Norm 5: het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	ja	In het bestuursverslag, wordt gerapporteerd over het beleid dat in 2020 is gevoerd, de uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur heeft gemaakt. Daarnaast legt het bestuur verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan door middel van rapportages, beleidsdocumenten en gesprekken, waarbij de belangen van alle groepen worden afgewogen. Ook de RvT beoordeelt of alle belangen evenwichtig worden afgewogen.
Norm 31: de samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	ja	Het bestuur heeft een diversiteitsbeleid vastgesteld waarin wordt gestreefd om de diversiteitsdoelstellingen die in de code zijn genoemd te stimuleren. Bij benoeming speelt de diversiteit een belangrijke rol, maar is niet maatgevend. Ook wordt de geschiktheid en complementariteit bij benoeming en tijdens de zelfevaluatie besproken.
Norm 33: in zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	nee	Is toegelicht bij paragraaf 2.2. en 2.5. van dit bestuursverslag.
Norm: 47: het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	ja	De raad van toezicht betreft de Code bij de uitvoering van zijn taak en rapporteert hierover het verslag van de raad van toezicht.
Norm 58: het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	ja	De missie, visie en strategie zijn opgenomen in het jaarverslag en zijn, via de ABTN, gepubliceerd op de website van het Pensioenfonds.
Norm 62: het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	ja	De overwegingen omtrent verantwoord beleggen zijn vastgelegd in het beleggingsbeleid. Een samenvatting van dit beleid is te lezen op de website van het Pensioenfonds en in het jaarverslag.
Norm 64: het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	ja	In het jaarverslag neemt het Pensioenfonds op hoe het bestuur omgaat met de interne gedragscode (paragraaf 2.7.) en hoe het functioneren van het bestuur wordt geëvalueerd (paragraaf 2.5.)
Norm 65: het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	ja	Het Pensioenfonds heeft een adequate klachten- en geschillenprocedure die is gepubliceerd op de website. Klachten en geschillen worden gerapporteerd in een klachtenrapportage en in de kwartaalrapportage van het pensioenfonds, die ook naar het VO en de RvT gaat. In paragraaf 2.9. van dit jaarverslag zijn de conclusies van de klachtenrapportage opgenomen.

2.3 Fondsdocumenten

De ABTN wordt jaarlijks aangepast op basis van ontwikkelingen en beleidsaanpassingen die gedurende het verslagjaar zijn gepasseerd. Eind december 2020 is de aangepaste ABTN naar DNB gestuurd.

Het Pensioenfonds heeft in 2020 het IT-beleid vastgesteld. Daarnaast heeft het Pensioenfonds het besturingsreglement, financieel crisisplan, klokkenluidersregeling, incidentenregeling, de interne gedragscode, privacy beleid en het risicomanagement handboek aangepast. De klokkenluidersregeling en de incidentenregeling zijn aangepast naar aanleiding van servicedocumenten van de Pensioenfederatie.

Verder zijn er geen materiele wijzigingen geweest in de fondsdocumenten.

2.4 Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie

Op grond van de Pensioenwet en de Code pensioenfondsen dient iedere bestuurder geschikt te zijn. Geschikt zijn betekent dat de bestuurder voldoende kennis heeft om ontwikkelingen te begrijpen, tot zich te nemen en een oordeel te vormen met betrekking tot de deskundigheidsgebieden, in combinatie met de benodigde competenties en professioneel gedrag. Daarnaast wordt verwacht dat bestuurders zich verder verdiepen in de aandachtsgebieden waarvoor zij binnen het bestuur verantwoordelijk zijn. Een bestuurder moet tot een evenwichtige afweging van alle belangen kunnen komen om deel te kunnen nemen aan het besluitvormingsproces binnen het bestuur.

De geschiktheid van nieuwe bestuursleden wordt beoordeeld op basis het geschiktheidsplan, geschiktheidsmatrix, functieprofielen en de relevante ervaring van de kandidaat bestuurder.

In het geschiktheidsplan zijn de benodigde kennisgebieden, competenties en het professioneel gedrag waaraan een bestuurder moet voldoen, vastgelegd. In 2020 is de beleidsregel geschiktheid 2012 gewijzigd en is het geschiktheidsplan en de functieprofielen van de bestuurders aangepast op basis van deze wijziging.

Het Pensioenfonds heeft een opleidingsplan opgesteld voor het bestuur als collectief en voor de individuele bestuursleden afzonderlijk.

Het Pensioenfonds organiseert minimaal twee keer per jaar kennissessies voor het bestuur. In 2020 zijn drie kennissessies georganiseerd die in het teken stonden van compliance (fraude en corruptie) en verantwoord beleggen (twee sessies).

Bestuursleden hebben in het verslagjaar deelgenomen aan diverse seminars en bijeenkomsten over voor het Pensioenfonds relevante onderwerpen.

Jaarlijks voert het bestuur van het Pensioenfonds een zelfevaluatie uit. Om het jaar wordt de zelfevaluatie onder begeleiding van een externe deskundige uitgevoerd en in het andere jaar wordt de zelfevaluatie intern uitgevoerd. Over 2019, die begin 2020 is uitgevoerd, heeft de zelfevaluatie plaatsgevonden met een externe deskundige. Over het functioneren van het bestuur in 2020 heeft het bestuur begin 2021 zelfstandig een zelfevaluatie uitgevoerd. De zelfevaluatie heeft plaatsgevonden op basis van een vragenlijst die door de bestuurders is ingevuld en de uitkomsten daarvan zijn binnen het bestuur besproken.

De zelfevaluatie is constructief en reflectief. Op basis van een vragenlijst die door de bestuurders is ingevuld bleek dat het bestuur over het algemeen tevreden was over het functioneren van het bestuur in 2020. Zo is het risicomanagement verder geprofessionaliseerd.

Alle deskundigheidsgebieden en competenties zijn in het bestuur aanwezig en de bestuursagenda is helemaal nagekomen.

Aandachtspunt dat het bestuur meeneemt is dat een aantal commissies bemenst worden door slechts één bestuurder en daardoor het bestuur gebruikt moet worden om te klankborden indien er issues spelen binnen de commissies. Het bestuur was verder tevreden over de ondersteuning van de adviseurs en het managementteam.

2.5 Diversiteit

Het Pensioenfonds hecht aan diversiteit voor het invullen van functies binnen het bestuur en het verantwoordingsorgaan zoals ook in de Code pensioenfondsen is opgenomen. Bij het bemensen van de diverse organen wordt het diversiteitsbeleid als belangrijk aandachtspunt meegenomen. Uitgangspunt hierbij is dat het Pensioenfonds streeft naar diversiteit in leeftijd en geslacht, waarbij geschiktheid rand voorwaardelijk is.

Voor het verantwoordingsorgaan is de diversiteitsdoelstelling in 2020 gerealiseerd. Het bestuur voldoet per 31 december 2020 niet aan de leeftijdsdoelstelling. Dit is toegelicht bij paragraaf 2.2 'naleving Code pensioenfondsen'.

Indachtig de Code pensioenfondsen is in het diversiteitsbeleid een plan van aanpak om de diversiteitsdoelstelling te realiseren opgesteld. Omdat met name het aantal deelnemers onder 40 jaar afneemt (inmiddels nog maar 10% van het totale deelnemersbestand) wordt het steeds lastiger om aan de leeftijdsdoelstelling te voldoen.

In de Code pensioenfondsen en het diversiteitsbeleid is voor de raad van toezicht geen diversiteitsdoelstelling opgenomen. De raad van toezicht bestaat uit 3 personen, waarvan één lid vrouw is die jonger is dan 40 jaar. Dit ondersteunt onze diversiteitsintenties.

2.6 Risicomanagement

In 2020 heeft het Pensioenfonds, conform de Pensioenwet, de sleutelfunctiehouder risicobeheer benoemd. Om het risicomanagement namens het bestuur te borgen heeft het bestuur een risicocommissie ingesteld met als doel de uitvoering van het risicomanagement te monitoren en het bestuur te adviseren omtrent de beheersing van zowel de financiële als de niet-financiële risico's die het Pensioenfonds loopt. Het risicomanagementbeleid is vastgelegd in een risicomanagementhandboek.

De monitoring van de risico's vindt plaats aan de hand van een risicodashboard dat elk kwartaal wordt opgesteld en wordt besproken binnen het bestuur. Eén keer per jaar wordt de integrale risicoanalyse binnen het bestuur besproken en vastgesteld.

De risicocommissie heeft het afgelopen jaar extra aandacht gegeven aan de ERB en de gevolgen van de Covid-crisis. Daarnaast is het volwassenheidsniveau van het risicomanagement bij het Pensioenfonds beoordeeld, op basis van de richtlijnen van DNB. De conclusie van deze zelfevaluatie is dat alle processen op voldoende niveau zijn gescoord. In 2021 zal het pensioenfonds de risicomanagement processen en het volwassenheidsniveau hiervan door de interne audit laten beoordelen.

In paragraaf 7 is beschreven welke beheersmaatregelen het pensioenfonds heeft getroffen.

2.7 Compliance

Gedragcode

Het Pensioenfonds beschikt over een gedragscode. Het doel van de gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen van belanghebbenden in het Pensioenfonds door gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. De gedragscode kent daartoe algemene gedragsregels voor verbonden personen en aanvullende gedragsregels voor insiders.

De compliance officer heeft getoetst of de verbonden personen de gedragscode hebben nageleefd en houdt bij welke verbonden personen zijn toegetreten en zijn uitgetreden als verbonden persoon. Alle verbonden personen die betrokken zijn bij het Pensioenfonds hebben verklaard dat zij de gedragscode in 2020 hebben nageleefd.

Elk kwartaal doet de compliance officer uitvraag naar privétransacties van insiders. De privétransacties zijn niet in strijd geweest met de gedragscode. Ook worden relatiegeschenken geregistreerd. Verbonden personen ontvangen nagenoeg geen relatiegeschenken.

Alle uitnodigingen en nevenfuncties worden gemeld aan de compliance officer. De compliance officer beoordeelt of deze uitnodigingen en nevenfuncties niet in strijd zijn met de gedragscode.

Naleving wet- en regelgeving

De compliance officer ontvangt alle bestuur stukken en heeft vier bestuursvergaderingen bijgewoond. Op basis daarvan beoordeelt de compliance officer of het Pensioenfonds de wet- en regelgeving en het eigen beleid naleeft.

In overeenstemming met artikel 96 van de pensioenwet meldt het pensioenfonds dat:

- aan het Pensioenfonds in het boekjaar 2020 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- aan het Pensioenfonds in het boekjaar 2020 geen aanwijzingen als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet zijn gegeven;
- in het boekjaar 2020 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de pensioenwet is aangesteld;
- een herstelplan, als bedoeld artikel 138 of artikel 139 van de pensioenwet, niet van toepassing was.

Awareness

In het kalenderjaar heeft de compliance officer een kennissessie gegeven over het frauderisico en het corruptierisico. Voor deze kennissessie zijn uitgenodigd het bestuur, managementteam, verantwoordingsorgaan en RvT.

Integriteitsrisicoanalyse (SIRA)

De Pensioenwet verplicht pensioenfondsen tot een beheerste en integere bedrijfsvoering. Om te borgen dat het Pensioenfonds een integere en beheerste bedrijfsvoering heeft, heeft het Pensioenfonds een integriteitsrisicoanalyse uitgevoerd. Hierin zijn de belangrijkste integriteitsrisico's benoemd, zijn de beheersmaatregelen beschreven en zijn de netto risico's vastgesteld. Deze analyse is beoordeeld door de compliance officer.

De conclusie van het bestuur is dat de netto risico's acceptabel of toelaatbaar zijn.

Privacy Officer

In 2020 heeft de privacy officer vier meldingen ontvangen. Dit betreft datalekken waarvan er twee zijn gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Er zijn geen andere incidenten geweest. De meldingen zijn afgewikkeld conform de vastgestelde procedure zonder materiële gevolgen voor het Pensioenfonds of zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Daarnaast heeft de privacy officer de naleving van de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen beoordeeld.

Gedragslijn verwerking persoonsgegevens

Op 1 januari 2020 is de gedragslijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen van de Pensioenfederatie in werking getreden. Deze gedragslijn is gebaseerd op de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Europese Privacywetgeving, die per 25 mei 2018 van kracht is geworden. Onderdeel van deze gedragslijn is onder andere dat de aangesloten pensioenfondsen jaarlijks verklaren dat zij zich aan de gedragslijn hebben gehouden. De externe privacy officer heeft onderzocht of het Pensioenfonds heeft voldaan aan deze richtlijn. Hiervoor heeft de privacy officer een rapportage opgesteld en een verklaring afgegeven. In deze rapportage wordt beschreven op welke wijze is onderzocht en vastgesteld of het Pensioenfonds aan de in de gedragslijn genoemde vereisten in 2020 heeft voldaan. De privacy officer heeft de volgende verklaring afgegeven:

Assurance verklaring

Het Pensioenfonds Delta Lloyd draagt zorg voor de naleving van de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen. Om dit te waarborgen heeft de externe Privacy Officer van het Pensioenfonds een audit uitgevoerd op deze naleving in 2020.

Hierbij is gebruik gemaakt van een Privacy Control Framework, opgezet op basis van de gedragslijn. De relevante beleidsdocumenten van het Pensioenfonds zijn getoetst aan de gedragslijn en gecontroleerd op bestaan, inhoud en werking. Vast is komen te staan dat Pensioenfonds voldoet aan de bestaans-eis van de relevante documenten. Inhoudelijk kunnen een aantal documenten aangescherpt worden of aangevuld. De werking van de beheersmaatregelen wordt hier echter niet door verstoord.

Concluderend kan worden vastgesteld dat de uitkomsten van deze audit voldoende assurance geven om vast te stellen dat het Pensioenfonds de gedragslijn in 2020 voldoende heeft nageleefd.

2.8 Interne audit

Het doel van de interne auditfunctie is om vanuit een onafhankelijke positie een objectieve toets van de effectieve werking van het risicobeheersysteem te geven en op basis hiervan aanbevelingen ter verbetering van de interne control structuur te doen. Daarbij wordt opzet, bestaan en werking van het risicobeheersings- en controlesysteem getoetst door middel van audits. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor toereikende besturings-, risicomanagement- en beheersingsprocessen (de gehele bedrijfsvoering). Het bestuur en de medewerkers van het Pensioenfonds zijn primair verantwoordelijk voor de inrichting en borging van een betrouwbaar en effectief intern beheersingssysteem. Daarbij draagt het bestuur eveneens de onverdeelde verantwoordelijkheid voor de opvolging en invoering van de aanbevelingen naar aanleiding van bevindingen van de interne audit functie.

De interne audit wordt uitgevoerd door een externe auditor, onder eindverantwoordelijkheid van de sleutelfunctiehouder interne audit.

In 2020 heeft het Pensioenfonds de meerjaren auditplanning aangepast. Oorspronkelijk was het de bedoeling om drie interne audits per jaar uit te voeren. Omdat het Pensioenfonds nu een Pensioenfonds zonder nieuwe opbouw is, alle primaire processen zijn uitbesteed aan professionele partijen en het Pensioenfonds (relatief) niet complex is, heeft het bestuur besloten om het aantal audits te verlagen van 3 naar 2 per jaar.

In 2020 zijn twee audits uitgevoerd. Eén audit had betrekking op de uitbesteding van de beleggingsadministratie en de andere audit had betrekking op de inrichting en werking van de Liability Driven Investments (LDI) processen.

De conclusie van de interne audit op de beleggingsadministratie was dat de beheersing als onvoldoende werd aangemerkt, omdat er risico's binnen de processen rondom de taken en de interactie tussen de vermogensbeheerder en de custodian niet effectief werden afgedekt met beheersmaatregelen. Het Pensioenfonds had echter wel andere maatregelen getroffen om ervoor te zorgen dat de controle op juistheid en volledigheid van mutaties in de beleggingsadministratie is gewaarborgd. Materieel gezien heeft het Pensioenfonds dan ook geen risico gelopen. Het Pensioenfonds was, tijdens de interne audit, bezig om de overeenkomsten met de vermogensbeheerder en de custodian aan te passen, waarbij een aantal beheersmaatregelen via de overeenkomst afgedwongen worden. De vernieuwde overeenkomsten zijn inmiddels afgesloten. Alle aanbevelingen van de interne auditor zijn daarmee opgevolgd.

De conclusie van de inrichting en werking van de LDI-processen was voldoende. Het beperkt aantal aanbevelingen zal worden opgevolgd.

2.9 Klachten en geschillen

In 2020 heeft het Pensioenfonds 28 klachten of uitingen van ongenoegen ontvangen en afgewikkeld (in 2019: 25 klachten). 19 klachten hadden betrekking op uitkeringen (in 2019: 8 klachten die betrekking hadden op de uitkeringen).

6 klachten waren niet gegrond of hebben niet geleid tot een wijziging of andere actie van het pensioenfonds. 22 klachten hebben geleid tot een correctie en/of andere actie van het pensioenfonds. Deze klachten zijn binnen het bestuur en met de pensioenuitvoerder, waaraan de pensioenadministratie is uitbesteed, besproken en hebben geleid tot verbetering van processen.

In het verslagjaar zijn geen geschillen door de geschillencommissie of door de ombudsman behandeld.

2.10 Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar zijn het pensioenfondsbestuur en het verantwoordingsorgaan vijf keer bij elkaar geweest. In mei 2020 heeft het verantwoordingsorgaan met het bestuur gesproken over het jaarverslag 2019. Ook heeft het verantwoordingsorgaan in het kader van de jaarrekening 2019 gesproken met de controlerend accountant, certificerend actuaris en de raad van toezicht. De andere onderwerpen die in 2020 onder meer zijn besproken zijn:

- algemene gang van zaken en ontwikkelingen bij het Pensioenfonds;
- Covid-19 en de gevolgen voor het Pensioenfonds;
- toekomstvisie van het pensioenfonds;
- resultaten ALM-studie;
- haalbaarheidstoets en risicohouding;
- klimaatcommitment financiële sector;
- zelfevaluatie VO;
- continuïteit en samenstelling VO;
- communicatieplan;
- bestuurssamenstelling;
- bestuursagenda;
- nieuwe sterftetafels en flexibiliseringsfactoren;
- toeslagverlening.

Daarnaast is het verantwoordingsorgaan uitgenodigd voor het bijwonen van kennissessies van het pensioenfondsbestuur. Een groot deel van het verantwoordingsorgaan heeft deze kennissessies bijgewoond.

Het verantwoordingsorgaan heeft (gevraagd en niet gevraagd) geadviseerd over:

- het communicatieplan;
- een aangepast beloningsbeleid.

Het verantwoordingsorgaan heeft, met suggesties, positief geadviseerd over deze onderwerpen.

Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan meegenomen bij de ontwikkelingen met betrekking tot de toekomstvisie van het pensioenfonds. Het verantwoordingsorgaan heeft op basis daarvan meegedeeld de visie van het bestuur te delen.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan, na gesprekken met het bestuur, een opinie gegeven over de voorgestelde aanpassing van de bandbreedtes van de risicohouding. Het verantwoordingsorgaan kon zich vinden in de voorgestelde aanpassing van de bandbreedtes van de risicohouding.

2.11 Intern toezicht

Het intern toezicht wordt gevormd door een raad van toezicht.

In het verslagjaar zijn het pensioenfondsbestuur en de raad van toezicht twee keer bij elkaar geweest. In mei 2020 heeft de raad van toezicht met het bestuur gesproken over het jaarverslag 2019. Ook heeft de raad van toezicht in het kader van de jaarrekening 2019 gesproken met de controlerend accountant, certificerend actuaris en het verantwoordingsorgaan. Andere onderwerpen die in 2020 onder meer zijn besproken zijn:

- ontwikkelingen van het Pensioenfonds;
- interne audit (auditplan en bevindingen audits);
- samenstelling bestuur;
- benoeming bestuurders en leden verantwoordingsorgaan;
- ontwikkeling dekkingsgraad en financiële positie;

- beleggingsbeleid;
- risicomanagement;
- pensioenakkoord;
- naleving Code pensioenfondsen;
- follow-up acties naar aanleiding van bevindingen accountant, actuaris en raad van toezicht.

De raad van toezicht heeft goedkeuring gegeven aan het aangepaste beloningsbeleid, de aangepaste functieprofielen voor bestuurders en heeft ingestemd met de benoemingen van twee bestuursleden en twee leden van het verantwoordingsorgaan. Daarnaast heeft het bestuur met de raad van toezicht gesproken over de voorgestelde wijziging van de van de bandbreedtes van de risicohouding. De raad van toezicht kon zich vinden in de voorgestelde wijzigingen in de risicohouding.

Eén lid van de raad van toezicht heeft één bestuursvergadering bijgewoond. Ook zijn bestuurscommissies door leden van de raad van toezicht bijgewoond. De raad van toezicht maakt elk jaar een verslag op, dat onderdeel uitmaakt van het jaarverslag.

2.12 Extern toezicht

Naast het intern toezicht hebben pensioenfondsen in Nederland te maken met twee externe toezichthouders, te weten De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM). De AFM houdt voornamelijk toezicht op de communicatie met de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, terwijl de andere toezichtonderwerpen zijn ondergebracht bij DNB.

DNB

In het afgelopen verslagjaar is er een jaarlijks relatiegesprek met DNB geweest. Daarin kwamen geen bijzonderheden naar voren. Verder heeft het pensioenfonds drie uitvragen van DNB ontvangen:

- uitzettingen op Nederlandse woninghypotheken op het niveau van individuele leningen;
- niet-financiële risico's;
- transitie rentebenchmarks.

De gevraagde informatie op basis van deze uitvragen is tijdig naar DNB gestuurd.

Per 1 juni 2020 en per 1 januari 2021 zijn twee bestuursleden voor vier jaar benoemd. Per 1 juli 2020 is een lid van de beleggingsadviescommissie benoemd tot voorzitter van de beleggingsadviescommissie. DNB heeft ingestemd met deze benoemingen. Daarnaast heeft DNB ook de sleutelfunctiehouders goedgekeurd.

AFM

In het boekjaar heeft het Pensioenfonds van de AFM een verzoek gehad om te rapporteren over de tweede pijler pensioenen die het Pensioenfonds administreert. Deze informatie is tijdig verstrekt.

3. Pensioenbeleid

3.1 Pensioenreglement

Per 1 januari 2020 voert het Pensioenfonds de pensioenregeling van de werkgever niet meer uit. Vanaf die datum worden er in het Pensioenfonds geen pensioenaanspraken meer opgebouwd en voert het Pensioenfonds alleen nog alle pensioentoezeggingen uit van voormalige medewerkers van Delta Lloyd Services B.V. die tot en met 31 december 2019 met hen waren overeengekomen. Alleen de arbeidsongeschikte deelnemers met premievrije opbouw van pensioen bouwen nog binnen het Pensioenfonds pensioen op. De pensioentoezeggingen zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

In het eerste kwartaal van 2020 is het pensioenreglement hierop aangepast.

Deelnemers hebben in de pensioenregeling de mogelijkheid om het pensioen op de pensioendatum op de individuele behoefte af te stemmen. Voor de omzettingen van het pensioen worden flexibiliseringsfactoren gebruikt. Deze flexibiliseringsfactoren worden eens in de drie jaar vastgesteld voor een periode van drie jaar. Tussentijds worden de flexibiliseringsfactoren getoetst.

In 2020 zijn de flexibiliseringsfactoren opnieuw vastgesteld. Deze nieuwe factoren gelden vanaf 1 januari 2021.

3.2 Overeenkomst met de werkgever

Na het aflopen van de uitvoeringsovereenkomst per 31 december 2019 heeft het Pensioenfonds met de werkgever een voortzettingsovereenkomst afgesloten. In deze voortzettingsovereenkomst zijn de wederzijdse verplichtingen opgenomen en is een kostenvergoeding afgesproken, die vanaf 1 januari 2020 geldt.

De werkgever is aan het Pensioenfonds alle uitvoeringskosten verschuldigd die het Pensioenfonds in het betreffende kalenderjaar moet maken, met uitzondering van de uitvoeringskosten die in het betreffende kalenderjaar direct verband houden met het beleggen van het vermogen van het Pensioenfonds. De door de werkgever verschuldigde bedragen worden verminderd met het in het betreffende kalenderjaar vrijvallende deel van de administratievoorziening, die is gemaximeerd op 2% van de voorziening pensioenverplichtingen. De overeenkomst is afgesloten voor onbepaalde duur. De werkgever kan, met inachtneming van een opzegtermijn van 6 maanden en onder voorwaarden, de voortzettingsovereenkomst beëindigen.

3.3 Toeslagen

De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit het eigen vermogen van het Pensioenfonds.

Het bestuur heeft in de vergadering van 25 november 2020 besloten om per 1 januari 2021 een toeslag van 1,12% toe te kennen. Hiermee is de toeslagambitie volledig gerealiseerd.

Basis voor het toekennen van de toeslag was onder meer de stand van de beleidsdekkingsgraad op 31 oktober 2020. Deze was vastgesteld op 123,3%. De dekkingsgraad waarop het pensioenfonds een volledige toeslag kon verlenen was 123,2%.

Het Pensioenfonds kent nog een kleine achterstand in de toeslagverlening omdat per 1 januari 2012 en per 1 januari 2013 geen volledige toeslag is verleend. Deze achterstand is niet ingelopen omdat daar geen ruimte voor was.

De gecumuleerde achterstand in de toeslagverlening blijft derhalve voor deelnemers 0,32% en voor gewezen deelnemers en gepensioneerden 0,99%, die op 2012 en 2013 ook daadwerkelijk die achterstand hebben opgelopen.

Het beleid voor toeslagverlening is als volgt:

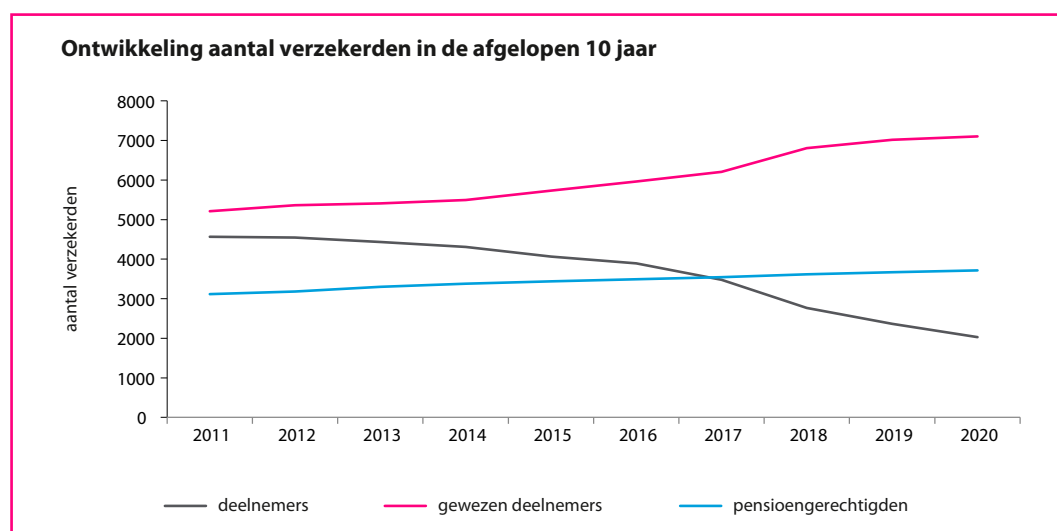
- Bij een beleidsdekkingsgraad onder 110% wordt geen toeslag toegekend;
- Bij een beleidsdekkingsgraad die boven de dekkingsgraad voor toekomstbestendige toeslagverlening ligt kan volledige toeslag worden toegekend.
- Bij een beleidsdekkingsgraad tussen 110% en de dekkingsgraad voor toekomstbestendig indexeren wordt een evenredig deel van de toeslag toegekend.

Daarnaast kent het toeslagbeleid een aantal andere criteria, die worden meegenomen bij de besluitvorming over de toeslagverlening. Deze zijn vermeld op de website van het Pensioenfonds.

3.4 Ontwikkeling aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden

Doordat het Pensioenfonds geen nieuwe pensioenopbouw meer kent is het aantal deelnemers verder gedaald.

De ontwikkeling van het aantal deelnemers kan grafisch als volgt worden weergegeven:

In aantallen en gesplitst naar man en vrouw is de ontwikkeling als volgt:

Aantallen deelnemers

Per 31 december 2020 bedroeg het aantal deelnemers 12.845. Dit betekent een afname van 211 deelnemers ten opzichte van de stand per 31 december 2019. Deze afname wordt als volgt gespecificeerd:

	Actieve ¹⁾ deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2019	2.366	7.020	3.670	13.056
Mutaties 2020	-337	83	43	-211
Stand per 31 december 2020	2.029 ²⁾	7.103	3.713	12.845

De genoemde aantallen in de hiervoor opgenomen tabellen betreffende de aantallen op "persoonsniveau", conform de opgave aan DNB.

¹⁾ De (actieve) deelnemers worden gezien als de gewezen werknemers van DL Services B.V. die nog in dienst zijn bij NN Personeel B.V. en arbeidsongeschikte deelnemers.

²⁾ Inclusief 222 arbeidsongeschikte deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

			2020	2020	2019	2019
	mannen	vrouwen	totaal	in %	totaal	in %
Deelnemers (gewezen werknemers van DL Services B.V. die nog in dienst zijn bij NN Personeel B.V. en arbeidsongeschikte deelnemers)	1.163	866	2.029	16	2.366	18
Gewezen deelnemers	3.751	3.352	7.103	55	7.020	54
Pensioengerechtigden	2.034	1.679	3.713	29	3.670	28
waarvan:						
– ouderdompensioen	1.910	836	2.746		2.707	
– partnerpensioen	92	815	907		907	
– wezenpensioen	32	28	60		56	
Totaal	6.948	5.897	12.845	100	13.056	100

4. Financiële en actuariële positie

4.1 Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de financiële positie van het Pensioenfonds geven wij weer in de dekkingsgraad. Deze maatstaf geeft de mate weer waarin de verplichtingen zijn gedekt door de aanwezige bezittingen van het Pensioenfonds.

Het Pensioenfonds berekent de volgende dekkingsgraden:

- *Actuele DNB-dekkingsgraad:*
Hiervoor waardeert het Pensioenfonds de verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur die DNB maandelijks publiceert (inclusief de Ultimate Forward Rate (UFR)). Deze dekkingsgraad is de basis voor de beleidsdekkingsgraad.
- *Beleidsdekkingsgraad:*
De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele DNB-dekkingsgraden (voor publicatiedoeleinden) over de afgelopen 12 maanden. DNB hanteert de beleidsdekkingsgraad voor de toetsing van het financiële beleid (toeslagverlening, korten en herstelplannen).
- *Marktrentedekkkingsgraad:*
De marktrentedekkkingsgraad wordt berekend door zowel de verplichtingen als de beleggingen te waarderen op basis van de actuele rente. Voor de waardering van de verplichtingen wordt hiervoor de SWAP-rentecurve gebruikt. Met de marktrentedekkkingsgraad wordt de financiële positie van het Pensioenfonds het beste weergegeven.
- *Reële dekkingsgraad:*
Bij deze dekkingsgraad wordt rekening gehouden met de verwachte toekomstige stijgingen van de prijzen. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Een reële dekkingsgraad van 100% betekent dat het Pensioenfonds de pensioenverplichtingen kan voldoen en ook de pensioenen kan verhogen met de verwachte stijging van de prijzen.
- *Vereiste dekkingsgraad:*
Dit is de benodigde dekkingsgraad die het Pensioenfonds moet hebben gezien de risico's die het Pensioenfonds loopt. Deze dekkingsgraad is berekend op basis van rekenregels die DNB voorschrijft.
- *Minimale vereiste dekkingsgraad:*
Dit is de dekkingsgraad die de minimaal benodigde buffer van het Pensioenfonds weergeeft.

De berekende dekkingsgraden zijn als volgt:

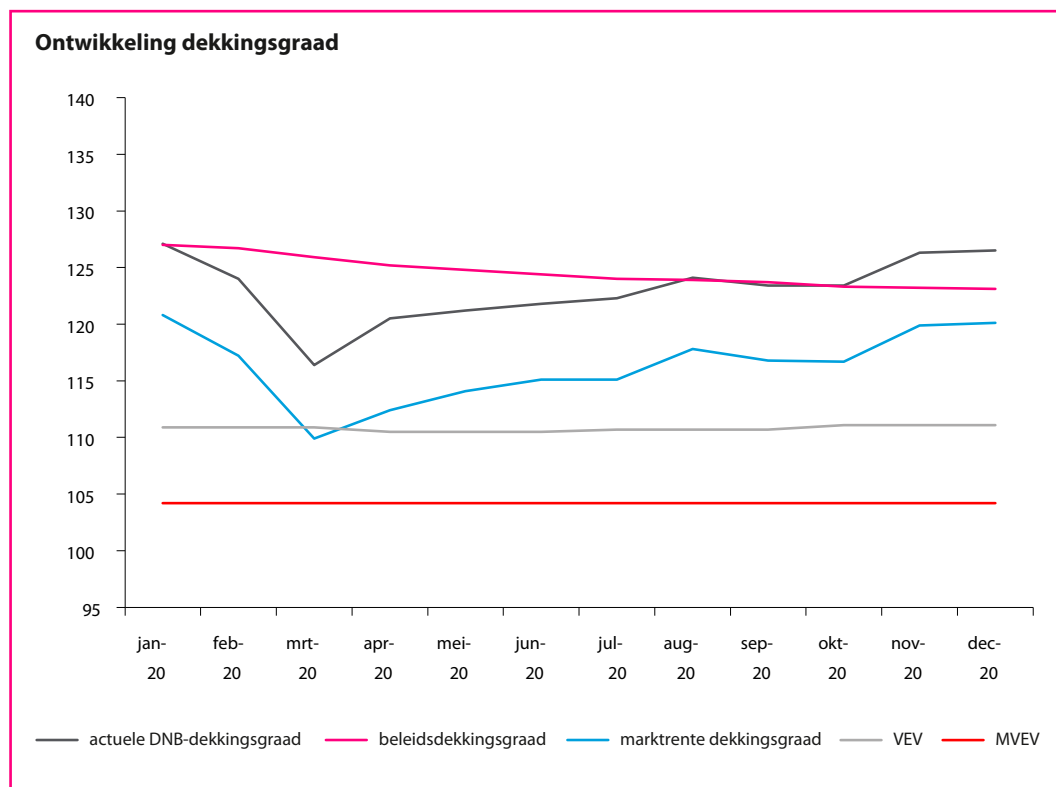
Dekkingsgraad	31 december 2020	31 december 2019
Actuele DNB-dekkingsgraad	126,6%	127,8%
Beleidsdekkingsgraad	123,1%	126,8%
Marktrentedekkkingsgraad	119,8%	122,8%
Reële dekkingsgraad volgens richtlijnen FTK	101,3%	102,6%
Dekkingsgraad op basis van het vereist eigen vermogen	111,2%	113,2%
Dekkingsgraad op basis van het minimaal vereiste eigen vermogen	104,0%	104,2%

De waarde van de beleggingen bedroeg eind 2020 € 4,68 miljard (2019: € 4,11 miljard) en de waarde van de pensioenverplichtingen (op basis van de rentetermijnstructuur die DNB publiceert) was eind 2020 € 3,24 miljard (2019: € 2,96 miljard).

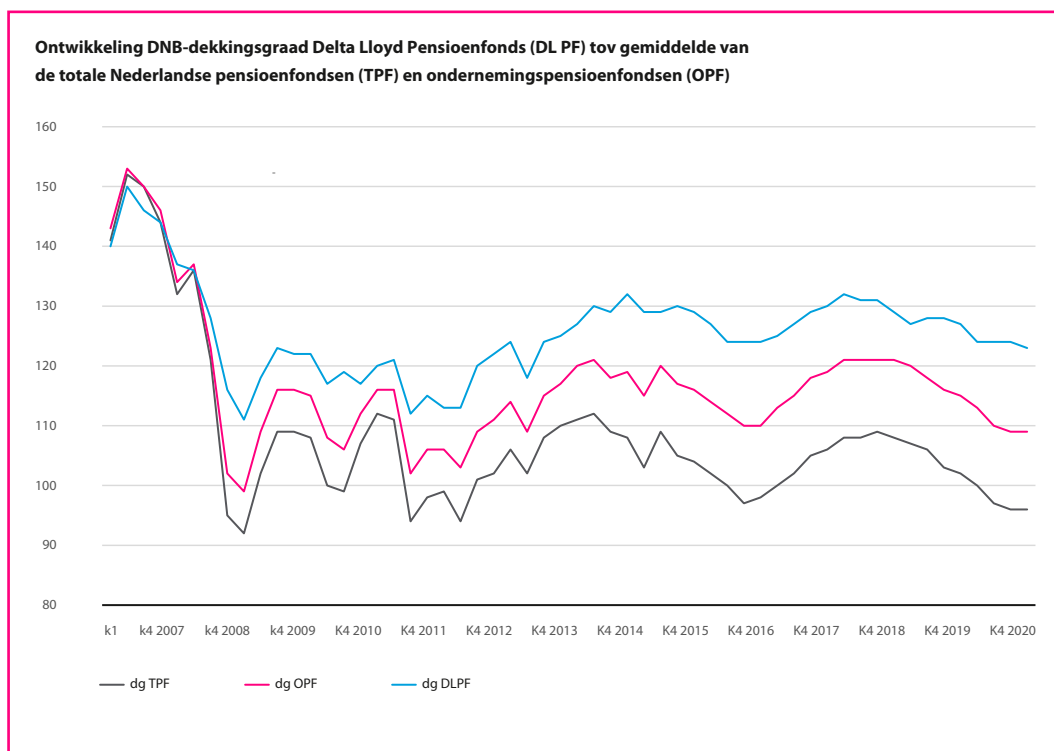
De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkingsgraad en de marktrentedekkingsgraad per 31 december 2020 is als volgt:

	Actuele DNB-dg
Dekkingsgraad 1 januari 2020	127,8%
<i>Beleggingen</i>	
Invloed rendement beleggingen	13,4%
<i>Verplichtingen</i>	
– Invloed van rentewijzigingen	-14,8%
– Rendement verplichtingen	-0,9%
– Invloed op toeslagverlening	-1,4%
– Invloed overgang AG tafel	2,6%
– Invloed verhoging excassovoorziening	-1,3%
– Invloed overige mutaties kasstromen	1,2%
	-14,6%
Dekkingsgraad 31 december 2020	126,6%

De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkingsgraad, marktrentedekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad in 2020 is als volgt:

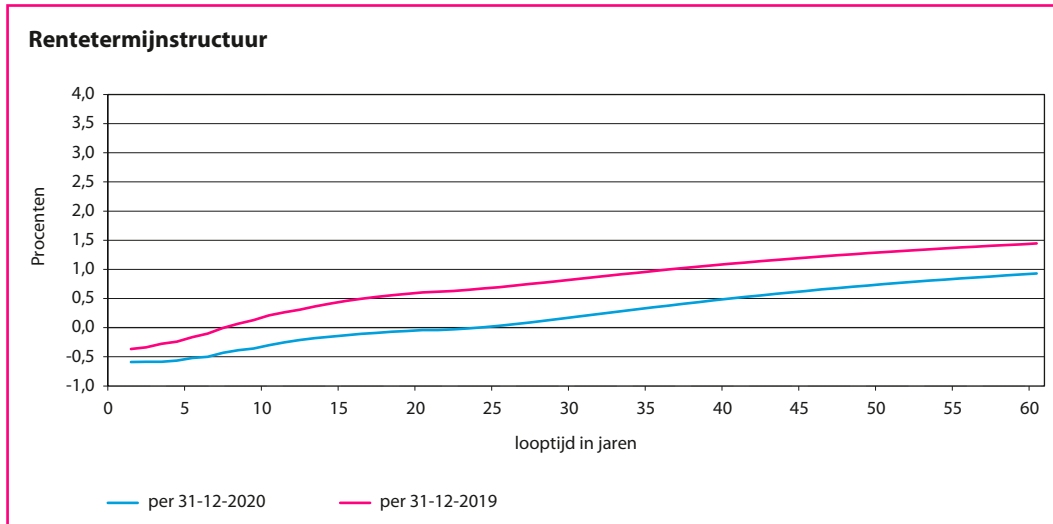
De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad (tot 1 januari 2015 de actuele DNB-dekkingsgraad) van ons pensioenfonds ten opzichte van het gemiddelde van alle Nederlandse Pensioenfondsen en alle Nederlandse ondernemingspensioenfondsen is als volgt:

Het Pensioenfonds heeft het renterisico beperkt door minimaal 85% en maximaal 95% van zijn nominale pensioenverplichtingen te matchen met vastrentende beleggingen die ongeveer dezelfde looptijd hebben als de verplichtingen, waar nodig aangevuld met derivaten (swaps). Hierdoor hebben rentestijgingen of -dalingen veel minder invloed op de hiervoor genoemde dekkingsgraden. Voor de matching zijn de verplichtingen gebaseerd op de swap rentecurve (marktrente). In de jaarrekening zijn de verplichtingen berekend op basis van de rentetermijnstructuur die DNB publiceert.

Wel is hierbij bepaald dat de omvang van de rendementsportefeuille minimaal 20% van het belegd vermogen bedraagt.

De rentetermijnstructuur die door DNB wordt gepubliceerd verliep als volgt:

Reële dekkingsgraad

Per 31 december 2020 bedraagt de reële dekkingsgraad 101,3% (31 december 2019: 102,6%). De reële dekkingsgraad geeft de hoogte van het vermogen van het Pensioenfonds weer ten opzichte van de toekomstig uit te keren pensioenaanspraken inclusief de toekomstige toeslagen op basis van de verwachte prijsinflatie. Deze reële dekkingsgraad wordt jaarlijks berekend op basis van de richtlijnen van DNB.

4.2 Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten bestaan uit kosten voor pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer. De kosten zijn opgenomen conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie.

Kosten voor pensioenuitvoering

De kosten voor pensioenbeheer worden als volgt gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	2020	2019
Personeelskosten bestuursbureau	650	628
Vergoedingen bestuur, RvT en VO	193	184
Controlerend accountants	82	67
Certificering actuaris	30	29
Toezichtkosten (DNB en AFM)	156	142
Pensioenadministratie	944	842
Overige bedrijfskosten	459	467
Totale pensioenuitvoeringskosten	2.514	2.359
Pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde	0,438	0,391
Pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemers/gewezen deelnemers/pensioengerechtigden	0,196	0,181

De toename van uitvoeringskosten is onder meer toe te schrijven aan hogere personeelskosten als gevolg van CAO-verhogingen en loonronde, hogere kosten pensioenadministratie als gevolg van BTW kosten en een lagere vrijval voor kostenreserveringen in 2019. De beloning voor bestuurders was in 2020 € 27.468 op jaarbasis. Voor de voorzitter was de beloning in 2020 € 41.200 op jaarbasis. Over deze bedragen wordt BTW in rekening gebracht.

Door de toegenomen kosten en doordat het aantal actieve deelnemers sterk is gedaald zijn de gemiddelde uitvoeringskosten per deelnemer sterk gestegen. De afname van het aantal actieve deelnemers is te verklaren doordat het pensioenfonds geen nieuwe opbouw meer kent en daardoor geen nieuwe deelnemers verwelkomt.

De uitvoeringskosten worden volledig door de werkgever betaald, onder aftrek van de vrijval administratievoorziening met een maximum van 2%. De vrijval van de administratievoorziening bedroeg € 1.377. Per saldo heeft de werkgever aan uitvoeringskosten € 1.137 aan het Pensioenfonds vergoed.

Ook dit jaar heeft het Pensioenfonds opdracht gegeven om de uitvoeringskosten te benchmarken. Deze benchmark is uitgevoerd door Lane Clark & Peacock (LCP). In 2019 waren de totale pensioenbeheerkosten van het Pensioenfonds per deelnemer € 89 hoger dan de peergroep (€ 391 versus € 302). De peergroep bestond uit 49 pensioenfondsen met een omvang tussen 3.000 en 8.000 deelnemers/pensioen-gerechtigden. Over de periode 2017-2019 zijn de pensioenbeheerkosten van het Pensioenfonds gelijk aan de peergroep en bedroegen € 322 per deelnemer. De pensioenbeheerkosten van het Pensioenfonds zijn gelijkwaardig aan het gemiddelde van de peergroep. 24 fondsen hebben hogere kosten. 24 fondsen hebben lagere kosten. De pensioenbeheerkosten in de peergroep liepen uiteen van € 119 tot € 807 per deelnemer.

16 van de 49 pensioenfondsen in de peergroep hebben een deel van de pensioenbeheerkosten gealloceerd aan vermogensbeheerkosten (gemiddeld € 100 per deelnemer). Het Pensioenfonds heeft geen pensioenbeheerkosten gealloceerd aan de vermogensbeheerkosten. Het bestuur heeft dat destijds besloten omdat deze verdeling arbitrair kan zijn. Doordat een aantal pensioenfondsen een deel van de pensioenbeheerkosten hebben gealloceerd aan de vermogensbeheerkosten geeft het berekende gemiddelde pensioenbeheerkosten van de peergroep een vertekend beeld. Als deze gealloceerde kosten in aanmerking zouden worden genomen als pensioenbeheerkosten, zijn de gemiddelde pensioenbeheerkosten van de peergroep hoger dan de berekende € 322.

Het bestuur heeft de kosten van het Pensioenfonds in relatie tot de bedrijfsactiviteiten en de benchmark beoordeeld en heeft geconcludeerd dat de kosten in lijn liggen met de bedrijfsactiviteiten, complexiteit van de regeling en vergelijkbare pensioenfondsen. De stijging van de totale kosten liggen ook in lijn met de toegenomen governance vereisten. Het pensioenfonds heeft een klein bestuursbureau is en het bestuur is met vijf bestuurders niet te groot. Wel zal het bestuur de omvang van de kosten nauwlettend in de gaten houden, omdat het pensioenfonds vanaf 2020 geen pensioenopbouw meer kent en daardoor de kosten per deelnemer omhooggaan.

Kosten vermogensbeheer

De kosten voor vermogensbeheer zijn uitgesplitst in beheervergoeding voor de vermogensbeheerder, transactiekosten en bewaarloon.

Bedragen x € 1.000	2020	2019
Beheervergoeding		
– aandelen	1.202	1.450
– vastrentend	3.852	3.809
– vastgoed	231	416
– derivaten (overlay)	277	239
– fiduciair beheer	1.776	2.210
	7.338	8.124
Bewaarloon	22	20
Overige vermogensbeheerkosten	568	157
Vermogensbeheerkosten excl. transactiekosten	7.928	8.301
Transactiekosten		
– aandelen	1.593	0
– vastrentend	2.180	2.711
– vastgoed	123	30
– derivaten (overlay)	0	331
	3.896	3.072
Totale kosten vermogensbeheer	11.824	11.373
Gemiddeld belegd vermogen	3.935.274	3.636.481
Kosten vermogensbeheer (excl. transactiekosten) als % gemiddeld belegd vermogen	0,20%	0,23%
Transactiekosten als % gemiddeld belegd vermogen	0,10%	0,08%
Totale kosten vermogensbeheer als % gemiddeld belegd vermogen	0,30%	0,31%

De vergoedingen die zijn betaald aan de vermogensbeheerders zijn niet gerelateerd aan de prestaties van de vermogensbeheerders. Als gevolg van nieuwe afspraken met de fiduciair vermogensbeheerder per 1 juli 2020 zijn de vermogensbeheerkosten gedaald ten opzichte van 2019.

De transactiekosten bij aandelen, vastrentend en vastgoed zijn exact berekend op basis van vaste op- en afslagen die van toepassing zijn voor de verschillende beleggingsfondsen. Bij de transacties van derivaten zijn voor de transactiekosten schattingen gemaakt. Bij

deze inschattingen is de formule die is opgenomen in de aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie gehanteerd ('nominaal*(spread/2)*duration = geschatte transactiekosten').

De transactiekosten hadden in 2019 met name betrekking op het nieuw inrichten van de matchingportefeuille. In 2020 is de rendementsportefeuille opnieuw ingericht. Deze nieuwe inrichting heeft transactiekosten met zich meegebracht.

LCP

Het Pensioenfonds heeft ook de vermogensbeheerkosten vergeleken met een benchmark van Lane Clark & Peacock (LCP).

Het benchmarkonderzoek laat zien dat de vermogensbeheerkosten (incl. transactiekosten) van het Pensioenfonds in de periode 2017 tot en met 2019 28bp bedragen en die van de peergroep 45bp. Ook in relatie tot het behaalde beleggingsrendement zijn de vermogensbeheerkosten erg laag. Het benchmarkonderzoek van LCP laat zien dat in de periode van 2013 tot en met 2019 het rendement van de in de benchmark opgenomen pensioenfonds gemiddeld 8,0% bedroeg met gemiddelde vermogensbeheerkosten (totaal) van 0,57% van het belegd vermogen. In deze periode was het gemiddelde rendement van het Pensioenfonds 8,6% met gemiddelde vermogensbeheerkosten van 0,22%.

In het beleggingsproces benadert het pensioenfonds maatschappelijk verantwoord beleggen als integraal onderdeel van het beleggingsproces. Het bestuur is van mening dat ESG-integratie een vorm van actief beheer is die op de lange termijn invloed kan hebben op het rendements- en risicoprofiel van de verschillende beleggingscategorieën. De beleggingsportefeuille kent een relatief hoge mate van ESG-integratie.

Uit de benchmark blijkt dat in 2019 de vermogensbeheerkosten van het Pensioenfonds, evenals voorgaande jaren, lager zijn dan de peers. Het bestuur is daarom en gezien de hoge mate van ESG-integratie tevreden met het huidige kostenniveau, maar blijft alert op mogelijkheden voor meer kostenefficiëntie. Door nieuwe afspraken die in 2020 zijn gemaakt is het kostenniveau van vermogensbeheer gedaald. Deze daling zal zich waarschijnlijk in 2021 doorzetten.

De aansluiting met de jaarrekening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Beleggingskosten afzonderlijk verantwoord in de jaarrekening

Beleggingskosten die zijn verantwoord als onderdeel van de beleggingsopbrengsten

Totale beleggingskosten

	2020	2019
Beleggingskosten afzonderlijk verantwoord in de jaarrekening	600	91
Beleggingskosten die zijn verantwoord als onderdeel van de beleggingsopbrengsten	11.224	11.282
Totale beleggingskosten	11.824	11.373

4.3 Actuariële analyses

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Resultaat op intrest/beleggingen
Resultaat op premie
Resultaat op waardeoverdrachten
Resultaat op sterfte
Resultaat op arbeidsongeschiktheid
Resultaat op toeslagen
Resultaat op wijzigingen actuariële grondslagen
Resultaat op overige mutaties

2020	2019
35.159	243.916
0	3.218
31	399
2.668	1.404
-695	-2.233
-32.052	-43.282
33.799	0
1.816	-243
40.726	203.179

Resultaat

Resultaat op intrest/beleggingen

De uitsplitsing van het resultaat op intrest/beleggingen is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Directe beleggingsopbrengsten
Gerealiseerde koersresultaten
Ongerealiseerde koersresultaten

2020	2019
47.957	31.158
61.312	53.004
288.418	546.963
397.687	631.125
-1.839	-4.024
600	91
-9.414	-5.971
373.181	397.153
362.528	387.249
35.159	243.916

Totaal beschikbaar

Korting op beheervergoeding
Beleggingskosten
Benodigde intrest toevoeging
Wijziging rentetermijnstructuur

Totaal benodigd

Resultaat

Resultaat op premie

De uitsplitsing van het resultaat op premie is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2020	2019
Ontvangen CDC -premie	5	31.591
Ontvangen premie ANW-hiaatpensioen	0	647
Vergoeding uitvoeringskosten	1.137	1.084
Beschikbaar voor kosten	-1.137	-1.571
Risicopremies	0	-2.003
Benodigd voor pensioenopbouw	-5	-26.530
Resultaat	0	3.218

Vanaf 1 januari 2020 is opbouw van de nieuwe pensioenregeling van voormalig werknemers van Delta Lloyd niet meer ondergebracht bij het Pensioenfonds, maar bij het NN CDC Pensioenfonds. Daardoor kent het Pensioenfonds per 1 januari 2020 geen nieuwe pensioenopbouw meer (met uitzondering van premievrije opbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers). De ontvangen CDC-premie betreft een correctie over 2019. Daarnaast heeft de werkgever, conform voorgaande jaren, de pensioenuitvoeringskosten onder aftrek van de vrijval van de kostenvoorziening aan het pensioenfonds vergoed.

Resultaat op waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdracht ontstaat door het verschil in het wettelijk tarief op basis waarvan aanspraken worden overgedragen en de reserveringsgrondslagen van het Pensioenfonds. Het resultaat op inkomende waardeoverdrachten was € 6 positief.

Ook het resultaat op uitgaande overdrachten was positief (€ 25).

Resultaat op sterfte

Resultaat op sterfte ontstaat doordat de verwachte sterfte van deelnemers en hun nabestaanden afwijkt van de werkelijke sterfte. Het resultaat op sterfte bestaat uit resultaat op lang leven en resultaat op kort leven.

Bij resultaat op lang leven gaat het met name om de lopende en toekomstig verwachte uitkeringen. Als deelnemers langer leven dan verwacht moet het Pensioenfonds meer uitkeren en moet de voorziening worden verhoogd. Als deelnemers minder lang leven dan verwacht hoeft het fonds minder uit te keren en valt er meer voorziening vrij, dan verwacht.

Bij resultaat op kort leven gaat het met name om de uitkeringen aan nabestaanden als gevolg van het overlijden van de deelnemer in het jaar zelf. Indien er meer mensen overlijden dan verwacht moet er meer nabestaandenvoorziening worden getroffen en is de ontvangen risicopremie te laag. Overlijden er minder mensen dan verwacht, dan hoeven er minder uitkeringen te worden gedaan aan nabestaanden en is er een overschot aan risicopremie.

De uitsplitsing van het resultaat op sterfte is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Resultaat op kort leven
Resultaat op lang leven

Resultaat

	2020	2019
Resultaat op kort leven	1.607	-1.319
Resultaat op lang leven	1.061	2.723
Resultaat	2.668	1.404

Resultaat op arbeidsongeschiktheid

Het resultaat op grond van in-/revalidatie was 695 negatief (2019: 2.233 negatief). Door een schattingswijziging in 2019 is de wachttijdreserve verhoogd waardoor het resultaat op arbeidsongeschiktheid in 2019 negatief is beïnvloed. In 2020 is er geen risicopremie meer ontvangen omdat de pensioenregeling in 2020 is overgegaan naar het pensioenfonds NN CDC. In 2019 bedroeg de risicopremie nog € 709.

Resultaat op toeslagen

Het negatieve resultaat op toeslagen is ontstaan door de toeslagverlening die volledig uit het vermogen is gefinancierd. Het toeslagpercentage was 1,12% (2019: 1,73%) en is als volgt verdeeld:

Bedragen x € 1.000

Toeslagverlening deelnemers ¹⁾
Toeslagverlening gewezen deelnemers
Toeslagverlening pensioengerechtigden

Resultaat

	2020	2019
Toeslagverlening deelnemers ¹⁾	-7.110	-10.491
Toeslagverlening gewezen deelnemers	-13.250	-17.138
Toeslagverlening pensioengerechtigden	-11.692	-15.653
Resultaat	-32.052	-43.282

Resultaat op actuariële grondslagen

Het resultaat op actuariële grondslagen betreft de overgang naar de nieuwe prognosetafel 2020 (€ 65.276 positief) en de aanpassing van de kostenvoorziening (€ 31.477 negatief).

Resultaat op overige mutaties

Het betreft hier resultaten als gevolg van onder andere het maken van individuele keuzes bij pensionering, werkelijk leeftijdsverschil bij pensioneren of overlijden ten opzichte van de verwachte verschillen en echtscheiding. Daarnaast is er een resultaat uit voorgaande jaren verantwoord als gevolg van een aansluitingsverschil in de beleggingsadministratie. Dit aansluitingsverschil is in 2020 opgelost.

Vereist eigen vermogen (VEV)

Het VEV is de omvang van het vermogen waarover een pensioenfonds ten minste moet beschikken en is afhankelijk van het risicoprofiel van het pensioenfonds volgend uit het strategische beleggingsbeleid. Indien een pensioenfonds niet over dit vermogen beschikt, is er sprake van een tekortsituatie en moet het pensioenfonds een herstelplan indienen bij DNB. De hoogte van het VEV is gericht op de wettelijke zekerheidsmaatstaf van 97,5%. Dit wil zeggen dat in de evenwichtssituatie de kans dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de technische voorzieningen, kleiner is dan 2,5%.

1) dit betreft de arbeidsongeschikten waarvoor premievrijstelling is verleend, de toeslag op deelnemers zonder opbouw is verantwoord onder toeslagverlening gewezen deelnemers

Voor de bepaling van het VEV maakt het Pensioenfonds gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het Pensioenfonds. Het VEV is per 31 december 2020 berekend op € 364,9 miljoen (31 december 2019: € 390,1 miljoen), zijnde 11,2 % (31 december 2019: 13,2%).

De VEV is als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000	2020		2019	
S1 Renterisico	6.078	0,1%	4.833	0,1%
S2 Risico zakelijke waarden	166.946	3,8%	256.797	7,4%
S3 Valutarisico	108.896	1,0%	106.301	1,0%
S4 Grondstoffenrisico	-	-	-	-
S5 Kredietrisico	214.677	5,5%	156.194	3,9%
S6 Verzekeringstechnisch risico	98.076	0,8%	89.355	0,7%
S7 Liquiditeitsrisico	-	-	-	-
S8 Concentratierisico	-	-	-	-
S9 Operationeel risico	-	-	-	-
S10 Actief beheersrisico	-	-	29.161	0,1%
Diversificatie effect	-229.753	-	-252.505	-
Totaal	364.920	11,2%	390.136	13,2%
Aanwezig vermogen	863.542		822.816	
Surplus	498.622		432.680	

De risicofactoren zijn in de jaarrekening toegelicht.

Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)

Het MVEV is de ondergrens van het VEV. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds gedurende vijf jaar lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, moet het pensioenfonds binnen zes maanden maatregelen nemen waardoor het in één keer aan het MVEV voldoet.

Het MVEV is per 31 december 2020 berekend op € 130,7 miljoen, zijnde 4,0% (31 december 2019 € 122,8 miljoen, zijnde 4,2%).

Aanwezig eigen Vermogen

Het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2020 € 863,5 miljoen (per 31 december 2019: € 822,8 miljoen). Hiermee voldoet het Pensioenfonds ruim aan de hoogte van het Vereist Eigen Vermogen.

Het verloop van het eigen vermogen wordt als volgt gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	2020	2019
Stand per 31 december voorgaand jaar	822.816	601.805
Dotatie premie egalisereserve	0	611
Vrijval premie egalisereserve	0	17.221
Totaal saldo van baten en lasten	40.726	203.179
Stand per 31 december	863.542	822.816

4.4 (Aanvangs)haalbaarheidstoets/risicohouding

Omdat het Pensioenfonds vanaf 2020 geen pensioenregeling meer uitvoert en daardoor binnen het Pensioenfonds geen pensioenopbouw meer plaats vindt, heeft het Pensioenfonds in 2020 een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd en is de risicohouding opnieuw vastgesteld.

Deze risicohouding is vastgesteld in overleg met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Dit is met de werkgever in de voorzettingsovereenkomst afgesproken.

De risicohouding bestaat uit een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

De korte termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de bandbreedte van het vereiste eigen vermogen (VEV) die het Pensioenfonds nastreeft. De VEV kan in de tijd variëren. De VEV is afhankelijk van het beleggingsbeleid. Het pensioenfonds heeft de bandbreedte waarmee deze VEV mag bewegen gewijzigd van 11% – 19% naar 9% - 17%.

De risicohouding op langere termijn komt tot uitdrukking in het minimaal (ondergrens) acceptabel pensioenresultaat (mediaan) vanuit:

1. De financiële positie waarbij exact voldaan wordt aan het VEV
2. De feitelijke financiële positie, en
3. De maximale acceptabele afwijking van een slechtweerscenario (scenario's in het 5% percentiel), waarbij de maximale afwijking ten opzichte het pensioenresultaat (mediaan) vanuit de feitelijke financiële positie is vastgesteld.

Het Pensioenfonds heeft de ondergrenzen als volgt vastgesteld:

1. De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de VEV is gewijzigd van 76% naar 86%.
2. De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie is ongewijzigd gebleven en blijft 92%.
3. De maximale spreiding van het slechtweerscenario en het pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie is gewijzigd van 30% naar 15%.

De risicohouding wordt jaarlijks getoetst door het uitvoeren van een (aanvangs)haalbaarheidstoets en te beoordelen of het VEV binnen de afgesproken grenzen ligt.

Het VEV bedraagt eind 2020 11,2% en ligt daarmee tussen de afgesproken grenzen (9 - 17%).

De (aanvangs)haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd op basis van een methodiek en parameters die DNB heeft voorgeschreven en wordt bepaald over een periode van 60 jaar.

De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets (mei 2018, mei 2019 en mei 2020) waren als volgt:

	Ondergrenzen risicohouding	Uitkomsten haalbaarheids- toets (mei 2018)	Uitkomsten haalbaarheids- toets (mei 2019)	Uitkomsten haalbaarheids- toets (mei 2020)
Het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad	Minimaal 92%	99,5%	100,5%	102,3%
Het verwachte pensioenresultaat vanuit vereiste dekkingsgraad (alleen bij aanvangs-HBT)	Minimaal 86% (vóór 2020 76%)			101,0%
De spreiding van het slecht weer scenario en het pensioenresultaat	maximaal 15% (vóór 2020 30%)	14,9%	18,0%	7,0%

De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets laten zien dat het gemiddelde verwachte pensioenresultaat zich ruim boven de afgesproken ondergrens beweegt en dat de spreiding voldoet aan de maximale afwijking die is vastgesteld.

5. Beleggingsbeleid

5.1 Het beleggingsbeleid en beleggingsplan

Het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds is erop gericht om de toevertrouwde middelen zo goed mogelijk te beleggen, de financiële risico's te beheersen en extra rendement te creëren voor het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen.

In 2018 heeft het Pensioenfonds een aanvang gemaakt om, in samenwerking met de fiduciaire vermogensbeheerder, het beleggingsbeleid aan te passen. Met de herinrichting van de matchingportefeuille in 2019 en de rendementsportefeuille in 2020, is de herinrichting van de beleggingsportefeuille afgerond. Op basis van de ALM-studie is besloten in het beleggingsbeleid op te nemen om bij hogere dekkingsgraden (vanaf dekkingsgraad van 130%) het beleggingsrisico te verlagen door het aandeel in de rendementsportefeuille af te bouwen. Daarnaast is het liquiditeitsbeleid, betrokkenheidsbeleid en het beleid met betrekking tot de selectie en evaluatie van fondsmanagers vastgesteld.

Verder zijn in 2020 de investmentcase van niet-beursgenoteerd vastgoed vastgesteld, zijn nieuwe overeenkomsten en SLA's met de fiduciair vermogensbeheerder en de custodian overeengekomen (nadat deze partijen zijn geëvalueerd), is er een nieuwe SAA-studie uitgevoerd en is een aanzet gemaakt voor een nieuwe MVB-beleid. Het MVB-beleid is begin 2021 afgerond en vastgesteld.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid is de beleggingsportefeuille gesplitst in een matching- en een rendementsportefeuille. De matchingportefeuille heeft als doel het renterisico te beperken. Door de verplichtingen te matchen met de matchingportefeuille, die ongeveer dezelfde duration heeft als de verplichtingen, is het renterisico van de verplichtingen grotendeels afgedekt. Hierbij wordt een afdekkingspercentage van 90% als norm gehanteerd. De matching portefeuille dient binnen een bandbreedte van 85 - 95% van de marktrente voorziening pensioenverplichtingen (MVPV) te blijven, met een minimale omvang van de rendementsportefeuille van 20% van het belegd vermogen. Bij een dekkingsgraad van 130% worden de beleggingsrisico's verlaagd, door de rendementsportefeuille te laten afnemen en de matchingportefeuille te laten toenemen.

De afdekking van de verplichtingen is gebaseerd op de swap rentecurve en niet op de rentetermijnstructuur van DNB die rekening houdt met de UFR. Voor het afdekken van het renterisico wordt gebruik gemaakt van interest rate swaps en obligaties.

De matchingportefeuille is gesplitst in een LDI-portefeuille (40%) en een spreadportefeuille (60%). Beide portefeuilles zijn onderdeel van de renteafdekking. De LDI-portefeuille dient primair om de rente-afdekking te sturen richting het beoogde afdekkingspercentage van 90% en kent geen doelstelling voor overrendement. De spreadportefeuille heeft wel een doelstelling voor overrendement. De rendementsportefeuille is verdeeld in aandelen ontwikkelde markten, aandelen opkomende markten, Emerging Markets Debt (EMD) en niet-beursgenoteerd vastgoed. De rendementsportefeuille van het Pensioenfonds is bedoeld om extra rendement te creëren om het behoud van koopkracht in de toekomst te kunnen realiseren.

Het Pensioenfonds belegt met name in participaties in beleggingsinstellingen (beleggingsfondsen). Voor de LDI-portefeuille wordt een discretionair mandaat gehanteerd.

Het beleggingsbeleid en beleggingsplan wordt uitgevoerd door een (fiduciair) vermogensbeheerder(s), op basis van een beleggingsmandaat en beleggingsrichtlijnen. De beleggingsadviescommissie bewaakt de uitvoering van dit mandaat.

5.2 Het beleggingsmandaat

Matchingportefeuille

Per 31 december 2020 waren de beleggingsrichtlijnen van de matchingportefeuille als volgt:

Beleggingscategorie	Strategische allocatie	Allocatie	Bandbreedte	Benchmarks
Matchingportefeuille	85% - 95% van de MVPV ¹⁾	Allocatie binnen de matching-portefeuille		
LDI-portefeuille		40%	35% - 45%	
10+ Euro staatsobligaties		17%	11% - 23%	Bloomberg Barclays EUR Aggregate: treasury 10+
Staatsgerelateerd		6%	4% - 8%	Bloomberg Barclays EUR Aggregate: government-related
Liquiditeiten + netto cash + rentederivaten		17%	9% - 25%	Eonia (euro overnight index average)
Spreadportefeuille		60%	55% - 65%	
Nederlandse hypotheek		15%	10% - 20%	Bloomberg Barclays Global Treasury Netherlands Index
Bedrijfsobligaties		45%	35% - 55%	Bloom Barclay-Aggregate Corporates Bond Index
– Euro bedrijfsobligaties		33%	20% - 40%	Bloom Barclays Euro -Aggregate Corporates Bond Index
– Corporate Green Bonds		12%	5% - 20%	Bloom Barclays Euro -Aggregate Corporates Bond Index
Liquiditeiten		0%	0% - 5%	Eonia (euro overnight index average)

De portefeuille is conform de beleggingsrichtlijnen ingericht.

De instrumentkeuzes voor de matchingportefeuille zijn:

- alleen euro investment grade obligaties, leningen, cash en swaps;
- de LDI-portefeuille bevat cash, swap's en nominale staatsgerelateerde obligaties met minimaal een AA- -rating;
- de exposure naar obligaties met een A+-rating of lager mag maximaal 10% bedragen, gemeten als percentage van de totale exposure naar obligaties binnen de LDI-portefeuille.
- De spreadportefeuille bevat de overige instrumenten die voldoen aan de uitgangspunten van de matchingportefeuille.

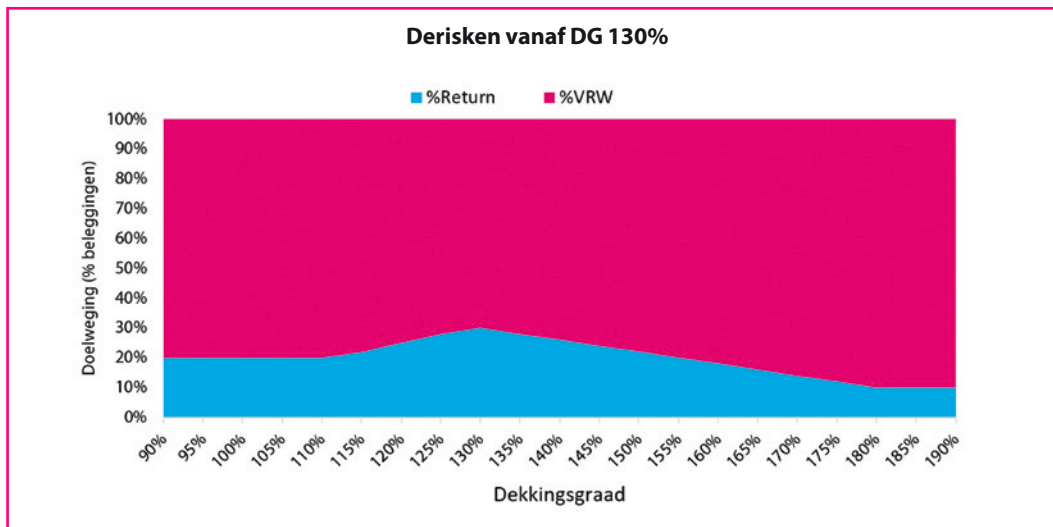
¹⁾ Naar aanleiding van de ALM-studie die in 2019 is uitgevoerd, heeft het pensioenfonds begin 2020 besloten om het beleggingsrisico bij hogere dekkingsgraden te verminderen, door dan minder te beleggen in de rendementsportefeuille en het aandeel in de matchingportefeuille te laten toenemen. Vanaf een MVPV van 130% wordt hiervoor een staffel gehanteerd.

De afdekking wordt ingevuld door langlopende obligaties, derivaten en fixed income beleggingsfondsen.

Het afdekken van het curverisico wordt als volgt vormgegeven:

- Het Pensioenfonds hanteert de volgende buckets: 2 jaar, 5 jaar, 10 jaar, 20 jaar, 30 jaar, 40 jaar en 50 jaar.
- De bandbreedte per bucket is gelijk aan 5% van de totale rentegevoeligheid tot en met het 20-jaars punt en gelijk aan 15% van de totale rentegevoeligheid voorbij het 20-jaars punt.

Het schema voor het derisken bij dekkingsgraden van 130% en hoger:

Rendementsportefeuille

Per 31 december 2020 waren de beleggingsrichtlijnen van de rendementsportefeuille als volgt:

Beleggingscategorie	Strategische allocatie	Allocatie	Bandbreedte	Benchmarks
Rendementsportefeuille	Minimaal 20% van het belegd vermogen	Allocatie binnen de rendementsportefeuille		
Aandelen		77%	67% - 87%	
– Wereldwijde aandelen		60,3%	55,3% - 65,3%	MSCI World net total return
– Opkomende landen aandelen		16,7%	11,7% - 21,7%	MSCI Emerging markets net total return
Staatsleningen opkomende landen		16,7%	11,7% - 21,7%	
– EMD HC		8,33%	5,83%-10,83%	JP Morgan EMBI Global Diversified
– EMD LC		8,33%	5,83%-10,83%	JP Morgan GBI-EM Global Diversified
Vastgoed niet-beursgenoteerd		6,3%		
– Nederlandse woningen		6,3%		INREV Dutch Residential Fund Index
– Europees multisector		0%		INREV Europe ODCE Index
Liquiditeiten		0%	0% - 5%	

De strategische weging is:

– Wereldwijde aandelen	50,0%
– Opkomende markten aandelen	16,7%
– EMD	16,7%
– niet-beursgenoteerd vastgoed	16,7%

Omdat de gekozen strategische weging naar niet-beursgenoteerd vastgoed vanwege wachtrijen nog niet is belegd, is besloten dat deel van de portefeuille onder te brengen bij de portefeuille wereldwijde aandelen. Dit betekent dat gedurende die periode de normweging aandelen ontwikkelde markten 60,3% bedraagt in plaats van 50%. De toetredingsrijen voor niet-beursgenoteerd vastgoed zijn langer dan een jaar. Verwacht wordt dat in 2021 de voorgenomen belegging nog niet geheel kan worden gerealiseerd.

5.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) is een belangrijk onderdeel van de beleggingsovertuigingen van het Pensioenfonds. Het Pensioenfonds heeft een intrinsieke motivatie en de overtuiging dat het past bij de maatschappelijke rol van het fonds om daar waar mogelijk invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord beleggen. Het beschouwt de verantwoordelijkheid voor het realiseren van een goed pensioen voor de deelnemers breder dan alleen in financiële termen. Daarmee wordt ook aangesloten bij maatschappelijke ontwikkelingen. Het MVB-beleid kan leiden tot maatschappelijk rendement, zonder daarbij de doelstelling van het financiële rendement uit het oog te verliezen. Het Pensioenfonds neemt de wettelijke eisen als startpunt voor het beleid, maar zet daarbovenop extra stappen, op basis van eigen overtuigingen, ambities en doelstellingen.

Begin 2021 heeft het Pensioenfonds het MVB-beleid aangescherpt en heeft daarbij de nieuwste inzichten en wet- en regeling betrokken.

Overtuigingen

Het Pensioenfonds heeft onderstaande overtuigingen ten aanzien van het MVB-beleid en past deze zoveel mogelijk toe bij de vormgeving en implementatie van het beleid:

- Bij het voeren van het MVB-beleid speelt de maatschappelijke verantwoordelijkheid een belangrijke rol en wenst het fonds niet in ondernemingen te beleggen die naar de mening van het fonds maatschappelijk onwenselijk gedrag en/of ongewenste activiteiten laten zien. Het Pensioenfonds maakt deze keuzes weloverwogen, accepteert de eventuele beleggings-consequenties en is hierover transparant naar de deelnemers;
- ESG-integratie is een vorm van actief beheer die op de lange termijn invloed kan hebben op het rendements- en risicoprofiel van de verschillende beleggingscategorieën. Daarom bepaalt het fonds per beleggingscategorie hoe en in welke mate de investment belief “passief, tenzij” in lijn gebracht kan worden met de overtuiging t.a.v. ESG-integratie;
- Het Pensioenfonds heeft de overtuiging dat het voeren van het betrokkenheidsbeleid maximaal effectief zal zijn wanneer collectiviteit en schaal worden opgezocht. Daarom streeft het ernaar via samenwerking met andere marktpartijen, waaronder de fiduciair adviseur en vermogensbeheerders hieraan invulling te geven en erover te rapporteren;
- Het Pensioenfonds heeft de overtuiging dat binnen traditionele beleggingscategorieën financieel en maatschappelijk rendement kan worden gecombineerd. Overige specifieke impactbeleggingen worden niet nagestreefd vanwege de hogere mate van complexiteit.

MVB-ambitie

De ontwikkelingen op het vlak van MVB gaan snel. Dit wordt enerzijds gedreven door wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen, anderzijds door innovatie in de markt voor beleggingsoplossingen. Het Pensioenfonds wenst nadrukkelijk stappen te zetten om de duurzaamheidskenmerken van de beleggingsportefeuille te verbeteren, overigens zonder de ambitie te hebben hierbij voorop te lopen. Bij de selectie van beleggingsoplossingen hanteert het fonds duidelijke MVB-criteria, naast andere relevante aspecten, waaronder kosten en rendementsverwachtingen.

Het fonds streeft naar een beleggingsportefeuille die betere duurzaamheidskenmerken heeft dan de brede marktindex, binnen geldende financiële doelstellingen. Waar mogelijk zullen daarom duurzaamheidsdoelstellingen worden meegegeven aan de aangestelde vermogensbeheerders. Omdat het Pensioenfonds in beperkte mate zelf direct belegt, maar dit veelal via beleggingsfondsen doet, zijn deze doelstellingen onderdeel van het selectie- en evaluatieproces van deze beleggingsfondsen.

Daarnaast wil het Pensioenfonds de invloed die het als belegger heeft, positief aanwenden. Dit zoveel mogelijk in samenwerking met andere marktpartijen, zoals de fiduciair adviseur en de aangestelde vermogensbeheerders. Ten slotte wenst het Pensioenfonds zich te gedragen in lijn met de uitgangspunten van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen convenant (IMVB-convenant) dat is afgesloten tussen overheid, Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) en de pensioensector. Hierbij staan de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen centraal in het MVB-beleid van IMVB-ondertekenaars. Het fonds heeft het IMVB-convenant niet ondertekend, met het oog op de administratieve lasten die dit met zich meebrengt, maar conformeert zich in de uitvoering van het MVB-beleid wel aan de uitgangspunten van het convenant, zoals een periodieke screening van de portefeuille.

Bij het selecteren van beleggingen worden de volgende MVB-instrumenten ingezet:

1. Uitsluitingsbeleid. Hiermee borgt het Pensioenfonds de normatieve ondergrens en ESG-risico's. Het pensioenfonds sluit uit op de volgende criteria:
 - a. ondernemingen die op structurele en grove wijze mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en anti-corruptienormen schenden;
 - b. ondernemingen die betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens, waaronder clustermunities, anti-persoonsmijnen, chemische-, biologische- en nucleaire wapens;
 - c. landen en ondernemingen waartegen een wapenembargo is uitgevaardigd.

2. Betrokkenheidsbeleid. Het Pensioenfonds voert een indirect betrokkenheidsbeleid door selectie van vermogensbeheerders die aantoonbaar een engagement- en stembeleid voeren en hierover rapporteren. Dit doen wij enerzijds door het aangaan van dialoog met ondernemingen waarin we beleggen. Anderzijds doen we dit door het stemmen van de aandeelhoudersrechten tijdens aandeelhoudersvergaderingen. Hiermee voldoet het Pensioenfonds aan de wettelijk eisen van SRDII-wetgeving.
3. ESG-integratie. Het Pensioenfonds zal ESG-beleggingsoplossingen kiezen waarbij duurzaamheidsaspecten zijn geïntegreerd in de beleggingsbeslissing als het past binnen de risico-rendementseisen. Het Pensioenfonds zet ESG-integratie in om beleggingsrisico's te beheersen en kansen te benutten.
4. Impactbeleggen. Het Pensioenfonds zal binnen traditionele beleggingscategorieën beleggingsoplossingen selecteren die naast een financieel rendement ook positief bijdragen aan de door het Pensioenfonds gekozen thema's.

De fiduciair vermogensbeheerder heeft de United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI) ondertekend waarmee onder meer bedrijven die clustermunitie produceren of verhandelen worden uitgesloten.

ESG-thema's

Het aantal thema's waarop het MVB-beleid van toepassing kan zijn is groot, daarom kiest het Pensioenfonds ervoor binnen het beleid extra nadruk te leggen op een aantal maatschappelijke (ESG) thema's. Deze thema's zijn relevanter dan andere ESG-thema's omdat zij aansluiten bij aandachtgebieden van: de voormalige sponsor(s) en werkgever(s) van de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden, internationale normenkaders zoals het VN Global Compact, hoog-risico sectoren volgend uit ESG materialiteits-analyses, de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de VN en de speerpunten van de toezichthouder.

Aan de hand van bovenstaande invalshoeken heeft het Pensioenfonds bepaald dat onderstaande thema's centraal worden gesteld in de uitvoering van het beleid:

- Klimaatverandering: ondernemingen en landen die oplossingen bieden of risico's lopen in relatie tot klimaatverandering of kansen benutten als gevolg van klimaatverandering;
- Goede gezondheid en welzijn: ondernemingen die oplossingen bieden of risico lopen in relatie tot gezondheid en welzijn;

Daarnaast wordt in het beleid aandacht gegeven aan de volgende thema's, die voortvloeien uit de internationale normenkaders:

- Mensenrechten: ondernemingen die mensenrechten-principes van Global Compact & OESO richtlijnen schenden;
- Arbeidsnormen: ondernemingen die arbeidsnormen-principes van Global Compact & OESO-richtlijnen schenden;
- Milieu: ondernemingen die milieunormen van Global Compact & OESO-richtlijnen schenden;
- Anti-corruptie: ondernemingen die anti-corruptienormen van VN Global Compact & OESO-richtlijnen schenden.

Het pensioenfonds benadert maatschappelijk verantwoord beleggen als een integraal onderdeel van het beleggingsproces. ESG wordt meegewogen in elke investeringsbeslissing, in samenhang met (verwacht) rendement, risico en kosten. Het fonds beoordeelt de toegevoegde waarde van ESG-integratie per beleggingscategorie. Deze beoordeling maakt deel uit van de 'Investment Case'. In de Investment Case wordt ook vastgelegd, op welke wijze de ESG-integratie wordt geïmplementeerd. Aandelen, obligaties (voornamelijk bedrijfsobligaties) en vastgoed zijn beleggingscategorieën waarvan het pensioenfonds de toegevoegde waarde van ESG-integratie ziet en waarbij dit via het selectiebeleid is toegepast.

5.4 Terugblik economie en financiële markten in 2020 en vooruitzichten 2021

Terugblik 2020

2020 stond in het teken van de Covid-19-crisis en de impact daarvan domineerden de markten, in een jaar dat bol stond van de onzekerheid - over vaccins, politieke ontwikkelingen en in het algemeen de vorm van het herstel.

De Covid pandemie en de impact daarvan waren in 2020 bepalende marktfactoren. De wereldwijde verspreiding van het virus in maart zorgde voor een ongekennde vlucht naar veiligheid. Die sloeg echter snel om toen duidelijk werd wie 'profiteerden' van de crisis. Er was ondersteuning van het monetaire en het begrotingsbeleid, al was het laatste minder betrouwbaar dan het eerste, vooral in de VS.

De centrale banken deden er alles aan om de impact van de pandemie te beperken. De Europese Centrale Bank (ECB) kwam met een nood aankoopprogramma (PEPP) ter ondersteuning van de liquiditeit in de eurozone. De Amerikaanse Federal Reserve kwam in het voorjaar al met steun voor de private kredietmarkten. Eind augustus kondigde voorzitter Jerome Powell een nieuwe strategie aan die zich richt op gemiddelde inflatie. Hierdoor kan de inflatie tijdelijk hoger zijn en het wijst op een soepel blijvend beleid.

Met het begrotingsbeleid ging het in 2020 minder soepel. In de VS heeft het Congres onlangs een kleiner dan gehoopt steunpakket goedgekeurd en het blijft onzeker of de nieuwe regering van Biden de benodigde begrotingssteun voor elkaar kan krijgen. De Europese Commissie zette in december een belangrijke stap met een akkoord over de EU-begroting van 1,8 biljoen euro voor de komende zeven jaar. De meeste nationale overheden in Europa breiden ondertussen hun steunmaatregelen na de nieuwe ronde beperkende maatregelen uit.

De markten reageerden extreem enthousiast op de effectiviteit van de coronavaccins van Pfizer, Moderna en AstraZeneca. Door dit nieuws kijken beleggers verder dan de tweede golf en neemt de kans op een V-vormig economisch herstel in 2021 toe. Dit leidde ook tot een sterke rotatie uit de zogenoemde Covid-winnaars naar de bedrijven die profiteren van de vaccins.

De aandelenmarkten kenden een heel beweeglijk jaar. Het eerste kwartaal was een van de slechtste ooit, doordat de verspreiding van het coronavirus wereldwijd leidde tot lockdowns en toenemende onzekerheid. Dit zorgde voor een vlucht naar veiligheid. Er volgde een ongekennd herstel op de aandelenmarkten dat eind maart begon en in het tweede kwartaal aanhield. Aandelen stegen in de tweede helft van het jaar door, waarbij november een van de beste maanden in de afgelopen 20 jaar was.

Op sectorniveau werden de rendementen op de aandelenmarkten in 2020 gekenmerkt door verschillen tussen 'winnaars' en 'verliezers' van de coronacrisis. De technologiesector profiteerde sterk van het thuiswerken en het verplichte thuisblijven, terwijl de koersen in op waarde gerichte sectoren (zoals financials) tot november daalden. De aankondiging van effectieve vaccins zorgde echter voor een ommekeer en de waarde van de aandelen maakten daarna een behoorlijke inhaalslag.

Een Brexit-deal leek het hele jaar ver weg en de Britse regering was fel tegen een verlenging van de transitieperiode. Richting het einde van het jaar leek het risico van een no-deal toe te nemen, want de onderhandelingen liepen spaak. Op 24 december kwam het alsnog tot een akkoord, één week voor de laatste deadline. Dit betekent een geordend einde van de transitieperiode.

In China, de grootste opkomende markt, was het economische herstel sterker dan verwacht. De consumptie van particulieren haalde de investeringen in vaste activa en de exportgroei al snel bij. De sterke wereldwijde vraag naar goederen en het feit dat de Chinese industrie snel wist te normaliseren verklaren waarom de Chinese export met dubbele cijfers is gegroeid.

In de meeste opkomende landen is het aantal coronabesmettingen afgenomen en zijn de beperkende maatregelen opgeheven. In het vierde kwartaal is de economische activiteit dan ook sterk hersteld. In sommige landen, vooral in het Midden-Oosten en Europa, is het

virus echter nog volop aanwezig. Institutionele zwakte en grote budgettaire onevenwichtigheden betekenen dat een groot deel van de opkomende wereld kwetsbaar zal zijn in het geval van nieuwe besmettingsgolven.

De sterke wereldwijde vraag naar goederen en hogere prijzen van grondstoffen waren gunstig voor de groei in landen die erg hard zijn geraakt door de pandemie. Vooral Zuid-Amerikaanse landen hebben hiervan geprofiteerd. Fiscale onevenwichtigheden blijven snel toenemen in landen als Brazilië, Zuid-Afrika en Turkije, wat de komende kwartalen waarschijnlijk zal zorgen voor marktdruk.

In ontwikkelde markten zijn de obligatierentes in het eerste kwartaal sterk gedaald door de sterke economische krimp op de korte termijn en de sterk toenemende onzekerheid. In het tweede en derde kwartaal bleef de rente redelijk stabiel. In het vierde kwartaal steeg de tienjaarsrente op staatsobligaties in de VS licht, van 0,68% eind september naar 0,91% eind december. De tienjaarsrente op Duitse Bonds eindigde het kwartaal enkele basispunten lager op -0,57%.

De creditspreads stegen in het eerste kwartaal, na de eerste impact van de pandemie, sterk, vooral in opkomende markten. Daar waren de spreads in een decennium niet zo hoog geweest. In de rest van het jaar verkrapten de spreads geleidelijk.

Aandelenindices (%) ¹⁾

	2020
MSCI World	6,9
MSCI US	11,3
MSCI Europe	-2,8
MSCI Japan	5,4
MSCI Emerging markets	8,9
MSCI Developed Asia ex Japan	-2,2

Bron: Thomson Reuters Datastream, NN Investment Partners

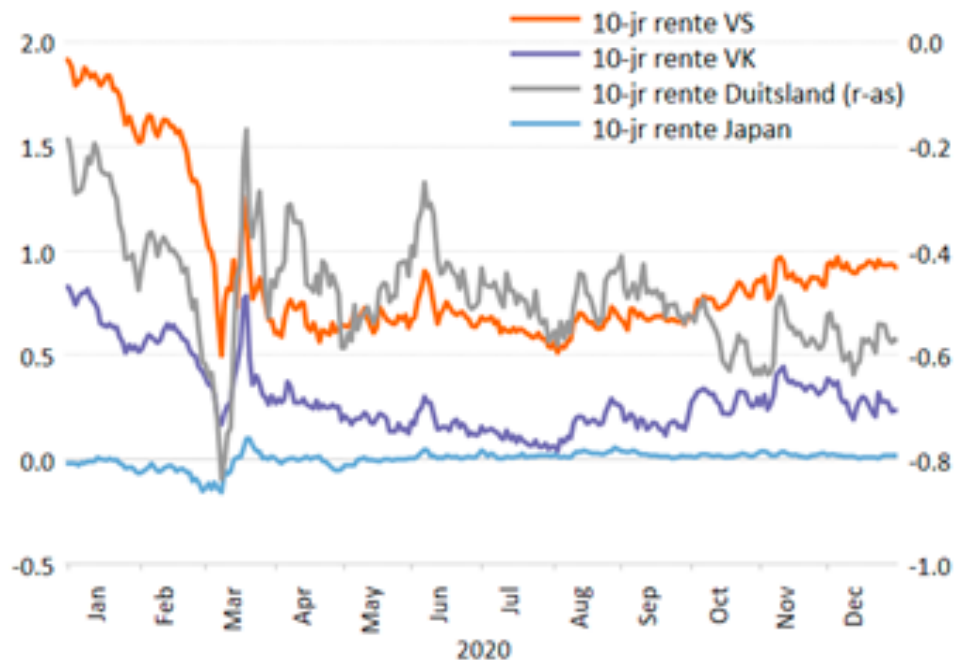
Bond & Credit Yields (in %)

	31-12-2020	31-12-2019
10-jaars Bund (Duitsland)	-0,57	-0,19
10-jaars Treasury (VS)	0,91	1,92
US Investment Grade Credits	1,74	2,84
Euro Investment Grade Credits	0,13	0,42
Global High Yield	4,47	5,68
EMD Hard Currency	4,55	4,93

Bron: Thomson Reuters Datastream, NN Investment Partners

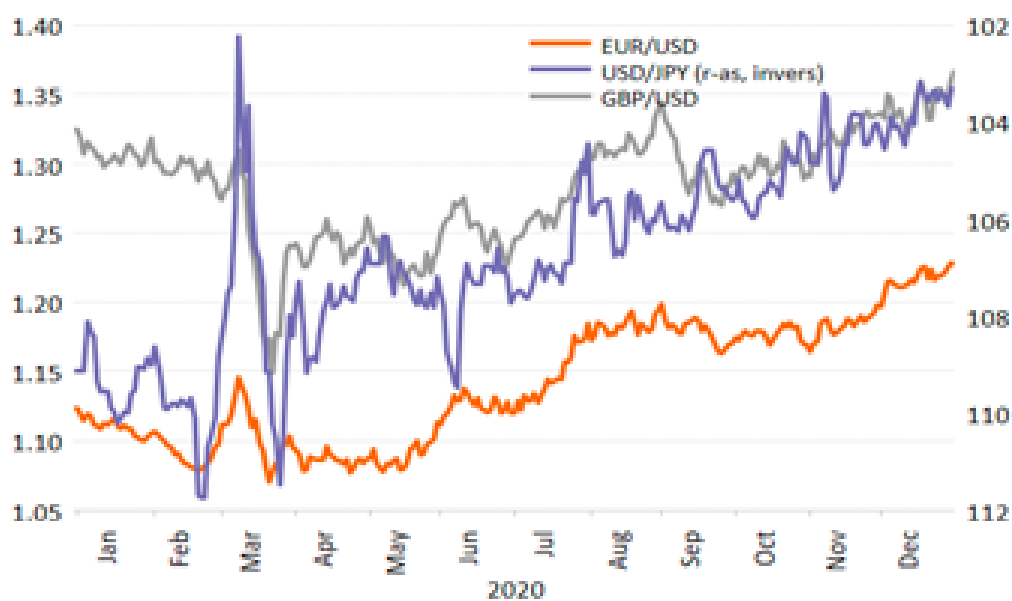
1) total return (bruto) in EUR

10-jaars obligatierentes

Bronnen: Refinitiv Datastream, NN Investment Partners

Euro, yen en pond versus de Amerikaanse dollar

Bronnen: Refinitiv Datastream, NN Investment Partners

Vooruitzichten 2021

Economie

De geleidelijke uitrol van vaccinatieprogramma's over de hele wereld geeft tastbaar bewijs van het naderende einde van de coronacrisis. Hierdoor kunnen bedrijven herstellen, hoeven banken geen overbruggingsfinanciering meer te verstrekken en kunnen de balansen volgend jaar weer verbeteren. De uitrol van vaccins betekent ook dat de permanente schade aan de economie minder groot kan zijn dan gevreesd.

De uitvoering van het begrotingsbeleid zal sterk bepalend zijn voor het economische herstel van het coronavirus. In de VS keurde het Congres tegen het einde van het jaar een relatief klein steunpakket goed, maar over verdere steun is nog niets afgesproken en dit kan politiek lastig zijn. In Europa heeft de Europese Commissie in december een belangrijke stap gezet door Hongarije en Polen te laten instemmen met de begroting van 1,8 biljoen euro voor de komende zeven jaar. Ondertussen breiden de meeste nationale overheden in Europa hun steun uit in reactie op de nieuwe beperkende maatregelen.

Het blijft onzeker in welke mate president Joe Biden zijn meer ambitieuze beleidsplannen kan realiseren; eventuele tegenvallers kunnen de kans op een duidelijke begrotingsimpuls op de middellange termijn beperken. Het tweeledige pakket waarover in december overeenstemming is bereikt, zal de financiële problemen van de nationale en lokale overheden niet oplossen en de inkomenssteun voor particulieren blijft minimaal.

Financiële markten

In begin 2021 hebben de financiële markten een stijging van de rente laten zien en de angst op inflatie aangewakkerd. Deze rentestijging past bij het verwachte "post-corona" economische herstel. Het beleid van centrale banken zal de mate van rentestijging kunnen beperken.

De vooruitzichten voor risicovolle beleggingen zijn zeker verbeterd door het bemoedigende nieuws over vaccins. Beleggers kunnen nu verder kijken dan de eerstkomende zwakke cijfers. Dit maakt ook een V-vormig winstherstel in 2021 een meer realistische uitkomst. Risicovolle beleggingen kunnen echter onder druk komen wanneer de stijging van inflatieverwachting en rente doorzet.

Aandelen

De aandelenvooruitzichten voor 2021 zijn vooral gebaseerd op de strijd tegen het virus, geholpen door de uitrol van vaccins, en op de beleidsmaatregelen om blijvende economische schade te beperken. In het basisscenario dat de fiduciair vermogensbeheerder hanteert is er medio 2021 een geleidelijke normalisatie van de bedrijvigheid en een gunstig monetair en begrotingsbeleid. Het optimistische scenario is vergelijkbaar, maar kent een sneller herstel en meer opwaartse druk op de obligatierente, met dus een andere sectorvoorkeur. In het pessimistische scenario stagneert het herstel en zal steun voor de markt moeten komen van het economische beleid.

De fiduciair vermogensbeheerder ziet enorme waarderingsverschillen tussen regio's, zowel in koerswinstverhoudingen als risicopremies op aandelen. De VS is duurder dan andere ontwikkelde markten, vooral door een andere sectorsamenstelling. De eurozone en Japan, waar het grootste winstherstel wordt verwacht, zijn het minst duur.

De fiduciair vermogensbeheerder gaat uit van een verdere rotatie uit defensieve sectoren, zoals gezondheidszorg en dagelijkse consumentengoederen, naar cyclische sectoren, waaronder grondstoffen en luxe consumentengoederen. Cyclische sectoren profiteren wellicht ook van extra begrotingssteun, investeringen in infrastructuur en het herstel in China. Sommige cyclische bedrijven zullen ook buitenproportioneel voordeel hebben van de geleidelijke normalisatie van de economie, zoals de luchtvaart en de horeca.

Vastrentende waarden

Voor de obligatiemarkten ziet de fiduciair vermogensbeheerder in 2021 een meer uitgesproken en opwaartse trend in de break-even inflatie. Het opwaarts potentieel van de nominale rentes is beperkt. Centrale banken hebben hun verwachtingen verhoogd, wat zal leiden tot nog negatievere reële rentes. Dit is heel anders dan wat we de afgelopen twee decennia hebben gezien, toen de daling van de nominale rente vooral werd verklaard door de daling van de reële rente als gevolg van seculiere stagnatiefactoren.

Voor Amerikaanse bedrijfsobligaties ziet de fiduciair vermogensbeheerder de aantrekkelijkste kansen in emittenten waarvan de spreads in 2020 fors zijn opgelopen, maar die voldoende liquiditeit voor financiering hebben tot de omstandigheden weer normaler zijn. Dit zijn bijvoorbeeld bedrijven in de vrijetijdssector en transport, zoals cruisebedrijven en bepaalde subsectoren van energie. Binnen energie heeft de fiduciair een voorkeur voor midstream- en aardgasexploratie-industrieën boven olie-exploratie, -raffinage en -diensten.

In de categorie investment-grade obligaties in Europa zullen de zoektocht naar rendement en de voortdurende obligatie-opkopen van de ECB een eventuele brede stijging van de spreads beperken. Deze gunstige dynamiek zal ook effect hebben op Europese hoogrentende obligaties, waar de verkrapping van de spreads zal aanhouden. Dit kan nog een extra impuls krijgen van het verwachte economische herstel. Waarschijnlijk zijn vooral de sectoren die door de pandemie zijn geraakt, zoals de automotive, energie, vrijetijd, transport en diensten, aantrekkelijk.

Binnen obligaties van opkomende markten heeft de fiduciair vermogensbeheerder een voorkeur voor obligaties in harde valuta, vanwege een combinatie van een aantrekkende economische groei, gunstige technische factoren en aantrekkelijke waarderingen. De waarderingen blijven in de meeste landen een adequate compensatie bieden voor de schuldenlast en begrotingsproblemen. Hoger rentende obligaties bieden de meeste waarde en dus het grootste potentieel voor verkrapping van de spreads. In dit verband is de risicopremie op hoogrentende obligaties van opkomende markten volgens de fiduciair op dit moment te hoog ten opzichte van het wanbetalingsrisico, rekening houdend met multilaterale en bilaterale steun, relatief hoge recuperatiewaarden en de wens van emittenten om markttoegang tot Amerikaanse financiering te behouden.

Vastgoed

Vastgoed ondergaat structurele veranderingen, versterkt door de Covid-19-crisis. De trend naar e-commerce vermindert de vraag in het retail segment, terwijl meer thuiswerken de vraag naar kantoren zal blijven beïnvloeden. Deze thema's zullen in 2021 en daarna op de beleggingscategorie blijven drukken.

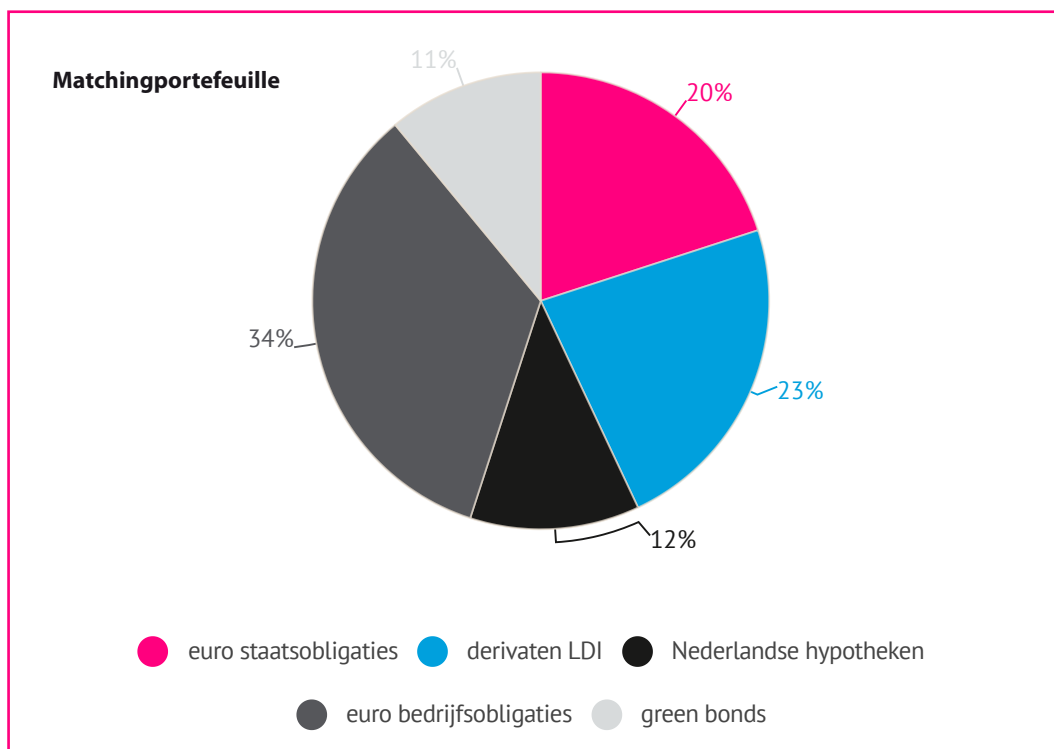
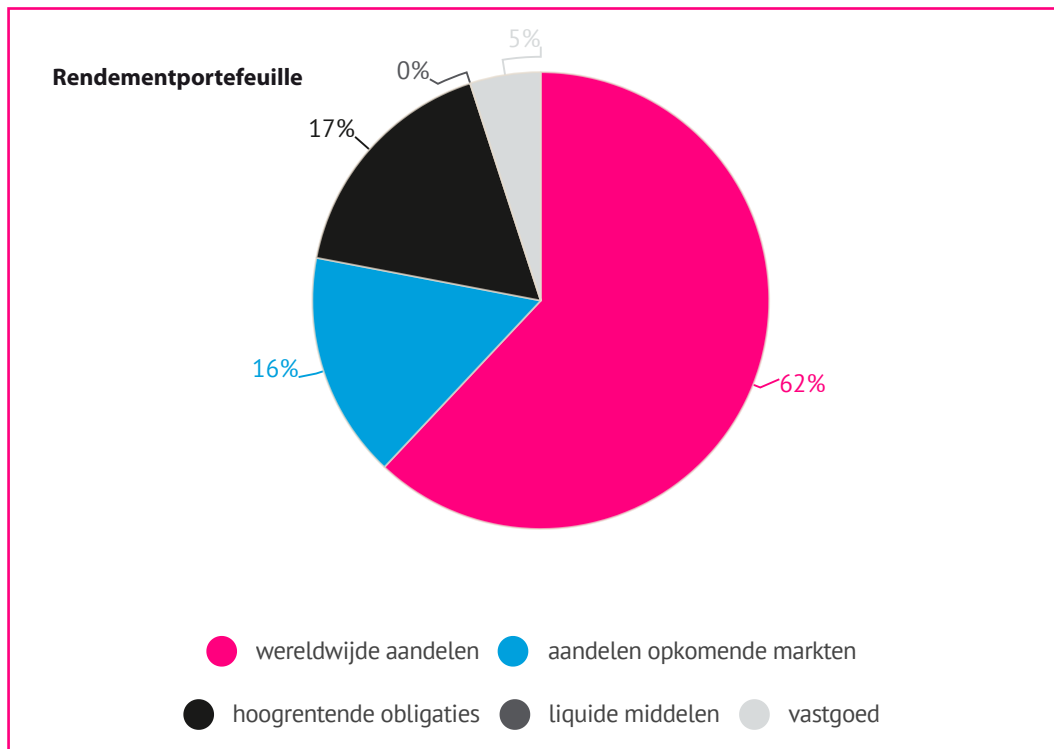
Een economisch herstel in de richting van normalisatie in de tweede helft van 2021, dat waarschijnlijker wordt gezien de komst van vaccins, zal de vraag naar vastgoed ondersteunen. De waardering van de beleggingscategorie, zowel absoluut als relatief, biedt steun, terwijl de sterk onderwogen posities van beleggers ruimte laten voor instroom in 2021.

5.5 Ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille

De beleggingen zijn als volgt verdeeld (in procenten):

Ultimo	Feitelijke allocatie	
	2020	2019
	%	%
Matchingportefeuille		
LDI	32	28
– euro staatsobligaties	15	15
– liquiditeiten en derivaten	17	13
Spread	43	44
– Nederlandse hypotheke	9	10
– Euro bedrijfsobligaties	26	26
– Green bonds	8	7
– Collateralized bonds	-	1
Rendementsportefeuille		
Aandelenfondsen	19	25
– wereldwijde aandelen	15	14
– Europese value	-	8
– emerging markets	4	3
Hoogrentende obligaties	4	-
Niet-beurs genoteerd vastgoed	2	3

De rendementsportefeuille en de matchingportefeuille zijn op 31 december 2020 als volgt verdeeld:

5.6 Stress scenario's

Onderstaande tabel geeft inzicht in de verandering van de actuele dekkingsgraad op basis van de UFR indien een rente schok en/of aandelenschok plaatsvinden.

	Rendement zakelijke waarden					
Parallele verschuiving UFR-curve		-25%	-12,5%	0,0%	+12,5%	+25%
	-1,00%	119,2%	122,0%	124,7%	127,5%	130,3%
	-0,75%	119,4%	122,2%	125,1%	128,0%	130,9%
	-0,50%	119,6%	122,6%	125,6%	128,5%	131,5%
	-0,25%	119,8%	122,9%	126,0%	129,1%	132,3%
	0,00%	120,0%	123,3%	126,5%	129,8%	133,0%
	+0,25%	120,2%	123,7%	127,1%	130,5%	133,9%
	+0,50%	120,5%	124,1%	127,7%	131,3%	134,8%
	+0,75%	120,8%	124,6%	128,3%	132,1%	135,9%
	+1,00%	121,1%	125,1%	129,1%	133,1%	137,0%

Onderstaande tabel geeft inzicht in de verandering van de dekkingsgraad op basis van de swap marktrentedekkingsgraad) indien een rente schok en/of aandelenschok plaatsvinden.

	Rendement zakelijke waarden					
Parallele verschuiving Swap-curve		-25%	-12,5%	0,0%	+12,5%	+25%
	-1,00%	109,8%	112,3%	114,9%	117,4%	120,0%
	-0,75%	110,6%	113,3%	115,9%	118,6%	121,3%
	-0,50%	111,5%	114,3%	117,1%	119,9%	122,7%
	-0,25%	112,5%	115,5%	118,4%	121,3%	124,3%
	0,00%	113,6%	116,7%	119,8%	122,9%	126,0%
	+0,25%	114,8%	118,1%	121,4%	124,6%	127,9%
	+0,50%	116,2%	119,7%	123,1%	126,6%	130,0%
	+0,75%	117,8%	121,4%	125,1%	128,8%	132,4%
	+1,00%	119,5%	123,4%	127,3%	131,3%	135,2%

In paragraaf 7.2. wordt nader ingegaan op deze stress scenario's.

5.7 Performance van de beleggingsportefeuille

Het totale rendement van de beleggingsportefeuille was in 2020 10,6% (2019: 19,8%). Deze toename is grotendeels toe te schrijven aan een verdere daling van de rente. De aandelen zijn, na een behoorlijk dip in het eerste kwartaal als gevolg van het begin van de COVID-pandemie, weer goed teruggekomen zodat het beleggingsrendement op aandelen dit jaar positief afsloot. De resultaten van de beleggingsportefeuille liet in 2020 een kleine underperformance zien van 0,4% ten opzichte van de benchmark (benchmark: 11,0%). In 2019 werd een outperformance van 0,6% behaald.

Matchingportefeuille

Het rendement op de matchingportefeuille, inclusief swap overlay, bedroeg in 2020 14,0% (2019: 17,4%).

De verplichtingen op basis van de swap-rentecurve zijn in 2020 stegen met 14,5% (benchmark) als gevolg van de gedaalde rente. In 2019 stegen de verplichtingen met 17,0%. De waardering van de verplichtingen op basis van de swap-rentecurve ligt volgens het Pensioenfonds meer in lijn met de waardering van de beleggingen, dan de waardering van de verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur van DNB (met UFR) op basis waarvan aan DNB wordt gerapporteerd.

Begin 2020 is het restant van de NN Collateralized Bond fund verkocht. Daarnaast is het bestaande NN Green Bond fonds, waarin ook staats(gerelateerde) obligaties zaten, omgezet in een Corporate Green Bondsfonds. Met deze verkoop en omzetting is de strategische allocatie van de matchingportefeuille gerealiseerd.

De portefeuille met de beleggingsrendementen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31 december 2020		2020
Categorie	waarde (x € 1.000)	performance	benchmark
LDI-portefeuille	1.320.930	31,5%	28,8%
Euro Staatsobligaties	628.990	9,7%	9,7%
Liquiditeit en Derivaten	691.940	n.b.	n.b.
Spreadportefeuille	1.773.230	3,1%	3,2%
Nederlandse hypotheek	380.190	2,8%	3,7%
Bedrijfsobligaties	1.392.960	3,1%	2,8%
Liquiditeiten	80	0,0%	-0,5%
Matchingportefeuille inclusief Swaps	3.094.160	14,0%	15,0%¹⁾
	31 december 2019		2019
Categorie	waarde (x € 1.000)	performance	benchmark
LDI-portefeuille	1.041.590	32,6%	37,8%
Euro Staatsobligaties	562.680	12,3%	12,3%
Liquiditeit en Derivaten	478.910	n.b.	n.b.
Spreadportefeuille	1.679.810	5,8%	5,7%
Nederlandse hypotheek	373.870	7,7%	4,0%
Bedrijfsobligaties	1.305.950	5,7%	6,2%
Liquiditeiten	0	-0,3%	-0,4%
Matchingportefeuille inclusief Swaps	2.721.400	17,4%	17,1%¹⁾

1) De categorieën LDI en Spread verklaren niet het gezamenlijke benchmarkrendement van de matchingportefeuille totaal. Dit komt omdat de matchingportefeuille totaal een eigen benchmark heeft. De benchmark voor de matchingportefeuille op totaal niveau is de verplichtingen benchmark, 90% gehedged, verdisconteerd tegen de swapcurve

Rendementsportefeuille

Op de rendementsportefeuille werd een positief rendement gerealiseerd van 2,2% (2019: 26,1%). De benchmark kwam uit op een negatief rendement van -0,2% (2019: 25,5%). In 2020 is de rendementsportefeuille opnieuw ingericht. Van de Europese aandelenfondsen en het beursgenoteerd vastgoed is afscheid genomen en hoogrentende obligaties opkomende markten zijn toegevoegd. De allocatie per 31 december 2020 is:

- aandelen 76,66%
- vastgoed 6,67%
- hoogrentende obligaties opkomende markten 16,67%

De strategische allocatie gaat voor aandelen naar 66,66%, voor vastgoed 16,67% en voor hoogrentende obligaties opkomende markten 16,67%. Echter, in verband met wachtrijen bij vastgoedfondsen, is er sprake van een langere implementatietijd. Daarom wordt gedurende de implementatietijd een afwijkende norm gehanteerd voor aandelen en vastgoed.

Dit rendement kan als volgt worden gespecificeerd:

Categorie	31 december 2020		2020
	waarde (x € 1.000)	performance	benchmark
Aandelen	784.830	4,3%	3,5%
Vastgoed	53.570	-7,1%	-6,5%
Hoogrentende obligaties	165.690	-0,8%	-0,3%
Liquiditeiten	1.480	-0,4%	-0,5%
Rendementsportefeuille	1.005.570	2,2%	-0,2%

Categorie	31 december 2019		2019
	waarde (x € 1.000)	performance	benchmark
Aandelen	951.230	27,6%	27,2%
Vastgoed	98.470	16,0%	16,0%
Liquiditeiten	9.290	-0,4%	-0,4%
Rendementsportefeuille	1.058.990	26,1%	25,5%

6. Communicatiebeleid

Wij willen de (gewezen) deelnemers inzicht geven in hun opgebouwde pensioen en hen in staat stellen weloverwogen keuzes te maken met betrekking tot hun pensioen. Daarnaast willen we pensioengerechtigden inzicht geven in hun ingegane pensioen. Om de informatieverstrekking te optimaliseren stellen we elk jaar een communicatieplan op. Het communicatieplan bevat onder meer de visie over communicatie, doelgroepen en communicatie-uitingen en communicatieactiviteiten.

6.1 Visie over communicatie

Het Pensioenfonds vindt het belangrijk betrouwbaar en transparant te zijn en duidelijk te communiceren over de pensioenen die zijn opgebouwd bij het Pensioenfonds door de oud-medewerkers van Delta Lloyd Services BV en/of worden uitgekeerd aan de pensioengerechtigden van het Pensioenfonds.

- Het Pensioenfonds voldoet minimaal aan de eisen die de wetgever aan de pensioencommunicatie stelt, maar zoekt naar mogelijkheden om in het kader van communicatie meer te bieden dan de wetgever voorschrijft.
- Het Pensioenfonds vindt het belangrijk om toegankelijk te zijn voor de (gewezen)deelnemers en pensioengerechtigden en vindt de persoonlijke situatie van de deelnemer belangrijk. Dit wordt bewerkstelligd doordat:
 - informatie altijd bereikbaar is via de website van het Pensioenfonds;
 - informatie passend wordt aangeboden (per post, e-mail, internet, mondeling en per doelgroep);
 - vragen stellen via het bestuursbureau (helpdesk) van het Pensioenfonds kan per post, e-mail, website en mondeling (zowel telefonisch als face-to-face));
 - specifieke doelgroepen benaderd worden om na te denken over hun pensioen en de acties die zij zelf kunnen ondernemen.
 - het Pensioenfonds regelmatig alerts verstuurt en interventies doet bij bijzondere evenementen
 - het Pensioenfonds een portaal heeft waar de (gewezen) deelnemers informatie en belangrijke documenten van hun pensioen (regeling) kunnen terugvinden.
 - de planner die in het portaal te vinden is, de (gewezen) deelnemers de mogelijkheid biedt om berekeningen te maken van de flexibele mogelijkheden van de pensioenregeling en welk handelingsperspectief er is om tot een adequaat pensioen te komen.
- Het Pensioenfonds wil ook betrouwbaar en realistisch zijn en wil signaleren en activeren. Dat gebeurt op de volgende manier:
 - het Pensioenfonds communiceert open, duidelijk en helder;
 - het Pensioenfonds wijst (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden op de risico's van hun pensioenregeling;
 - het Pensioenfonds gaat zorgvuldig met de pensioengelden om;
 - het Pensioenfonds stimuleert deelnemers na te denken over de hoogte van hun pensioen en om op tijd gerichte actie te ondernemen mocht het verwachte pensioen onvoldoende blijken te zijn.

6.2 Communicatiedoelstellingen

In het communicatieplan 2020 hebben wij de volgende kwalitatieve doelstellingen geformuleerd:

1. Het doel was om de communicatie over de overgang naar het NN CDC Pensioenfonds naar de actieve deelnemers zoveel mogelijk af te stemmen met de werkgever en NN CDC Pensioenfonds zodat de communicatie eenduidig is en dat voor de werknemers duidelijk is waar ze terecht kunnen met welke vragen.
2. De medewerkers die in 2020 vervroegd met pensioen gaan weten dat ze vanaf 1 januari 2020 ook nog pensioen bij NN CDC Pensioenfonds opbouwen en dat zij de vervroeging van hun pensioen bij de twee pensioenfonds apart moeten indienen.
3. De pensioengerechtigden en gewezen deelnemers weten dat de overgang naar NN CDC Pensioenfonds voor hen verder geen gevolgen heeft. In 2019 is dit al aan hen gecommuniceerd. In 2020 is hier in de communicatie aandacht besteed.

4. Deelnemers weten hoeveel pensioen ze volgens de tot 1 januari 2020 bij Delta Lloyd Pensioenfonds ondergebrachte regeling kunnen verwachten en weten dat hun pensioenregeling per 1 januari 2020 bij NN CDC Pensioenfonds is ondergebracht. Ze weten ook wat de gevolgen van de verschillende flexibele mogelijkheden van de pensioenregeling zijn voor hun pensioen en kunnen hier zelf berekeningen voor maken.
5. Deelnemers weten dat er een portaal met planner is, waar ze dit portaal kunnen vinden en hoe ze de planner kunnen gebruiken. In 2020 zijn het portaal en de planner onder de aandacht gebracht via:
 - de campagnes die elk kwartaal plaatsvinden;
 - in de 9-maandsbrief die gestuurd wordt negen maanden voordat een pensioen ingaat;
 - het mailcontact dat het pensioenbureau heeft met de deelnemers;
 - de brief bij het UPO;
 - (digitaal) bijeenkomsten en gesprekken
6. Pensioengerechtigden en (gewezen) deelnemers weten hoe het er met het Pensioenfonds voor staat en welke risico's er aan hun pensioenregeling zitten.
 - De (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wordt geïnformeerd met behulp van berichten op de website en nieuwsalerts en actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op hun pensioen. Elk maand is de nieuwe dekkingsgraad geplaatst en is hierover een alert gestuurd naar de geabonneerden;
 - Pensioengerechtigden en (gewezen) deelnemers zijn op de hoogte gebracht van het toeslagbeleid en zijn zich ervan bewust wat het volledig, gedeeltelijk of niet verlenen van toeslag betekent voor hun pensioen en koopkracht (overzicht -> inzicht -> actie). In december 2020 zijn de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden geïnformeerd over de toeslagverlening per 1-1-2021.
7. De pensioencommunicatie van het Pensioenfonds voldoet aan de wettelijke eisen.
 - Het Pensioenfonds heeft getoetst of de pensioenuitvoerder AZL de wettelijke communicatie heeft ingericht conform de in de wet pensioencommunicatie genoemde vereiste normen: correct, duidelijk en evenwichtig.
 - Het Pensioenfonds heeft beoordeeld of de communicatie voldoet aan de wettelijke eisen en de bijbehorende termijnen.
 - In 2020 zijn alle UPO-modellen aangepast aan de wettelijke standaard. De UPO's voor alle groepen komen uit Lifetime.

Daarnaast heeft het Pensioenfonds een aantal kwantitatieve doelstellingen voor 2020 geformuleerd:

1. Met betrekking tot het portaal en de planner is de doelstelling dat in 2020 het aantal bezoekers van het portaal met 20% wordt verhoogd. De bezoekers bestaan uit 'actieve' deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. In 2019 waren er per maand ongeveer 180 unieke bezoekers. Dit kan gemeten worden op basis van de rapportages die we hierover per kwartaal ontvangen. We willen dit bereiken door het portaal en de planner nog meer onder de aandacht te brengen en meer informatie digitaal beschikbaar te stellen.
Realisatie: deze doelstelling is ondanks de inspanningen helaas niet gehaald. In 2020 waren er gemiddeld 162 bezoekers per maand. Dit betekent een daling van 10%. Waarschijnlijk wordt het portaal, doordat er geen opbouw meer binnen het pensioenfonds plaatsvindt, minder bezocht. Daarbij zijn de UPO's voor deelnemers ook op papier verzonden, wat mogelijk ook zijn invloed op het portaalbezoek heeft gehad.
2. Om nog meer (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden te kunnen bereiken zal in 2020 het aantal aanmeldingen voor de nieuwsalerts nog verder moeten worden verhoogd. Begin 2020 is de website zo gewijzigd dat de medewerkers niet meer in hoeven te loggen op de website. Op dat moment is er ook een nieuwe nieuwsservice gekomen voor de deelnemers. Hiervoor zijn alle medewerkers die op 1 januari 2020 nog in dienst waren aangemeld. Het doel is dat 75% van de medewerkers ook daadwerkelijk aangemeld blijft en dat 25% van de pensioengerechtigden zich heeft aangemeld voor de nieuws alerts. Om dit te realiseren zal de

website nog meer onder de aandacht gebracht gaan worden. Voor de medewerkers geldt dat hun pensioenopbouw voortaan bij NN CDC Pensioenfonds plaatsvindt. Dit zou een negatieve invloed kunnen hebben op het aantal aanmeldingen.

Realisatie: er zijn op dit moment nog 2.113 deelnemers aangemeld voor de nieuwsservice. Dit betekent dat er weinig afmeldingen zijn geweest. Nagenoeg 100% van de medewerkers is dus aangemeld voor de nieuwsservice. Deze doelstelling is dus gehaald. Voor de nieuwsservice van de pensioengerechtigden zijn 914 pensioengerechtigden aangemeld. Dit is ongeveer 30% van het aantal pensioengerechtigden. Ook deze doelstelling is behaald.

3. Het Pensioenfonds is toegankelijk en bereikbaar. Algemene of individuele vragen over het pensioen worden beantwoord middels telefoongesprekken, mails of persoonlijk gesprekken. Telefoontjes worden direct beantwoord. Mailtjes worden binnen 5 werkdagen beantwoord, lukt dit niet dan wordt de (gewezen) deelnemer hier tijdig over geïnformeerd. Indien gewenst wordt een persoonlijk gesprek voor de deelnemer ingepland. Het doel is dat 80% van de mailtjes binnen 5 werkdagen wordt beantwoord. De overige 20% zal in ieder geval binnen 5 werkdagen moeten worden bevestigd.

Realisatie: Deze doelstelling is behaald. Van de 1.477 beantwoorde mails, zijn er 1.458 binnen 5 werkdagen beantwoord. Dit is 99%.

4. In 2019 waren er per kwartaal ongeveer 9.780 gebruikers van de website. De doelstelling van het pensioenfonds is om in 2020 dit aantal minimaal gelijk te houden. Hiervoor zullen regelmatig alerts verstuurd worden naar alle drie de doelgroepen.

Realisatie: het aantal gebruikers per kwartaal in 2020 was 9.315. Dit is dus iets gedaald ten opzichte van 2019. Ook is er een daling waar te nemen in de loop van het jaar. Dit is te verklaren omdat we vanaf 1 januari 2020 een gesloten fonds zijn, waardoor medewerkers eerder naar de website van de pensioenuitvoerder gaan waar ze nog wel pensioen opbouwen voor informatie over hun pensioen.

6.3 Doelgroepen en communicatiemiddelen

Het Pensioenfonds kent drie doelgroepen: deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Deelnemers

Eén van de doelstellingen van het Pensioenfonds is het pensioenbewust maken van (ex)deelnemers. Het Pensioenfonds kiest voor segmentatie naar gebeurtenissen die van invloed zijn op het pensioen van de (ex)deelnemers (events).

Een actieve deelnemer wordt vanaf 1 januari 2020 als volgt gedefinieerd: de werknemer die op basis van een pensioenovereenkomst met de werkgever (NN Personeel B.V.) vanaf 1 januari 2020 onafgebroken pensioenaanspraken verwerft bij een andere pensioenuitvoerder (NN CDC Pensioenfonds). Een actieve deelnemer bouwt bij het Pensioenfonds geen pensioen meer op. Ook zijn de risicodekkingen zoals die vanaf 2017 golden (partnerpensioen, wezenpensioen en ANW-haarpensioen) niet meer bij het pensioenfonds ondergebracht. Uitsluitend de opgebouwde aanspraken op (tijdelijk) ouderdoms-, partner en wezenpensioen worden door het Pensioenfonds uitgevoerd.

Belangrijke gebeurtenissen zijn:

- Trouwen/samenwonen of scheiden/uit elkaar gaan
- Overlijden
- Uit dienst treden bij de werkgever
- Arbeidsongeschikt worden
- (Gedeeltelijk) met pensioen gaan

Voor deze verschillende gebeurtenissen worden verschillende communicatie-uitingen gedaan. Voor de meeste gebeurtenissen zijn er specifieke brieven die in die gevallen worden verstuurd. Naast brieven wordt op de website voor de deelnemers aandacht besteed aan de gebeurtenissen en de invloed hiervan op het pensioen.

In het deelnemersportaal kunnen belangrijke documenten zoals het Uniform Pensioenoverzicht en andere communicatie-uitingen tussen de deelnemer en het pensioenfonds worden teruggevonden. In de planner kunnen voorbeeldberekeningen worden gemaakt van de flexibiliseringsmogelijkheden bij pensionering zoals vervroegen, uitstel, uitruil, AOW-overbrugging, hoog-laag regeling.

Gewezen deelnemers

Gewezen deelnemers zijn deelnemers die uit dienst zijn getreden bij de Delta Lloyd Services en pensioen hebben opgebouwd bij het Pensioenfonds.

Gewezen deelnemers ontvangen na hun uitdiensttreding een opgave van de door hen opgebouwde aanspraken bij het Pensioenfonds. Vervolgens krijgen zij eens in de vijf jaar een Uniform Pensioenoverzicht en wordt het UPO jaarlijks beschikbaar gesteld in het portaal. Ook kunnen gewezen deelnemers in het portaal terugvinden welke pensioenen zij hebben opgebouwd en kunnen ze zelf voorbeeldberekeningen maken van de flexibele mogelijkheden van de pensioenregeling.

Daarnaast krijgen gewezen deelnemers inzicht in de opgebouwde pensioenaanspraken via het pensioenregister dat jaarlijks wordt bijgewerkt.

Ook hebben zij een eigen pagina op de website waarmee zij op de hoogte worden gehouden van de belangrijke ontwikkelingen van en rondom het Pensioenfonds. Zij kunnen zich ook aanmelden voor de nieuwsservice van het Pensioenfonds.

Pensioengerechtigden

Deze groep ontvangt een pensioen en heeft vooral behoefte aan informatie over zaken die die van invloed zijn op hun pensioenuitkering en wat er aan hun partner wordt uitgekeerd als zij overlijden. Denk onder andere aan het toeslagbeleid, fiscale wijzigingen en veranderingen in sociale uitkeringen. Het is een belangrijke groep die betrokken en kritisch is. Daarnaast fungeren pensioengerechtigden vaak (bewust of onbewust) als ambassadeurs van hun ex- werkgever. Zij kunnen een positieve bijdrage leveren aan het imago van het Pensioenfonds.

Ook de pensioengerechtigden hebben een eigen pagina op de website van het pensioenfonds. Hier kunnen ze zich ook aanmelden voor de nieuwsservice van het Pensioenfonds. Daarnaast is er ook een vereniging waar de pensioengerechtigden zich bij aan kunnen sluiten. Het Pensioenfonds en de vereniging hebben regelmatig contact met elkaar. In het eerste kwartaal van elk jaar, ontvangen de pensioengerechtigden een Uniform Pensioenoverzicht.

In onderstaand overzicht staan de verschillende communicatiemiddelen opgenomen die het Pensioenfonds in 2020 heeft ingezet. Met deze communicatiemiddelen wil het Pensioenfonds 'overzicht' en 'inzicht' geven en aanzetten tot 'actie'.

OVERZICHT	INZICHT	ACTIE
website/nieuwsalerts	UPO	pensioengesprek
informatiebijeenkomsten	portaal	pensioeningangsbrief
	event brieven	serviceberekeningen
	laag 2 en 3 Pensioen123	planner
	informatiebijeenkomst voor deelnemers die bijna met pensioen gaan	
	pensioenregister	

In het kader van het communicatieplan heeft het pensioenfonds in 2020 onder meer de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Afstemming met de werkgever en NN CDC pensioenfonds over communicatie over de pensioenregeling na 1 januari 2020 en de communicatie over de overgang van het pensioenfonds naar het slapend fonds. Zo is onder meer aan de landingspagina van de pensioenfondsen die gerelateerd zijn aan NN en ING, het Delta Lloyd Pensioenfonds toegevoegd. Het doel is om de bezoeker te leiden naar het Pensioenfonds van haar of zijn keuze.
- Opstellen communicatieplan 2020. Het verantwoordingsorgaan heeft hierover positief geadviseerd.
- Versturen van UPO's van zowel deelnemers (inclusief de arbeidsongeschikten) als de pensioengerechtigden binnen de intern afgesproken en wettelijke termijnen:
 - de UPO's van de pensioengerechtigden zijn in maart 2020 verzonden;
 - de UPO's van de deelnemers, inclusief de UPO's voor de arbeidsongeschikte deelnemers, zijn vóór 1 juli 2020 verstrekt (wettelijke deadline is 1 oktober).
 - de online UPO's van gewezen deelnemers zijn op het portaal geplaatst en er is hierover een bericht op de website geplaatst en een alert verstuurd.
- Beoordelen van de wettelijk voorgeschreven brieven aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, die na beoordeling door AZL zijn verstuurd.
- Het Pensioenfonds heeft een aantal communicatiecampagnes gelanceerd om diverse onderwerpen bij de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden onder de aandacht te brengen.
- In het najaar zijn er een aantal bijeenkomsten georganiseerd voor deelnemers van wie het pensioen bijna ingaat. Deze bijeenkomsten hadden tot doel om de deelnemers te informeren over de mogelijkheden die het pensioenfonds biedt. Deze bijeenkomsten hebben online plaatsgevonden en het animo was groot.
- Het pensioenfonds heeft meegedaan aan de Pensioen3daagse.
- Communicatie over toeslagverlening.
- Het Pensioenfonds heeft gedurende het jaar nieuwsalerts verstuurd om de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden te informeren over ontwikkelingen bij het Pensioenfonds.

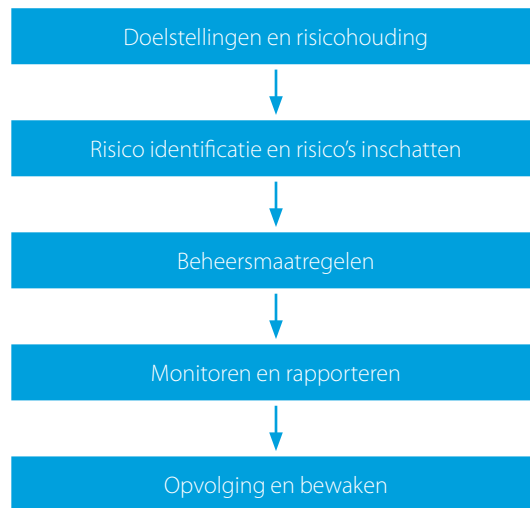
Alle geplande activiteiten uit het communicatieplan 2020 zijn gerealiseerd. Verder heeft het Pensioenfonds de ambitie zoveel mogelijk digitaal te communiceren. In 2020 heeft het Pensioenfonds de mogelijkheden hiervoor onderzocht maar wordt daar in niet ondersteund door het huidige geautomatiseerde pensioenplatform. In 2021 zal het Pensioenfonds via het nieuwe pensioenplatform hieraan verder vorm gaan geven.

7. Risicobeheersing

7.1 Risicobeleid

De inrichting van het risicomanagement is beschreven in het risicomanagementhandboek van het Pensioenfonds.

Het Pensioenfonds kent een aantal fases in het risicoraamwerk:

Het risicomanagement van het Pensioenfonds richt zich met name op het risico dat de doelstellingen en ambities van het Pensioenfonds niet worden gehaald (strategisch risico). Daarnaast worden ook de operationele, integriteits- en reputatierisico's beoordeeld.

Binnen de financieringsmogelijkheden streeft het Pensioenfonds naar het goed verzorgen van het pensioen door de koopkracht van de rechten van de (gewezen) deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden, waarbij de kans op korten van aanspraken zo klein mogelijk is.

De mate waarin het Pensioenfonds risico's neemt is vastgelegd in de policy beliefs (kwalitatieve risicohouding) en de kwantitatieve risicohouding. De risico's van het Pensioenfonds worden jaarlijks opnieuw beoordeeld, vastgelegd in een risicomanagementraamwerk en besproken binnen het bestuur.

Met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht is afgesproken welke risico's het Pensioenfonds mag nemen. Dit geven we weer in de risicohouding van het fonds. De mate van risico dat een pensioenfonds neemt wordt vertaald in het Vereist Eigen Vermogen (VEV). Hoe meer risico een pensioenfonds neemt, hoe hoger het VEV zal zijn. Omdat het pensioenfonds vanaf 1 januari 2020 een gesloten fonds is geworden, is de risicohouding opnieuw vastgesteld. Er is afgesproken dat het VEV van het Pensioenfonds tussen 9% en 17% moet liggen. Het VEV bedraagt eind 2020 11,2% en bevindt zich dus binnen de afgesproken bandbreedte. Verder is afgesproken dat op basis van berekeningen het pensioenresultaat moet voldoen aan een minimale ondergrens. Het pensioenresultaat is een maatstaf om te beoordelen in welke mate de pensioenen over de hele looptijd van het Pensioenfonds meegroeien met de inflatie. Als het pensioenresultaat 100% bedraagt betekent dit dat de totale som van de verwachte uitkeringen door het fonds gelijk is aan een volledig geïndexeerd pensioen. Er zijn drie criteria afgesproken:

1. de financiële positie waarbij exact voldaan wordt aan het VEV
2. de feitelijke financiële positie, en

- de maximale acceptabele afwijking van een slechtweerscenario (scenario's in het 5% percentiel), waarbij de maximale afwijking ten opzichte het pensioenresultaat (mediaan) vanuit de feitelijke financiële positie is vastgesteld.

Het Pensioenfonds heeft de ondergrenzen als volgt vastgesteld:

- Als het Pensioenfonds over een vermogen beschikt dat gelijk is aan het vermogen dat nodig is om te voldoen aan het VEV moet het pensioenresultaat groter dan of gelijk aan 86% zijn.
- Het Pensioenfonds heeft meer vermogen dan nodig is om te voldoen aan het VEV. Op basis van ons vermogen is afgesproken dat het pensioenresultaat groter of gelijk moet zijn aan 92%.
- Als het economisch slecht gaat, vallen de beleggingsresultaten tegen. Daarom wordt ook een zogenaamd slechtweerscenario doorgerekend. Er is afgesproken dat op basis van ons werkelijke vermogen het pensioenresultaat niet meer dan 15% lager mag zijn dan de afgesproken 92%.

Bij de (aanvangs)haalbaarheidsstudie uitgevoerd in 2020 werd aan alle eisen voldaan.

De risico's van het Pensioenfonds worden gecategoriseerd op basis van de risicocategorieën van FOCUS, een methodiek die is ontwikkeld door DNB en die in de handreiking 'integraal risicomanagement voor pensioenfondsen' van de Pensioenfederatie is opgenomen. De risicocategorieën zijn:

Financiële risico's	Niet-financiële en actuariële risico's
Matching- en renterisico's (hieronder vallen ook het valutarisico, inflatierisico en het liquiditeitsrisico)	Verzekeringstechnisch risico
Marktrisico (waaronder het concentratierisico)	Omgevingsrisico
Kredietrisico	Operationele risico's
ESG-risico	Uitbestedingsrisico
	IT-risico
	Integriteits- en juridische risico (waaronder het verslagleggingsrisico)

De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL en het vermogensbeheer aan NN Investment Partners (NNIP). De niet wettelijke communicatie naar (gewezen) en pensioengerechtigden wordt grotendeels door het Pensioenfonds uitgevoerd. De afspraken over de uitbesteding zijn gedaan in overeenstemming met het uitbestedingsbeleid.

Het Pensioenfonds blijft verantwoordelijk voor de processen die het Pensioenfonds heeft uitbesteed en bewaakt daarom deze processen. Monitoring hiervan vindt plaats via (SLA) rapportages, Niet-Financiële Risico (NFR)-rapportages, ISAE-verklaringen en interne controles door het bestuursbureau.

In de volgende paragraaf worden de verschillende risicocategorieën toegelicht.

7.2 Risico's

In deze paragraaf zijn de risico's benoemd waaraan het Pensioenfonds is blootgesteld. In 2020 waren de belangrijkste risico's voor het fonds naast de financiële risico's, het uitbestedingsrisico en operationele risico. Hier heeft het Pensioenfonds extra aandacht aan besteed. Als extra beheersmaatregel heeft het Pensioenfonds de interne auditfunctie ingericht. In 2020 heeft het Pensioenfonds een interne audit uitgevoerd naar de uitbesteding van de beleggingsadministratie en de LDI-processen.

Coronacrisis

In 2020 openbaarde zich de wereldwijde coronacrisis. Dit heeft veel invloed gehad op de financiële markten. De aandelen daalden in eerste instantie met circa 30% in februari en maart 2020, waarna de waarde van de aandelen zich herstelden. Ook liepen de spreads op met name bedrijfsobligaties in Q1 flink op, waarna ook de spreads zich in de loop van het jaar herstelden naar de waardes voor de crisis. De rente bleef laag en is in 2020 wederom gedaald. De beleggingsadviescommissie, waarin de financieel risico-manager als toehoorder in participeert, heeft in het begin van de coronacrisis onderling veel contact gehad om de gevolgen van de dalingen van de aandelen en rente op de financiële- en liquiditeitspositie te volgen en eventuele aanvullende maatregelen te nemen. Zo zijn corrigerende maatregelen genomen om te zorgen dat beleggingsportefeuille binnen de afgesproken bandbreedte zou blijven of onderbouwd waarom het in sommige situaties zinvol was te accepteren dat beleggingscategorieën buiten de bandbreedtes konden blijven. In de scenario's van de ALM-studie is al rekening gehouden met zwaar negatieve scenario's. Het bestuur heeft dan ook geconcludeerd dat het beleggingsbeleid niet aangepast hoefde te worden naar aanleiding van de Coronacrisis.

De Coronacrisis heeft niet geleid tot een reservetekort, continuïteitsproblemen of korten van de pensioenaanspraken.

Naast de maatregelen die op financieel gebied zijn getroffen, heeft het Pensioenfonds en haar uitbestedingspartners ook maatregelen genomen om te zorgen dat de operationele processen van het Pensioenfonds zo goed mogelijk doorgang konden vinden. Zo werken de medewerkers van het Pensioenfonds, bestuur en key-personeel van uitbestedingspartijen vanaf 16 maart 2020 thuis om te zorgen dat het besmettingsgevaar is verminderd. Zowel het Pensioenfonds als de uitbestedingspartijen houden zich aan de richtlijnen van de RIVM. De belangrijkste uitbestedingspartijen (NNIP, CACEIS en AZL) hebben het Pensioenfonds voortdurend geïnformeerd over de maatregelen die zij hebben genomen om de risico's te beperken en de operationele werkzaamheden doorgang hebben blijven vinden. De operationele processen van het Pensioenfonds hebben gewoon doorgang kunnen vinden en hebben dan ook niet tot problemen geleid. Hoewel in het begin van de Coronacrisis bij de uitbestedingspartijen een toename van pogingen tot cybercrime is signaleerd, heeft dit niet geleid tot enige problemen.

7.2.1 Financiële risico's

Matching- en renterisico's

Het matching- en renterisico is het gevolg van het niet goed op elkaar afgestemd zijn van bezittingen en verplichtingen als gevolg van wijziging rente, ongelijke looptijden, valutabewegingen, liquiditeit en inflatie. Dit risico is beperkt doordat het Pensioenfonds de rentegevoeligheid van 85% - 95% van de verplichtingen heeft afgedekt met beleggingen in vastrentende waarden en swaps waarvan de duratie ongeveer gelijk is aan de duratie van de verplichtingen. Daar bovenop zijn voor de schokpunten 2, 5, 10, 20, 30, 40 en 50 jaren maximale afwijkingen op de rentegevoeligheden gedefinieerd. Renteontwikkelingen kunnen een grote invloed hebben op de dekkingsgraad. Door deze afdekking is de invloed bij het Pensioenfonds beperkt.

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het matching- en renterisico zijn:

- De rentegevoeligheid van 85% - 95% van de verplichtingen is afgedekt door langlopende obligaties en swaps waarvan de duratie ongeveer gelijk is aan de duratie van de verplichtingen. Om de duratie van obligaties en van de verplichtingen gelijk aan elkaar te krijgen, worden langlopende staat(gerelateerde) obligaties en swaps aangekocht. De duratie wordt à-tempo door de vermogensbeheerder gemonitord.
- Om het curverisico te beheersen zijn hier bovenop de bandbreedtes beperkt tot -5% tot 5% per liquide renteschokpunt met duur 2, 5, 10 en 20 jaar en -15% tot 15% voor de renteschokpunten boven 30 jaar.
- Het collateral management wordt dagelijks uitgevoerd door de fiduciair vermogensbeheerder. De fiduciair vermogensbeheerder doet dat op basis van hun tegenpartijbeleid dat door het Pensioenfonds is beoordeeld.
- Er is voldoende expertise in het bestuur. Een externe beleggingsadviseur is toegevoegd aan de beleggingsadviescommissie. Tevens zit de financieel risicomanager als toehoorder bij de beleggingsadviescommissie.

- De beleggingsadviescommissie volgt de ontwikkeling van de dekkingsgraad, beleggingsperformance, duratie, matchingspercentage door middel van beleggingsrapportages die ieder kwartaal in de beleggingsadviescommissie worden besproken.
- Op kwartaalbasis worden stresstests uitgevoerd onder meer op de renteontwikkelingen (in de riskmonitor).
- Minimaal eens in de drie jaar wordt een ALM-studie uitgevoerd waarin onder meer het beleggingsbeleid en de afdekking van het renterisico wordt getoetst. De laatste ALM-studie is eind 2019 uitgevoerd.
- Monitoring van de beheersmaatregelen door de beleggingscommissie.
- Monitoring actief beheer in de beleggingscommissie.
- Jaarlijkse evaluatie van de beleggingscategorieën en beleggingsfondsen via het financieel raamwerk en one-pagers.

Maatregelen om reputatieschade te voorkomen of te beperken, zijn onder andere vastgelegd in integriteitsbeleid, gedragscode, klachtenprocedure, incidentenregeling, crisisplan en een noodprocedure.

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de beleggingsopbrengsten door dalende of stijgende valuta in de portefeuille negatief wordt beïnvloed. In de matchingportefeuille bestaat nagenoeg geen valutarisico, omdat binnen dit deel van de portefeuille alleen in euro gedomineerde beleggingen mag worden belegd. Bij beleggingsfondsen in de spreadportefeuille worden de valutarisico's afgedekt. De valutarisico's in de rendementsportefeuille worden niet afgedekt. De rendementsportefeuille is bedoeld voor het genereren van extra rendement. De rendementsportefeuille is gediversifieerd (ook in de valuta-exposure) waardoor de valutaverliezen/winsten in het verleden beperkt zijn gebleven. De exposure naar de US-dollar in de rendementsportefeuille heeft in stresssituaties in het verleden bewezen het risico te mitigeren. Het Pensioenfonds monitort en evalueert het valutarisicobeleid op periodieke basis. Doordat de verplichtingen bijna volledig zijn afgedekt (rente en geen valutarisico in de matchingsportefeuille) kan in de rendementsportefeuille meer risico worden genomen.

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het valutarisico zijn:

- Binnen de matchingsportefeuille worden alleen in euro gedomineerde beleggingen belegd.
- Het valutarisico wordt gemonitord door de combinatie van de eigen kwartaalrapportage en de Risk Monitor die wordt opgesteld door CACEIS.
- In de ALM-studie en op ad-hoc basis wanneer daar aanleiding toe is wordt afdekken van valutarisico bestudeerd.

De ALM-studie uit 2019 heeft de keuze om het valutarisico in de returnportefeuille op dit moment niet af te dekken herbevestigd, mede vanwege de hoge kosten die dat op dit moment met zich meebrengt. Uit historische stress scenario's blijkt verder dat beleggingen in dollars tot beperking van verliezen in deze scenario's heeft geleid en dus diversifiërend kan werken. Een verklaring hiervoor kan worden gevonden in het feit dat de dollar in wereldwijde stresssituaties als safe haven wordt gezien.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat het Pensioenfonds de beleggingen niet tijdig en/of tegen een aanvaardbare prijs kan omzetten in liquide middelen en daardoor op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. De beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds is erg liquide omdat er met name belegd wordt in beleggingsfondsen waarvan de onderliggende stukken op de markt worden verhandeld. Daardoor kan er dagelijks in de beleggingsfondsen worden gehandeld. Het Pensioenfonds heeft ook illiquide beleggingen namelijk vastgoed en hypotheek. Het Pensioenfonds heeft als grens voor illiquide beleggingen gesteld dat deze onder 25% van de belegde middelen moet blijven. Hiervan mag 20% gebruikt worden in de matchingsportefeuille en 5% in de rendementsportefeuille.

Doordat het Pensioenfonds veel liquide beleggingen heeft is het liquiditeit risico voor het voldoen van de uitkeringen nagenoeg niet aanwezig. Wel zou een liquiditeitsrisico kunnen ontstaan door een sterke stijging van de rente, waarbij collateral (ingeval van

swaps transacties) moet worden gestort aan de tegenpartij. In de LDI-portefeuille houdt het Pensioenfonds daarom cash aan die de onderpandverplichting van een rentestijging met 130 basispunten kan opvangen. Jaarlijks wordt hiervoor een stresstest uitgevoerd. De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het liquiditeitsrisico zijn:

- Het Pensioenfonds beschikt over een liquiditeitsbeleid.
- Liquide houden van het grootste deel van de beleggingsportefeuille.
- Periodieke monitoring in de beleggingscommissie.
- Collateral management maakt onderdeel uit van de uitbestedingsovereenkomst en wordt dagelijks door de fiduciair vermogensbeheerder uitgevoerd (op basis van het tegenpartijbeleid die door de vermogensbeheerder is vastgesteld en door het Pensioenfonds is beoordeeld).
- Het Pensioenfonds belegt voor maximaal 15% van haar vermogen in hypotheekfondsen. Omdat het Pensioenfonds een gesloten status heeft, wordt hierbij ook naar de situatie op een tijdschijf van 15 jaar gekeken. De huidige belegging in hypotheek mag ook naar verwachting over 15 jaar de 15% van het totale vermogen niet overschrijden.
- Periodiek beoordelen maximale grens voor illiquide beleggingen. Op basis van een studie heeft het Pensioenfonds een maximale positie op illiquide beleggingen vastgesteld van 25% van de beleggingsportefeuille. Hiervan wordt 20% bestemd voor de matchingportefeuille en 5% voor de rendementsportefeuille.
- Jaarlijks wordt een stresstest uitgevoerd om te beoordelen of het Pensioenfonds over voldoende cash beschikt om te voldoen aan onderpandverplichtingen in externe marktomstandigheden.
- Bij illiquide beleggingen wordt waar mogelijk gezocht naar spreiding van de beleggingen over meerdere managers, om beter te kunnen profiteren van de liquiditeitsmogelijkheden binnen de fondsen.

Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat als gevolg van prijsstijgingen bezittingen minder waard worden en de kosten voor de indexatie ambitie toenemen. De (gewezen) deelnemers en gepensioneerden lopen met name het risico dat de te verlenen toeslagen de inflatie niet bijhouden. Door meer rendement te halen dan de 'risicovrije rente' die is besloten in de rentetermijnstructuur van DNB probeert het Pensioenfonds de indexatieambitie te realiseren. De voornaamste bron hiervan is de rendementsportefeuille. Hiervan mag worden verwacht dat het rendement op lange termijn de inflatie 'verslaat'. Stijgende inflatie gaat in de regel gepaard met een stijgende rente. Het renterisico is echter grotendeels afgedekt. Van een stijgende rente profiteert het Pensioenfonds weinig. Het Pensioenfonds hecht aan bescherming van de nominale rechten. De renteontwikkeling wordt binnen de beleggingsadviescommissie gemonitord. Bij een stijgende rente en inflatie kan het Pensioenfonds besluiten om de renteafdekking (tijdelijk) te verminderen (tot maximaal 85%). In het pensioenreglement is geen onvoorwaardelijke indexatietoezegging opgenomen.

Er worden op dit moment geen inflation-linked bonds aangekocht omdat het effect beperkt is en binnen de huidige FTK-wetgeving juist eerder tot kortingen zou kunnen leiden. Daarbij zijn geen instrumenten op de markt met Nederlandse inflatie. Verder is de LDI-portefeuille ingericht op het afdekken van het nominale renterisico. De inflatieontwikkelingen worden gemonitord in de beleggingsadviescommissie voor het geval inflatieafdekking op een later moment wel opportuun wordt. Zodra het Pensioenfonds via een buy-out de koopkracht kan zekerstellen, zal het Pensioenfonds dit overwegen.

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het inflatierisico zijn:

- De indexatieambitie wordt getoetst door middel van een periodieke ALM-studie en een jaarlijkse haalbaarheidstoets waarin het pensioenresultaat wordt getoetst.
- Bewaking van het beleggingsrendement op basis van maandrapportages.
- Het via een periodieke SAA-studie toetsen op verwacht en benodigd rendement voor toeslagverlening.
- Het jaarlijks bepalen van de reële dekkingsgraad en door monitoring hiervan beoordelen of een buy-out mogelijk is.
- In het pensioenreglement is geen onvoorwaardelijke indexatietoezegging opgenomen.

De haalbaarheidstoets laat zien dat het pensioenresultaat meer dan 100% is, waardoor de koopkracht van de deelnemers wordt behouden. Per 1 januari 2021 kon de toeslag volledig worden toegekend. Ook uit de ALM-studie blijkt dat de kans op toeslagverlening

en kans op koopkrachtbehoud groot is. In extreme stress scenario's wordt de kans op toeslagverlening kleiner. De ALM-studie laat verder zien dat inflatiedekking binnen het huidige nominale FTK in de meeste scenario's juist tot slechtere resultaten leidt. Op dit moment is dit instrument dan ook nog niet geschikt als beschermingsconstructie.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico van veranderingen in de waarde van de zakelijke waarden als gevolg van wijzingen in de marktprijzen. De omvang van dit risico neemt toe naarmate de beweeglijkheid van de koersen groter is en het aandeel in zakelijke waarden door de dynamische beleggingsmix toeneemt. Het Pensioenfonds belegt met name in beleggingsfondsen waarvan de onderliggende stukken beursgenoteerd zijn. Door middel van een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen in de beleggingsfondsen over verschillende regio's en economische sectoren tracht het Pensioenfonds het marktrisico te beperken. Verder wordt het aandeel zakelijke waarden bij hoge dekkingsgraden verminderd.

In de vastrentende waarden kan er sprake zijn van een volatiele creditspread die door het Pensioenfonds wordt bewaakt. Binnen de LDI-portefeuille geldt voor staats- en staatsgerelateerde obligaties de restrictie dat de minimale rating bij aankoop AA- bedraagt en dat het aandeel van staats- en staatsgerelateerde obligaties met een rating lager dan AA- niet meer dan 2,3% van de matchingportefeuille mag bedragen. In de portefeuille zitten geen risicovolle beleggingsproducten of producten die het Pensioenfonds niet kent of waarvan het Pensioenfonds geen expertise heeft. Verder wordt er alleen actief belegd (in tegenstelling tot index tracking) indien het Pensioenfonds overtuigd is van de potentiële meerwaarde ten opzichte van de kosten. Ingeval actief beleggen wordt de tracking error beoordeeld en geldt een maximum tracking error.

De stresstests die het Pensioenfonds ieder kwartaal uitvoert, laat per Q4 2020 zien dat een daling van de zakelijke waarden met 25% de dekkingsgraad met ca 6,5% verlaagt. Daarmee blijft de dekkingsgraad ruim boven het VEV van 111,2% (op basis van ons huidige beleggingsbeleid). Ook een combinatie van 1,0% rentedaling en 25% daling van de zakelijke waarden leidt nog niet tot een reservetekort. Wel zullen deze omstandigheden leiden tot een verlaagde toeslagmogelijkheid. Ten opzichte van vorig jaar is de situatie iets verminderd. Dit wordt veroorzaakt doordat de dekkingsgraad is afgenomen.

	Rendement zakelijke waarden					
		-25%	-12,5%	0,0%	+12,5%	+25%
Parallele verschuiving UFR-curve	-1,00%	119,2%	122,0%	124,7%	127,5%	130,3%
	-0,75%	119,4%	122,2%	125,1%	128,0%	130,9%
	-0,50%	119,6%	122,6%	125,6%	128,5%	131,5%
	-0,25%	119,8%	122,9%	126,0%	129,1%	132,3%
	0,00%	120,0%	123,3%	126,5%	129,8%	133,0%
	+0,25%	120,2%	123,7%	127,1%	130,5%	133,9%
	+0,50%	120,5%	124,1%	127,7%	131,3%	134,8%
	+0,75%	120,8%	124,6%	128,3%	132,1%	135,9%
	+1,00%	121,1%	125,1%	129,1%	133,1%	137,0%

Volledige toeslag

Gedeeltelijke toeslag

Geen toeslag mogelijk korting

Daarnaast voert het Pensioenfonds ieder kwartaal een aantal historische economische stressgebeurtenissen uit om het effect van die gebeurtenissen op de dekkinggraad te zien. Per Q4 2020 leveren deze gebeurtenissen de volgende verandering van de dekkinggraad op

Stresstest	Dekkinggraad vóór schok	Dekkinggraad na schok
Financiële crisis 2008	126,5%	116,1%
Tech bubble 2001	126,5%	119,0%
Uitlopen spreads in 2011	126,5%	114,5%
Opkoopprogramma ECB 2019	126,5%	130,4%

Geen reservetekort

Reservetekort

Dekkingstekort

Deze scenario's leiden niet tot een reservetekort of een dekkingstekort.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het marktrisico zijn:

- het Pensioenfonds heeft potentiële investment classes gedefinieerd en investment cases opgesteld, waarbij is vastgesteld of de investmentclass kan worden aangemerkt als een belegbare categorie. In de investmentcases zijn ook de benchmark en de restricties opgenomen.
- Uitvoeren van een ALM-studie die minimaal eens in de drie jaar wordt uitgevoerd om de inrichting naar matching en rendement, alsmede afdekking van rente- en valutarisico vast te stellen en/of te herijken.
- Monitoring beleggingsperformance en mandaat door middel van maandrapportages bijeenkomsten in de beleggingsadviescommissie.
- Monitoring actief beheer in de beleggingsadviescommissie.
- Jaarlijkse evaluatie van de beleggingscategorieën en beleggingsfondsen.
- Op kwartaalbasis worden er stresstests uitgevoerd.
- Ieder jaar wordt een lange termijn analyse en SAA uitgevoerd op basis waarvan de invulling van de matching en rendementsportefeuille aangepast kan worden.
- Het Pensioenfonds heeft een beleggingsadviseur aangesteld die het Pensioenfonds helpt bij het beoordelen van de portefeuille.
- Het fonds belegt niet in instrumenten die het niet kent.
- Passief beleggen of bij actief beleggen de tracking error beoordelen.
- Afbouwen rendementsportefeuille bij dekkinggraden boven 130%.

Kredietrisico's/faillissementsrisico

Het kredietrisico houdt in dat een tegenpartij de contractuele of andere verplichtingen niet nakomt (tegenpartijrisico). Het Pensioenfonds loopt krediet- en faillissementsrisico in de beleggingsportefeuille. Dit risico is met name aan de orde bij posities in derivaten. Het afdekken van de rente door middel van swaps wordt door de fiduciair vermogensbeheerder (NNIP) uitgevoerd. Bij een vordering op de tegenpartij wordt door NNIP onderpand (collateral) gevraagd zodat de vordering is gedekt. Het onderpand wordt geleverd in kredietwaardige obligaties of cash. Collateral management wordt door NNIP op dagbasis uitgevoerd.

Op de obligaties in de matchingportefeuille wordt ook kredietrisico gelopen. Naast het risico op faillissement is er ook een risico door de gevoeligheid van de waardering van deze instrumenten voor volatiliteit in de credit spreads in de markt. Om deze risico's te beperken wordt belegd in beleggingen met een minimale rating.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het kredietrisico/faillissementsrisico zijn:

- Voor het kredietrisico binnen de spreadportefeuille geldt een limiet. Bij opname van een belegging in de spreadportefeuille geldt een minimale rating van BBB. De maximale allocatie naar non investmentgrade beleggingen bedraagt 10%.
- Voor staats- en staatsgerelateerde obligaties geldt de restrictie dat minimale rating bij aankoop AA- bedraagt en dat het aandeel van staats- en staatsgerelateerde obligaties met een rating lager dan AA- niet meer dan 2,3% van de matchingportefeuille mag bedragen.
- De credit exposure wordt gemonitord door de beleggingscommissie via de risk monitor.
- De credit spread wordt meegenomen in de stresstest die onderdeel zijn van de risk monitor.
- Collateral management maakt onderdeel uit van de overeenkomst met de vermogensbeheerder en wordt dagelijks door de vermogensbeheerder uitgevoerd.

Het Pensioenfonds voert ieder kwartaal een stresstest uit op de gevolgen van het in/uitlopen van creditspreads op de beleggingsportefeuille. Per Q4 2020 geeft dat het volgende beeld.

		Impact per rating klasse				
Parallele verschuiving spreadcurve		AAA	AA	A	BBB	Totaal
	+2,00%	122,7%	120,6%	124,6%	123,4%	111,5%
	+1,00%	124,6%	123,6%	125,6%	125,0%	119,0%
	0,00%	126,5%	126,5%	126,5%	126,5%	126,6%
	-1,00%	128,4%	129,5%	127,5%	128,1%	134,0%
	-2,00%	130,3%	132,4%	128,4%	129,6%	141,6%

Geen reservetekort

Reservetekort

Dekkingstekort

Concentratie- en correlatierisico

Onderdeel van het marktrisico en kredietrisico is het concentratie- en correlatierisico. Dit is het risico dat als gevolg van een ontoereikende diversificatie binnen de portefeuille een bepaalde ontwikkeling of gebeurtenis een bovengemiddeld effect heeft op de waarde van de portefeuille. Dit risico wordt beperkt door een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen. Het Pensioenfonds belegt grotendeels in beleggingsfondsen en is gespreid door het beleggen in wereldwijde beleggingen.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het concentratie- en correlatierisico zijn:

- Zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen.
- Uitvoeren van ALM- en SAA-studies om het beleggingsmandaat vast te stellen en/of te herijken.
- Monitoring van de beleggingsperformance en het beleggingsmandaat door middel van maandrapportages, risk monitor en bijeenkomsten in de beleggingsadviescommissie.
- In de beleggingsrichtlijnen zijn voor staats- en staatsgerelateerde obligaties bandbreedtes per land vastgelegd.

ESG-risico

De ESG-risico's zijn risico's op het gebied van klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen, maatschappelijke risico's en de risico's als gevolg van gewijzigde regelgeving. Pensioenfondsen dienen bij de investeringsbeslissingen nadrukkelijk rekening te houden met de ESG-factoren en moeten integraal deel uit maken van het risicobeheersysteem.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het ESG-risico zijn:

- Het Pensioenfonds heeft een ESG-beleid vastgesteld.
- De geselecteerde vermogensbeheerders dienen de UN PRI te hebben ondertekend.
- De geselecteerde vermogensbeheerder dient te rapporteren over ESG-beleid.
- De geselecteerde vermogensbeheerder mag niet beleggen in controversiële wapens.
- Er mag geen allocatie plaatsvinden naar ondernemingen die de UN Global Compact hebben geschonden.
- Bij het selecteren van vermogensbeheerders toetst het Pensioenfonds op deze eisen via de onepagers.

Het pensioenfonds heeft eind 2020 de MVB-beliefs opgesteld en op basis hiervan het MVB-beleid begin 2021 geüpdate. In 2021 worden de doelstellingen en wijze van monitoring van de ESG-risico's verder uitgewerkt.

7.2.2 Actuariële risico's

Verzekeringstechnische risico's

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn het lang en kort levenrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Daarnaast hebben deelnemers individuele keuzes ten tijde van pensioneren (flexibilisering). De risico's zijn:

- Sterfte: het risico dat verliezen optreden als gevolg van verschillen tussen de werkelijke en veronderstelde sterfte en ontwikkelingen in de sterfteverwachting.
- Arbeidsongeschiktheid: het risico dat verliezen optreden als gevolg van verschillen tussen de werkelijke en veronderstelde arbeidsongeschiktheid en ontwikkelingen in de verwachting inzake arbeidsongeschiktheid.
- Flexibilisering: het risico dat verliezen optreden als gevolg van selectieve keuzes door de deelnemers.

Afwijkingen in de werkelijke sterfte en arbeidsongeschiktheid ten opzichte van de veronderstelde sterfte en arbeidsongeschiktheid komen via het technische resultaat tot uitdrukking.

Het langlevensrisico is het belangrijkste risico. Het langlevensrisico wordt tot uitdrukking gebracht in de overlevingstafels van het AG.

Het Pensioenfonds hanteert, na het besluit van het bestuur, de meest recente tafel zodat die altijd in de financiële positie van het Pensioenfonds tot uitdrukking komt. Bij beleidsbeslissingen worden de ontwikkelingen in de levensverwachting meegenomen.

Periodiek wordt de ervaringssterfte van het Pensioenfonds beoordeeld. Het Pensioenfonds draagt het lang leven risico zelf. De kosten hiervoor zijn nu hoog en er zijn geen effectieve producten in de markt om dit risico volledig te mitigeren. Het langlevensrisico wordt gemonitord door de tweejaarlijkse update van de AG-prognosetafels.

Het Pensioenfonds beoordeelt periodiek of er behoefte is aan herverzekering van het overlijdensrisico (het kortlevensrisico).

Het arbeidsongeschiktheidspensioen is sinds 1 januari 2017 niet meer verzekerd bij het pensioenfonds, maar wordt gedragen door de werkgever. Hierdoor is het arbeidsongeschiktheidsrisico voor het fonds aanzienlijk verlaagd. Aan de hand van een stress scenario wordt beoordeeld of het effect op de dekkingsgraad acceptabel is. Met ingang van 1 januari 2020 is de toekomstige pensioenopbouw niet meer bij het Pensioenfonds ondergebracht. Hierdoor is het arbeidsongeschiktheidsrisico (behoudens de rechten op uitloopdekking gedurende 104 weken) komen te vervallen. Het overlijdensrisico is ook verder beperkt tot de opgebouwde aanspraken op partner- en wezenpensioen.

Voor de gevolgen van mogelijke selectie bij de individuele keuzes rondom pensioneren wordt bij de onderlinge uitruil van partner- en ouderdompensioen een antiselectie afslag toegepast. Daarnaast worden de flexibiliseringsfactoren jaarlijks beoordeeld en eventueel aangepast bij gewijzigde omstandigheden. Doordat het hier gaat om individuele keuzes op de pensioendatum en jaarlijks kan worden bijgestuurd, is het risico op totaal niveau beperkt.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de verzekeringstechnische risico's zijn:

- Analyse technisch resultaat (op jaarbasis).
- Implementatie van de nieuwe AG-prognosetafels en controle op toepassing hiervan in premie en voorzieningen.
- Het periodiek beoordelen van de ervaringssterfte en overige actuariële uitgangspunten (leeftijdsverschil, partnerfrequenties en kostenvoorziening).
- Het periodiek beoordelen van de flexibiliseringsfactoren op basis van de meest recente inzichten.
- Periodieke beoordeling m.b.t. herverzekering (kort leven en arbeidsongeschiktheid).
- Beoordelen kostenreserve.

Het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico is niet herverzekerd. Het pensioenfonds heeft besloten per 31 december 2020 over te gaan op de AG2020 prognosetafel en de kostenvoorziening te verhogen.

7.2.3 Niet-financiële risico's

Omgevingsrisico's

Het omgevingsrisico is het risico van veranderingen die van buiten het Pensioenfonds komen en van invloed (kunnen) zijn op het Pensioenfonds. De belangrijkste omgevingsrisico's voor het Pensioenfonds zijn de reputatie, politiek risico en de afhankelijkheden van de sponsor, pensioenadministrateur en van de vermogensbeheerder.

Eén van de belangrijkste omgevingsrisico's is dat de afstand van de werkgever groter wordt, omdat de pensioenbouw vanaf 1 januari 2020 niet via het Pensioenfonds plaatsvindt. Het Pensioenfonds is nu een fonds zonder nieuwe pensioenopbouw, hetgeen impact heeft op de financiering en invulling van de diverse fondsgremia. Daarnaast gaat het Pensioenfonds in 2021 over naar een nieuw pensioenadministratiesysteem. Hierover zijn afspraken gemaakt, zowel qua kosten als processen. Via een stuurgroep wordt de voortgang bewaakt. De verwachting is dat de transitie in augustus 2021 afgerond is. Een ander belangrijk omgevingsrisico is de wijziging in de pensioenwetgeving en met name het nieuwe pensioencontract. Eind 2020 is hiervoor de consultatiewetgeving beschikbaar gesteld. Het pensioenfonds volgt de ontwikkelingen en gevolgen hiervan voor ons pensioenfonds op de voet.

De administratievoorziening zorgt er onder meer voor dat, als de sponsor de overeenkomst met het Pensioenfonds niet voortzet, het Pensioenfonds de uitvoering van de opgebouwde rechten kan blijven bekostigen. Het Pensioenfonds beoordeelt de hoogte van deze voorziening eens in de twee jaar. Het Pensioenfonds heeft daarnaast overeenkomsten met de vermogensbeheerder en de pensioenuitvoerder gesloten.

Daarnaast is in de statuten geregeld dat bestuursleden na uitdiensttreding bij de werkgever kunnen aanblijven als dat noodzakelijk is, dit om de continuïteit te waarborgen.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de omgevingsrisico's zijn:

- Monitoring wetgeving door Pensioen- en communicatiecommissie, management-team en bewaking compliance officer.
- Een crisisplan en noodplan is opgesteld (reputatie en afhankelijkheid).
- Er is een incidentenregeling operationeel.
- Klachten- en geschillenprocedure en controlemaatregelen op de uitvoering (zie ook operationele risico's).
- Uitvoering en monitoring van het geschiktheidsplan.
- Er is een klokkenluidersregeling.
- Er is een procedure voor belangenverstrengeling.
- De compliance officer beoordeelt of een en ander adequaat wordt uitgevoerd.
- Een adequate governance is ingericht.
- Periodiek overleg met de werkgever.
- Periodiek overleg met de pensioenuitvoerder.

Operationele risico's

Dit is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. De operationele processen zijn grotendeels uitbesteed aan de pensioenuitvoerder en fiduciair vermogensbeheerder. De risico's die met de operationele processen samenhangen zijn daarom beschreven onder het uitbestedingsrisico. De communicatie naar de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden wordt voor een deel door het Pensioenfonds zelf uitgevoerd (helpdesk, klachten, website). Een van de belangrijkste operationele risico's is de informatieverstrekking en de tijdige verstrekking van de wettelijke rapportages. Het Pensioenfonds houdt hiervoor een jaarkalender bij die wordt bewaakt door het bestuursbureau.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de operationele risico's zijn:

- Uitbestedingsbeleid en uitbestedingsovereenkomsten met SLA-afspraken en de periodieke rapportage hierover.
- voortzettingsovereenkomst met de werkgever en pensioenreglement.
- Beoordelen SLA-rapportages en Niet Financiële Risico Rapportages.
- Beoordelen van de ISAE 3402, type 2 rapportages.
- Jaarkalender, waarin alle activiteiten die het Pensioenfonds moet uitvoeren, zijn opgenomen.
- Roadmap en beleggingsplan beleggingsadviescommissie.
- Taken, procedures en controles binnen de administratie zijn vastgelegd.
- Het Pensioenfonds beschikt over IT-beleid.
- Jaarlijks opvragen van de in control statement werkgever in verband met de kantoorautomatisering.
- Een interne communicatieadviseur bewaakt de informatieverstrekking en communicatie.
- Periodieke check of aan wettelijke informatievoorziening wordt voldaan.
- Op kwartaalbasis wordt aan het bestuur gerapporteerd over de kritische performance indicatoren (kpi's).
- De opmerkingen van de Raad van Toezicht, controlerend accountant en certificerend actuaire worden geborgd door de follow-up hierop in bestuursvergaderingen te agenderen.
- Het bestuursbureau voert steekproeven uit.
- Afspraken met leveranciers voor opvang uitval manager, administrateur en risicomanager bij calamiteiten.
- Periodiek (om de drie jaar) houden van een deelnemersenquête

Uitbestedingsrisico's

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, de integriteit en kwaliteit van de dienstverlening van het Pensioenfonds, door uitbesteding aan een derde, wordt geschaad.

AZL en NNIP maken onderdeel uit van de organisatie van de werkgever/sponsor die overigens steeds verder afstaat van het pensioenfonds.

De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de bij de (pensioen)administratie en het beleggingsproces betrokken partijen zijn helder gescheiden en vastgelegd in afzonderlijke overeenkomsten, SLA's en (beleggings)mandaten. Het Pensioenfonds verlangt van deze uitbestedingspartijen en eventuele andere derden waaraan activiteiten zijn uitbesteed een ISAE 3402 type 2 rapportage met een oordeel van een accountant. NNIP en AZL rapporteren daarbij tussentijds per kwartaal op basis van deze ISAE 3402 type 2 rapportage. Ook CACEIS verstrekt op kwartaalbasis een niet-financiële risico rapportage. Bij de controle op de uitvoering door de uitvoerder vertrouwt het Pensioenfonds in principe op het beheersingssysteem van de uitbestedingspartij. Wel neemt het Pensioenfonds zelf controlemaatregelen ter beoordeling en controle op de uitvoering van de uitbestedingspartijen.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de uitbestedingsrisico's zijn:

- Uitbestedingsbeleid en uitbestedingsovereenkomsten met SLA-afspraken en de periodieke rapportage hierover.
- Periodiek overleg met de belangrijkste uitbestedingspartners.
- Beoordelen SLA-rapportages en Niet Financiële Risico Rapportages.
- Beoordelen van de ISAE 3402, type 2 rapportages.
- Jaarkalender AZL waarin de werkzaamheden van de pensioenuitvoerder zijn opgenomen.

- Een interne communicatieadviseur bewaakt de informatieverstrekking en communicatie.
- Het bestuursbureau voert steekproeven uit.
- Een overzicht/dashboard met uitbestedingsrelaties en wijze van monitoring.
- Richtlijnen IT-beleid bij uitbesteding.
- Uitvoeren van site visits.

IT-risico's

Het IT-risico is onder meer het risico dat het IT-beleid, beveiliging, beheersbaarheid van de bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu, of onvoldoende beveiligd zijn. Het Pensioenfonds heeft geen eigen IT-systemen, maar maakt gebruik van de systemen van de sponsor, pensioenuitvoerder en vermogensbeheerder. Het Pensioenfonds heeft een eigen IT-beleid vastgesteld, waarin richtlijnen zijn opgenomen waaraan de uitbestedingspartijen moeten voldoen. Deze richtlijnen zijn getoetst bij de uitbestedingspartijen die primaire processen voor het Pensioenfonds uitvoeren (AZL, NNIP en CACEIS). De pensioenuitvoerder, de vermogensbeheerder en de custodian hebben een eigen informatiebeleid waarvan de beheersmaatregelen zijn beschreven in de ISAE 3402 rapport (type II). Bij deze beheersmaatregelen wordt ingegaan op Change management, Service Level management, Security management, Continuity management en Operations. Deze maatregelen worden geaudit door een onafhankelijke externe accountant. Bij de werkgever wordt jaarlijks een in control statement opgevraagd met betrekking tot de kantoorautomatisering.

In de niet financiële risico kwartaalrapportages van AZL, NNIP en CACEIS wordt over het IT-risico gerapporteerd.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de IT-risico's zijn:

- Het Pensioenfonds heeft een IT-beleid vastgesteld met IT-richtlijnen waaraan uitbestedingspartijen moeten voldoen.
- Het Pensioenfonds kiest voor professionele partijen die onder toezicht DNB staan en een eigen goed risicomanagementproces hebben.
- Het Pensioenfonds heeft een partij met een modern volgens alle nieuwe richtlijnen administratiesysteem gekozen.
- In de beheerovereenkomst zijn afspraken over IT-systemen gemaakt (beveiliging, continuity en back up).
- Er zijn verwerkersovereenkomsten gesloten met verwerkers waarin eisen aan IT-beveiliging wordt gesteld.
- ISAE 3402 Type II-verklaringen van AZL, NNIP en CACEIS worden ontvangen, alsmede een in control statement van de werkgever.
- NFR rapportages van AZL, NNIP en CACEIS.

Integriteitsrisico's

Het integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van het Pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere en onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers, het bestuur en medewerkers van leveranciers die werkzaamheden verrichten voor het Pensioenfonds bij de toepassing van wet- en regelgeving en maatschappelijke normen. Het Pensioenfonds is zich bewust van eventuele schijn van belangenverstrengeling. Betrokkenen bij de pensioenadministrateur en de vermogensbeheerder kunnen geen lid zijn van het bestuur.

Het Pensioenfonds kent een integriteitsbeleid. Doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan het Pensioenfonds 'verbonden personen' op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen en de specifieke waarden en normen die gelden voor het Pensioenfonds in het bijzonder en met de toepasselijke interne regelingen en codes en de wet- en regelgeving. Tevens is het doel van dit integriteitsbeleid om zowel interne als externe partijen inzicht te geven in de onderkende integriteitsrisico's en de genomen beheersmaatregelen.

Het beleid van het Pensioenfonds is erop gericht om integriteitsrisico's zoveel mogelijk te beperken en zo snel mogelijk adequate maatregelen te nemen mocht zich (een kans op het ontstaan van) een integriteitsrisico voordoen. Dit geldt zowel voor de eigen organisatie als voor uitbestedingsrelaties en overige tegenpartijen. Integriteitsbeleid is daarmee de pijler onder een van de doelstellingen van het Pensioenfonds: het hebben van een integere bedrijfsvoering. Het integriteitsbeleid is vertaald in de gedragscode die jaarlijks door verbonden personen wordt onderschreven.

Het integriteitsbeleid is een beheersmaatregel die gedefinieerd staat in de SIRA.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de integriteitsrisico's zijn:

- Integriteitsbeleid die periodiek wordt beoordeeld.
- Gedragscode voor het Pensioenfonds; de naleving daarvan wordt beoordeeld door de compliance officer. De verbonden personen moeten jaarlijks tekenen voor naleving.
- In het besturingsreglement is een procedure voor belangenverstrengeling opgenomen.
- Het Pensioenfonds heeft een procedure voor privacy en hoe om te gaan met vertrouwelijke gegevens. Met de verwerkers zijn verwerkersovereenkomsten gesloten.
- Het Pensioenfonds heeft een incidentenregeling.
- In het uitbestedingsbeleid is ook het integriteitsrisico bij uitbesteding opgenomen.
- Verantwoord beleggen is ingebed in ons beleggingsbeleid. De asset manager heeft de UNPRI ondertekend en heeft geen bedrijven in de beleggingsportefeuille waar controversiële wapens worden geproduceerd en verhandeld.
- Het Pensioenfonds voert jaarlijks een SIRA uit.
- Het Pensioenfonds heeft een klokkenluidersregeling.
- Het Pensioenfonds heeft een compliance officer en privacy officer aangesteld.

Juridische risico's

Het juridisch risico is het risico dat wet- en regelgeving niet of onvoldoende worden nageleefd, bedreiging van de rechtspositie van het fonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn en aansprakelijkheid. Daarnaast dient het Pensioenfonds te voldoen aan regelgeving en aanwijzingen van DNB met betrekking tot het financiële verslag.

Binnen de pensioen en communicatiecommissie wordt aanstaande wetgeving gemonitord.

De compliance officer is verantwoordelijk voor naleving van compliance en de wetgeving. Dit is vastgelegd in het Compliance Charter.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de juridische risico's (inclusief financiële verslaglegging) zijn:

- De juridische documenten worden integraal binnen het bestuur besproken en goedgekeurd.
- Het Pensioenfonds is lid van de Pensioenfederatie. Deze bedrijfstakkoepel houdt de relevante juridische ontwikkelingen in de gaten, ageert daarop en geeft die actief door aan de leden. Het bestuursbureau bewaakt dat deze zaken ook geagendeerd zijn.
- Er is een bezwaar- en klachtenprocedure opgesteld. Hiermee voorkomt het Pensioenfonds dat klachten en bezwaren snel een juridisch risico vormen.
- Voor complexe zaken en gevoelige trajecten wordt advies ingewonnen bij gespecialiseerde externe juristen.
- Voor de beleidsbepalers van het Pensioenfonds is een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten.
- De compliance officer ziet erop toe dat de compliance issues worden opgevolgd.

De belangrijkste maatregelen met betrekking tot de financiële verslaglegging zijn:

- Het Pensioenfonds volgt de wet- en regelgeving met betrekking tot de verslaglegging.
- Het jaarverslag wordt beoordeeld door de verslagleggingscommissie en gecontroleerd door controlerend accountant en certifierend actuaaris.
- Het Pensioenfonds vult ieder jaar een checklist jaarrekening pensioenfonds in om te beoordelen of alle punten in de wet- en regelgeving zijn verwerkt.
- De uitvoering van de rapportages is geregeld in de SLA-overeenkomst.

8. Verwachtingen voor 2021

Voor 2021 zijn de volgende speerpunten voor het Pensioenfonds vastgesteld:

- Het monitoren van de afspraken en de performance van onze uitbestedingspartners.
- Monitoren van de financiële – en niet financiële risico's van het Pensioenfonds.
- Beheerste conversie van de administratie en processen van de pensioenuitvoerder naar een nieuw administratiesysteem.
- De verdere implementatie van het MVB-beleid, monitoring en de regelgeving daaromtrent.
- Opstellen van een plan van aanpak voor het pensioenakkoord en de regelgeving hierover volgen.

De Coronapandemie blijft ook in 2021 een bron van zorg. Het Pensioenfonds heeft maatregelen getroffen om de gevolgen van de coronapandemie zo veel mogelijk te beperken. Deze maatregelen hebben betrekking op het monitoren van de financiële positie en het zo goed mogelijk door laten gaan van de operationele processen.

Amsterdam, 26 mei 2021

w.g. E.W. Galesloot
voorzitter

w.g. N. Yacoubi
plv. voorzitter

Verslag Raad van Toezicht

Algemeen oordeel

Op grond van onze werkzaamheden komt de Raad van Toezicht (hierna raad) wederom tot de conclusie dat het fonds goed wordt bestuurd en dat het bestuur in control is. De raad heeft vastgesteld dat het bestuur zorgvuldig omgaat met de belangen van alle belanghebbenden en de evenwichtige belangenafweging vooropstelt.

Verantwoording

Taak en werkwijze

De Raad van Toezicht houdt onafhankelijk toezicht op het bestuur en op de gang van zaken in het fonds. Daarnaast staat de raad het bestuur met gevraagd en ongevraagd advies terzijde. De raad baseert de uitvoering van zijn taken mede op de VITP-toezichtcode en Code Pensioenfonds, die stelt dat intern toezicht moet bijdragen aan effectief en slagvaardig functioneren van het fonds en aan beheerste en integere bedrijfsvoering.

De reikwijdte van het intern toezicht is niet beperkt en de raad heeft toegang tot alle documenten en notulen. De raad werkt op basis van een toezichtplan.

Verrichte activiteiten

De raad heeft voor 2020, naast de wettelijke en statutaire toezichttaak, in het bijzonder aandacht besteed aan de thema's uitbesteding (transitie AZL) en de Eigen Risicobeoordeling.

Als één van de wettelijke taken heeft de raad twee benoemingen beoordeeld voor nieuwe bestuurders (inclusief de profielen ten behoeve van de voordrachten van de desbetreffende bestuurders) en een lid van het VO. Tevens heeft de raad ingestemd met de benoeming van de sleutelfunctiehouders uit het bestuur. Tot slot heeft de raad het gewijzigde beloningsbeleid goedgekeurd.

Code Pensioenfonds

Op basis van de rapportage die het bestuur heeft gemaakt over naleving van de Code Pensioenfonds constateert de raad dat het fonds niet voldoet aan de code op het punt van een bestuurder jonger dan 40 jaar. In het bestuursverslag is dit naar de mening van de raad voldoende toegelicht.

Opvolging aanbevelingen Raad van Toezicht over 2019

De raad heeft vastgesteld dat er voldoende opvolging is gegeven aan de aanbevelingen zoals deze in 2020 over 2019 door de raad zijn gedaan of dat deze betrokken zijn in de beraadslagingen van het bestuur.

Belangrijkste observaties

Algemeen beleid

Met ingang van 2020 is het fonds een slapend fonds geworden ten gevolge van de wijzigingen in de CAO 2019 van Nationale-Nederlanden. De werkgever en het fonds hebben de uitvoeringsovereenkomst per 31 december 2019 beëindigd en omgezet in een voortzettingsovereenkomst voor onbepaalde duur. Bestuurlijk was dit één van de belangrijke thema's. Het werkt door in de governance en de financiële positie.

De raad heeft vastgesteld dat het bestuurlijk proces zeer zorgvuldig wordt doorlopen. De voorbereiding heeft voldoende diepgang. De belangen van alle stakeholders zijn adequaat gewogen. De betrokkenheid en inbreng van elk der bestuurders was voldoende hoog en het bestuur heeft opengestaan om te spiegelen met de raad over het proces en de bevindingen. De raad heeft grote herkenning bij de conclusies die door het bestuur zijn getrokken.

Governance

Het bestuur van het fonds is ingericht volgens het paritaire model. Als fonds van een financiële instelling is het niveau van deskundigheid en de betrokkenheid bij de kerntaken van het fonds van bestuurders van nature hoog. Het bestuur wordt ondersteund door een relatief klein bestuursbureau. Aandachtspunt blijft dat het fonds kwetsbaar is gelet op het aantal kernspelers waarop de ondersteuning (operationele aansturing) het fonds rust.

Gedurende het jaar zijn twee nieuwe bestuurders benoemd. De raad is van mening dat de bestuurders met gepaste snelheid hun positie hebben ingenomen en volwaardig meedraaien in de discussies binnen het bestuur.

Begin 2020 hebben de formele benoemingen plaatsgevonden van de sleutelfunctiehouders. Door de benoeming van twee bestuurders als sleutelfunctiehouder ontstaat het risico dat binnen het bestuur een vorm van hiërarchie ontstaat. Het bestuur is zich daarvan bewust. Door de directe rapportagelijijn van de houders aan de raad ziet de raad het ook als zijn taak dit risico te monitoren. Gedurende het verslagjaar heeft het bestuur gekozen voor een aanpassing van het bestuur waarbij de afspiegeling van de groepen deelnemers beter tot uitdrukking komt. Het resultaat daarvan is dat in 2021 ook slapers worden vertegenwoordigd in het bestuur. Het aantal werkgeversleden wordt teruggebracht van 2 naar 1 lid.

Risicomanagement en sleutelfuncties

Naast het 3 lines of defence model functioneert binnen pensioenfondsen sinds 2019 een risicocommissie. De risicocommissie heeft tot taak het bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over zowel financiële als niet-financiële risico's.

De commissie heeft in 2020 een instrumentarium ontwikkeld en uitgebouwd. Tevens is de integratie van sleutelfuncties met de risicocommissie gerealiseerd. De ontwikkeling van de risico's wordt gevolgd en geëvalueerd en bestuur opleggers worden van steeds betere risico-opinies voorzien, ten aanzien van een breed scala aan onderwerpen. De raad heeft geconstateerd dat het risicomanagement in de RC en de doorwerking daarvan in het bestuur aan kracht heeft gewonnen. De RC functioneert kritisch en er wordt naar geluisterd.

Begin 2020 heeft het bestuur de Eigen Risicobeoordeling afgerond. Naar het oordeel van de raad is het proces van totstandkoming van het rapport zorgvuldig geweest en zijn de relevante risico's voldoende diep besproken binnen het bestuur.

Risicobereidheid

De risicohouding volgt uit de risicobereidheid die het fonds en sociale partners samen vastleggen. In de voortzettingsovereenkomst met de werkgever is afgesproken dat de risicohouding wordt vastgesteld door de organen van het pensioenfonds, omdat het

pensioenfonds geen nieuwe pensioenregeling meer uitvoert. De risicohouding is één van de uitgangspunten voor beleidsvorming van het fonds.

Omdat het fonds begin 2020 een nieuwe (aanvangs)haalbaarheidstoets heeft laten uitvoeren is in het voorjaar zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve risicohouding (op zowel lange als korte termijn) opnieuw beoordeeld. De conclusie van deze beoordeling is dat de bandbreedtes van de kwantitatieve risicohouding zijn aangepast. De uitkomst van de beoordeling is besproken met het VO en met de raad. De raad kan zich vinden in de geformuleerde conclusies.

Financiële opzet

De financiële positie van het pensioenfonds is goed. De raad constateert dat het bestuur voldoende aandacht heeft voor een prudente financiering van de uitvoeringskosten van het slapend fonds. Per 1 januari 2020 heeft het pensioenfonds, conform de ambitie, een volledige toeslag over "2019" kunnen toekennen. Op basis van het toeslagbeleid heeft het bestuur besloten per 1 januari 2021 ook een volledige toeslag toe te kennen over "2020".

Evenwichtige belangenafweging

Het bestuur geeft aan alert te zijn op belangenafweging bij besluiten. Gedurende het jaar is meer aandacht besteed aan het vastleggen van deze belangenafweging in notities en notulen. Het besluitenregister van het fonds, waarin alle besluiten zijn vastgelegd, biedt additioneel inzicht in het proces. In het register wordt verwezen naar documenten en notulen waarin relevante de overwegingen zijn vastgelegd. De raad ziet hierin een verbetering ten opzichte van het voorgaande jaar.

Uitbesteding

Het bestuur heeft de pensioenadministratie en het vermogensbeheer uitbesteed aan professionele uitvoerders. In 2020 is heel veel aandacht besteed aan de uitbesteding van het pensioenbeheer. Daarbij is de keuze uiteindelijk gevallen op (een verlenging bij) AZL. Het bestuur heeft een visie op de uitvoering van de activiteiten van het pensioenfonds.

Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

De eerste maanden van 2020 stonden in het teken van de herinrichting van de rendementsportefeuille en het bespreken van de uitkomsten van de ALM studie welke eind 2019 is afgerond. Het fonds heeft in de tweede helft van het jaar 2020 een SAA-studie uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van nieuwe rendementsverwachtingen van NNIP. Door de langere tijdsperiode tussen de afronding van de ALM studie en de aanvang van de SAA-studie, was de waarschijnlijkheid van scenario's gewijzigd. Hierdoor kan de aansluiting tussen de twee studies suboptimaal zijn.

Het afgelopen jaar zijn de mogelijkheden tot het afbouwen van risico bij hoge dekkingsgraden verder onderzocht. Hierbij is zorgvuldig gekeken naar de criteria welke gehanteerd dienen te worden, zoals het type dekkingsgraad, type staffel en wijze van toepassen van de staffel. De raad is van mening dat het risicoprofiel passend is voor de financiële positie waar het fonds zich in bevindt. Tevens acht de raad een mogelijk afbouw van het risico is meegenomen zodra de dekkingsgraad dit toelaat passend gegeven de ambitie van het fonds.

De gehanteerde stress scenario's binnen de risicorapportage zijn geëvalueerd en uitgebreid met nieuwe scenario's en scenario's uit de ALM studie.

Gedurende het tweede kwartaal is het liquiditeitenbeleid van het fonds geactualiseerd. Gezien het fonds gesloten is, is het van groot belang dat het liquiditeitenbeleid hierop aangepast is. Daarnaast heeft NNIP een stresstest uitgevoerd op het liquiditeitenbeleid van het fonds. Hieruit kon geconcludeerd worden dat ondanks de impact van de COVID-crisis op de portefeuille, het fonds aan de eisen voldeed.

Het fonds heeft veel aandacht besteed aan maatschappelijk verantwoord beleggen. Het ESG-beleid is herzien en uitgebreid en er zijn ESG-beliefs geformuleerd.

Communicatie

Vanaf 2019 is de Communicatiecommissie vervangen door de Pensioen- en Communicatiecommissie (PCC). Gezien de specifieke situatie en de daardoor toenemende afstand tot de deelnemers acht de raad communicatie aan alle groepen deelnemers over de toekomst van het fonds blijvend van belang. Samengevat ziet de raad dat er in het bestuur in 2020 minder gecommuniceerd is dan gepland en de raad voorheen zag.

Vooruitblik 2021

De raad is voornemens in 2021, naast de wettelijke en statutaire toezichttaak, aan de volgende thema's in het bijzonder aandacht besteden:

- Opzet, bestaan en werking van het IT – beleid en informatiebeveiliging
- Datakwaliteit, ESG en cyberrisico's
- Governance slapend fonds
- Transitie NPS

Tenslotte

De raad heeft kennisgenomen van het jaarverslag over 2020 en heeft op 26 mei 2021 zijn goedkeuring verleend aan het bestuur die de jaarrekening en het bestuursverslag heeft vastgesteld.

De raad heeft in een afzonderlijke rapportage haar bevindingen en aanbevelingen verwoord. Deze rapportage is besproken met het bestuur en het VO. Op basis van de opgedane ervaringen heeft de raad er vertrouwen in dat het bestuur adequaat opvolging geeft aan onze bevindingen en aanbevelingen en ook nieuwe uitdagingen wel overwogen zal oppakken.

De raad ziet het als zijn taak bij te dragen aan de kwaliteit en effectiviteit van de governance en de besturing van het pensioenfonds. De raad wil dan ook te allen tijde graag als gesprekspartner van het bestuur functioneren en hoopt dat het bestuur dit ook zo ervaart.

De Raad van Toezicht:

- Evalinde Eelens
- Jeroen Hilbrands
- Peter de Groot (voorzitter)

Amsterdam, 26 mei 2021

Reactie bestuur

Het bestuur kijkt met tevredenheid terug op de samenwerking met de raad van toezicht en is verheugd met het positieve oordeel van de raad van toezicht. De raad van toezicht heeft een proactieve rol gespeeld bij een aantal besluiten van het bestuur, zoals de samenstelling van het bestuur.

Het bestuur dankt de raad van toezicht voor de wijze waarop invulling is gegeven aan het intern toezicht bij het pensioenfonds en de wijze waarop de Raad acteert als gesprekspartner van het bestuur.

De raad van toezicht heeft separaat een rapport van aanbevelingen opgesteld, die door het bestuur met de raad van toezicht is besproken en waarvan de aanbevelingen door het bestuur zullen worden opgevolgd.

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan maakt middels dit verslag gebruik van haar bevoegdheid een oordeel uit te spreken over het gevoerde beleid van het bestuur. De volgende onderwerpen komen hierbij aan de orde:

- Verantwoordelijkheid verantwoordingsorgaan en werkwijze
- Aan het bestuur uitgebrachte adviezen
- Opdracht en uitvoering
- Governance
- Financiële en Actuariële Zaken
- Beleggingsbeleid
- Risicobeheersing en Compliance
- Communicatie.
- Toekomst
- Oordeel

Verantwoordelijkheid verantwoordingsorgaan en werkwijze

Het verantwoordingsorgaan geeft jaarlijks een oordeel over:

- het handelen van het bestuur zoals verantwoord in de kwartaalrapportages en het jaarverslag;
- het door het bestuur in de praktijk gevoerde beleid;
- de beleidskeuzes die met betrekking tot de toekomst van de pensioenregeling worden gemaakt.

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt of het bestuur in zijn taakstelling rekening houdt met het beleid van het fonds, met de principes van goed pensioenfondsbestuur (de Code Pensioenfondsen) en of het bestuur de Pensioenwet naleeft. Onderdeel daarvan is de beoordeling of het bestuur op een evenwichtige wijze met de belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever rekening houdt.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan een aantal adviestaken, onder andere daar waar het gaat om gehele of gedeeltelijke overdracht van verplichtingen van het fonds, het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst en de samenstelling en hoogte van de premiecomponenten.

Werkwijze

Het verantwoordingsorgaan komt ten minste eens per kwartaal bijeen.

Aan de hand van de kwartaalrapportages komen financiële, operationele en bestuurlijke zaken aan de orde. De manager en de administrateur zijn desgewenst aanwezig voor het geven van een toelichting. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan ieder kwartaal een overleg met het bestuur. Actuele ontwikkelingen en de op de toekomst gerichte beleidsvorming zijn hierin de belangrijkste punten van aandacht. Voorts heeft de voorzitter en/of de secretaris van het verantwoordingsorgaan naar behoefte rechtstreeks contact met het bestuur, de raad van toezicht en het management van het fonds.

Een speciale bijeenkomst met het bestuur wordt gewijd aan het afronden van het voorgaande boekjaar middels het bespreken van concepten van het jaarverslag en het oordeel van het verantwoordingsorgaan. Jaarlijks bespreekt het verantwoordingsorgaan separaat met de accountant, de certifierend actuaire en de raad van toezicht hun bevindingen over het afgelopen boekjaar.

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door de raad van toezicht. De leden van de raad van toezicht worden benoemd door het bestuur op bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan. Met de raad van toezicht heeft het verantwoordingsorgaan minimaal twee maal per jaar overleg over de lopende zaken. Ook wordt met hen in het kader van de jaarverslaglegging het rapport inzake het interne toezicht besproken.

Als gevolg van de maatregelen ter bestrijding van het Covid-19 virus, werden alle vergaderingen en besprekingen gevoerd met behulp van videoverbindingen.

Het verantwoordingsorgaan werkt met een jaaragenda. Hierin zijn een aantal onderwerpen benoemd die specifieke aandacht krijgen. Elk onderwerp heeft een "eigenaar", die de ontwikkelingen voor zijn of haar onderwerp nauwgezet volgt. Voor het verslagjaar ging het om de volgende onderwerpen:

- Het Pensioenakkoord
- Monitoring opties voor toekomst
- Nieuwe risicohouding
- Aanbevelingen van de accountant ultimo 2019
- Performance van AZL

Aan het bestuur uitgebrachte adviezen

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2020 positief advies uitgebracht over:

- Het communicatieplan 2020
- Aanpassing van het beloningsbeleid

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan, zonder dat daar een advies over zou moeten worden uitgebracht, met het bestuur gesproken over:

- Herzien van de risicohouding van het pensioenfonds
- De beleidsvorming ter zake van de toekomst van het pensioenfonds

Over beide onderwerpen heeft het verantwoordingsorgaan naar het bestuur haar tevredenheid geuit over de beschikbaar gestelde informatie en de wijze waarop het verantwoordingsorgaan bij de besluitvorming betrokken is geweest.

Voorts is met het bestuur gesproken over:

- De haalbaarheidstoets 2020
- De ALM studie uitgevoerd eind 2019 (samen met de raad van toezicht)

Opdracht en uitvoering

Het fonds voert de pensioenregeling uit op basis van de uitvoeringsovereenkomst die is ingegaan op 1 januari 2017 en is geëxpireerd op 31 december 2019.

Aan de hand van rapportages van de raad van toezicht, de accountant en de certificerend actuaire, heeft het verantwoordingsorgaan geconstateerd dat de uitvoering correct is geschied. Het verantwoordingsorgaan heeft gezien dat aanbevelingen die de accountant in zijn rapport over 2019 heeft geformuleerd, in 2020 zijn opgevolgd.

Het verantwoordingsorgaan volgt de prestaties van de partij waarbij het administratiesysteem is uitbesteed (AZL) voornamelijk aan de hand van de klachten vermeld in de kwartaalrapportages van het bestuur. Het aantal klachten is relatief vrij gering, maar ook vrij stabiel. Het verantwoordingsorgaan ziet echter dat het bestuur hierop actie onderneemt.

Governance

De structuur van het pensioenfonds bestaat uit het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 7 leden: drie leden worden voorgedragen door de werknemers (via de ondernemingsraad), twee worden voorgedragen door de gepensioneerden en twee leden worden voorgedragen door de werkgever. Het verantwoordingsorgaan is ultimo het verslagjaar op volledige sterkte. De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is vermeld op pagina 99. Qua diversiteit streeft het verantwoordingsorgaan te voldoen aan de normen, zoals deze gesteld zijn in de Code Pensioenfondsen. Ultimo van het verslagjaar werd volledig aan de norm voldaan.

Doordat zij afscheid hebben genomen van de werkgever moesten in 2020 twee leden ook afscheid nemen van het verantwoordingsorgaan. Gelukkig kon in beide vacatures tijdig, in goed overleg met de voordragende partijen en adequaat worden voorzien.

Het verantwoordingsorgaan heeft vijf gezamenlijke vergaderingen per jaar met het bestuur. Deze frequentie bevordert een goede en intensieve samenwerking tussen verantwoordingsorgaan en het bestuur. Het vervullen van de taken van het verantwoordingsorgaan verloopt hierdoor ook soepel.

Er wordt door het bestuur tal van mogelijkheden geboden op gebied van permante educatie. Dit jaar werd door leden van het verantwoordingsorgaan deelgenomen aan kennissessies over het belang van inflatie bij een OPF en over het ESG beleid bij beleggingen. Tevens wijst het bestuur op de mogelijkheden om specifieke kennis op te doen bij de door adviseurs en accountants georganiseerde bijeenkomsten.

Het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht hebben in 2020 een drietal gezamenlijke vergaderingen gehad over de volgende onderwerpen:

- de eind 2019 uitgevoerde ALM studie waar ook de betrokken adviseur bij aanwezig was
- de risicohouding van het pensioenfonds mede bijgewoond door een afvaardiging van het bestuur
- in aanwezigheid van de accountant en de certificerend actuaire hun rapporten inzake de jaarrekening 2019.

Aan het einde van het verslagjaar heeft het bestuur besloten tot een wijziging in de samenstelling van het bestuur. Doel daarbij is de onderlinge verhoudingen tussen vertegenwoordigers van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden meer in balans te brengen. Het verantwoordingsorgaan herkent dit en heeft met hetzelfde doel stil gestaan bij haar eigen samenstelling. Hierover zal begin 2021 de besluitvorming worden afgerond.

Financiële en Actuariële zaken

Algemeen

Vanaf 1 januari 2020 is het pensioenfonds een 'gesloten en premievrij' pensioenfonds.

Hierdoor was het noodzakelijk om een voortzettingsovereenkomst met de werkgever overeen te komen waarin o.a. de toekomstige (kosten)verplichtingen van de werkgever geregeld worden. Deze overeenkomst is in 2019 met de werkgever afgesloten voor onbepaalde tijd.

Toeslagverlening

Op basis van het toeslagbeleid heeft het bestuur besloten per 1 januari 2021 een volledige toeslag van 1,12% toe te kennen. Dit is 100% van de jaarlijkse prijsstijging (gebaseerd op de CBS consumentenprijsindex alle huishoudens, afgeleid) vastgesteld over de periode oktober 2019 tot en met oktober 2020. De toeslagverhoging is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober 2020.

Bij het bepalen van de verhoging kijkt het bestuur onder andere naar de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele DNB-dekkingsgraden per einde van elk van de twaalf kalendermaanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Deze dekkingsgraad geeft aan hoe het in financieel opzicht met een pensioenfonds gaat. De verhoging is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober 2020 en de andere criteria zoals opgenomen in het toeslagbeleid.

Het pensioenfonds kent nog een kleine achterstand in de toeslagverlening omdat per 1 januari 2012 en per 1 januari 2013 geen volledige toeslag is verleend. Het bestuur heeft besloten deze achterstand in de toeslagverlening niet in te halen omdat daar geen ruimte voor was.

Actuariële zaken

In september 2020 heeft het Actuariel Genootschap de nieuwe prognosetafels gepubliceerd. Het bestuur heeft besloten om per 31 december 2020 over te gaan op deze nieuwe prognosetafels. De overgang naar deze nieuwe tafels heeft een positief effect op de actuele dekkingsgraad van circa 2,6%.

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten worden volledig betaald door de werkgever, onder aftrek van vrijval van de administratievoorziening met een maximum van 2%. De werkgever heeft per saldo 1.137.000,- betaald aan het pensioenfonds. De vrijval bedraagt 1.377.000,- euro.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur op prudente en correcte wijze is omgegaan met het financiële beleid van het pensioenfonds en de uitvoering daarvan.

Beleggingsbeleid

In 2020 heeft de herinrichting van de rendementsportefeuille plaatsgevonden. Na herinrichting van de matchingportefeuille in 2019 is de totale herinrichting van de beleggingsportefeuille nu afgerond.

Gedurende de Covid-19 crisis is er door het bestuur veelvuldig overleg geweest met de fiduciair manager, waarvan de resultaten door het bestuur gedeeld zijn met het verantwoordingsorgaan. Op basis van de ALM-studie heeft het bestuur besloten in het beleggingsbeleid op te nemen bij hogere dekkingsgraden (vanaf 130%) het beleggingsrisico te verlagen. In 2020 is het liquiditeitenbeleid geactualiseerd. Aangezien het pensioenfonds gesloten is, is het beleid hierop aangepast. Gedurende de COVID-19 crisis heeft NN IP een stresstest uitgevoerd op het liquiditeitenbeleid, waaruit bleek dat het pensioenfonds voldoet aan de interne eisen. Begin 2021 heeft het pensioenfonds het Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid aangescherpt en heeft de nieuwste inzichten uit wet- en regelgeving daarbij betrokken. Het vaststellen van ESG overtuigingen is daarvan onderdeel.

Resultaat in 2020

In het verslagjaar werd een rendement van 10,6% op de totale beleggingsportefeuille behaald. De resultaten van de beleggingsportefeuille lieten in 2020 een kleine underperformance zien van 0,4% ten opzichte van de benchmark. In 2019 werd een outperformance van 0,6% behaald.

Het beleggingsresultaat van de matchingsportefeuille (inclusief swap overlay) bedroeg 14,0 % ten opzichte van de benchmark van 15%. Het rendement op de rendementsportefeuille bedroeg 2,2% ten opzichte van -0,2% voor de benchmark.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur op prudente wijze is omgegaan met het beleggingsbeleid. Gedurende de Covid-19 crisis heeft het bestuur zorgvuldig gehandeld en heeft intensief overleg gevoerd met de fiduciair manager van het fonds. Het verantwoordingsorgaan vindt een mogelijke afbouw van het risico bij een dekkingsgraad vanaf 130% passend bij de ambitie van het pensioenfonds. Het verantwoordingsorgaan beoordeelt de beleggingsresultaten in een zeer volatiel beleggingsjaar als bevredigend. Het verantwoordingsorgaan ondersteunt het bestuur in haar streven naar maatschappelijk verantwoord beleggen en een specifiek beleggingsbeleid daaromtrent.

Het verantwoordingsorgaan dankt het bestuur voor de wijze waarop het verantwoordingsorgaan op continue basis is geïnformeerd en meegenomen in denkwijzen en uitvoering van het beleggingsbeleid.

Risicobeheersing en Compliance

Volgens de Pensioenwet heeft het bestuur in 2020 de sleutelfunctiehouders voor de risicobeheerfunctie, actuariële functie en interne audit functie benoemd. Als gevolg van de competenties die bestuurders moeten hebben en doordat het pensioenfonds een klein bestuur heeft, worden de rollen van de sleutelfunctiehouders risicobeheerfunctie en actuariële functie uitgevoerd door één bestuurslid, de voorzitter van de risicocommissie. De sleutelfunctiehouder interne audit wordt uitgevoerd door de voorzitter van het bestuur, die ook voorzitter van de commissie audit en verslaglegging is. Omdat voldaan wordt aan de voorwaarden die DNB ter zake stelt, heeft het verantwoordingsorgaan geen bezwaar tegen deze combinatie van rollen.

Ten behoeve van de actuariële functie en de interne auditfunctie is een charter vastgesteld. Ten behoeve van de risicobeheerfunctie is een risicomanagementhandboek vastgesteld.

Aan de hand van het door de risicocommissie opgestelde risico- dashboard beoordeelt het bestuur per kwartaal de risico situatie van het pensioenfonds. Het dashboard laat een stabiel beeld zien.

In het laatste kwartaal van het verslagjaar is de risicohouding van het pensioenfonds opnieuw vastgesteld. Aanleiding hiervoor is het feit dat het pensioenfonds vanaf 1 januari geen nieuwe opbouw meer kent. In de voortzettingsovereenkomst is opgenomen dat de risicohouding in overleg tussen de fondsorganen zal worden vastgesteld. De risicohouding is met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht besproken. Het verantwoordingsorgaan spreekt haar tevredenheid uit over de wijze waarop het verantwoordingsorgaan hier bij betrokken, over de beschikbaar gestelde informatie en het delen van kennis over dit onderwerp.

Het rapport van de compliance officer over 2020 bevat geen bijzonderheden.

Communicatie

De voornaamste kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor 2020 waren, dat:

- Deelnemers goed worden geïnformeerd over de overgang naar het NN CDC Pensioenfonds, waar ze pensioen opbouwen vanaf 1 januari 2020 en bij welk pensioenfonds ze terecht kunnen met welke vragen en dat de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers weten dat de overgang naar NN CDC Pensioenfonds voor hen verder geen gevolgen heeft.
- Deelnemers weten hoeveel pensioen ze van het Delta Lloyd Pensioenfonds kunnen verwachten, dit zelf kunnen berekenen en weten dat het portaal met pensioenplanner er is, waar en hoe deze te gebruiken.
- Pensioengerechtigden en (gewezen) deelnemers weten hoe het er met het Pensioenfonds voor staat (o.a. de dekkingsgraad), welke risico's er aan hun pensioenregeling zitten en hoe het zit met de toeslagverlening en de gevolgen daarvan.
- De pensioencommunicatie van het Pensioenfonds voldoet aan de wettelijke eisen.
- Het aantal bezoekers in het portaal in 2020 wordt verhoogd evenals de aanmeldingen voor de nieuwsalerts.
- Het Pensioenfonds toegankelijk en bereikbaar is en de website veelvuldig wordt bezocht.

De voornaamste activiteiten en speerpunten voor 2020 betroffen:

- Afstemmen met de werkgever en NN CDC pensioenfonds over communicatie na 1 januari 2020 en de communicatie over de overgang naar een slapend fonds en de gevolgen voor de actieve deelnemers.
- Communicatie over de toekomst van het Pensioenfonds en de gevolgen voor de actieve deelnemers, gewezen deelnemers, arbeidsongeschikte deelnemers en pensioengerechtigden.
- Communicatie over de overgang naar een nieuw administratiesysteem.
- Onderzoek doen naar de mogelijkheden om (nog) meer met de doelgroepen te communiceren en (gewezen) deelnemers te stimuleren tijdig actie te nemen in hun eigen pensioensituatie.

- Onderzoeken doen naar samenwerking met het NN CDC Pensioenfonds op het gebied van communicatie.
- Versturen van nieuwsalerts en versturen van UPO's en de wettelijk voorgeschreven brieven binnen de wettelijke termijnen.
- Het lanceren van een aantal communicatiecampagnes en communiceren over toeslagverlening.
- Het organiseren van een bijeenkomst voor deelnemers van wie het pensioen bijna ingaat.

Kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen

Het verantwoordingsorgaan constateert dat het pensioenfonds over 2020 aan de wettelijke communicatieverplichtingen heeft voldaan, dat goede communicatie over de overgang naar het NN CDC Pensioenfonds heeft plaatsgevonden en dat goed is gecommuniceerd over de dekkingsgraad en de toeslagverlening. Het verantwoordingsorgaan is hierover positief gestemd.

Voorts zijn twee van de vier kwantitatieve doelstellingen over 2020 behaald. Twee kwantitatieve doelstellingen zijn niet behaald, maar dat is te verklaren doordat er geen opbouw meer in het pensioenfonds plaatsvindt, waardoor het portaal, de planner en de website (waarschijnlijk) minder goed worden bezocht. Het verantwoordingsorgaan begrijpt dit, maar geeft wel mee dat het een aandachtspunt voor het pensioenfonds blijft, ondanks dat geen opbouw meer in het pensioenfonds plaatsvindt, om een zekere hoogte aan bezoekersaantallen op de website, het portaal en de planner te behouden.

Activiteiten en speerpunten

Het pensioenfonds heeft met de werkgever en NN CDC pensioenfonds afgestemd over de opbouw na 1 januari 2020 en de overgang naar een slapend fonds. Naar de deelnemers is in 2020 niet gecommuniceerd over de toekomst van het pensioenfonds. Voorts is in 2020 niet gecommuniceerd over de overgang naar het nieuwe administratiesysteem, maar die heeft wel in 2021 plaatsgevonden. Bij het verantwoordingsorgaan is niet bekend of onderzoek is gedaan naar meer met de doelgroepen communiceren en (meer) met het NN CDC Pensioenfonds samenwerken op het gebied van communicatie. In elk geval zijn wel diverse nieuwsalerts verstuurd en zijn de UPO's en wettelijk voorgeschreven brieven (ruim) binnen de wettelijk termijn verstuurd. Ook is in het najaar van 2020 een aantal digitale bijeenkomsten georganiseerd voor deelnemers van wie het pensioen bijna ingaat en de animo daarvoor was (kennelijk) groot. Voor zover het verantwoordingsorgaan bekend, zijn er geen bijeenkomsten voor andere deelnemers georganiseerd.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het pensioenfonds voldoende heeft gedaan om 'inzicht' te geven. Het afgelopen jaar is ruime aandacht geweest voor goede communicatie richting de (actieve) deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden, onder andere over de situatie vanaf begin 2020, maar ook de situatie daarna (denk aan: de dekkingsgraden, de toeslagverlening en de bereikbaarheid van het Pensioenfonds). Dit, ondanks grote ontwikkelingen zoals het slapend worden van het fonds en de Covid-19 situatie, die (ook) veel aandacht van het bestuur hebben gevraagd. Het verantwoordingsorgaan is voorts van mening dat het bestuur voldoende invulling heeft gegeven aan de wettelijke eisen en de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor 2020. Het verantwoordingsorgaan constateert wel dat bepaalde communicatie in 2020 niet heeft plaatsgevonden, o.a. over de toekomst van het fonds en over de overgang van het administratiesysteem Lifetime naar het systeem Compas. Tevens zou door het pensioenfonds nog steeds meer kunnen worden gedaan om (jongere) actieve en gewezen deelnemers aan te zetten tot 'actie', bijvoorbeeld door ook voor hen een (digitale) bijeenkomst te organiseren of een e-mail te sturen over wat te doen bij belangrijke life-events. Het verantwoordingsorgaan is over het algemeen echter positief over de communicatie en spreekt voor 2021 de hoop uit dat dit wordt voortgezet en verder wordt uitgebreid, zodat alle doelgroepen zich actief bewust blijven van hun pensioen bij het Delta Lloyd Pensioenfonds.

Toekomst

De vele ontwikkelingen in de omgeving van het pensioenfonds, vragen veel aandacht van de organen van het pensioenfonds. Het bestuur speelt hier op in door een aantal scenario's te hanteren en deze bij te werken aan de hand van gebeurtenissen die zich actueel voordoen. Het verantwoordingsorgaan heeft gezien dat het bestuur ook in 2020 veel aandacht heeft besteed aan de

toekomstmogelijkheden van het pensioenfonds. De ontwikkelingen rond het pensioenakkoord worden nauwgezet gevolgd, onder andere middels kennissessies waar het verantwoordingsorgaan ook aan deelneemt.

Het verantwoordingsorgaan heeft vertrouwen in de wijze waarop het bestuur deze onzekerheden tegemoet treedt. Door het intensieve overleg met het bestuur, met name over deze op de toekomstgerichte onderwerpen, zal het verantwoordingsorgaan de besluitvorming ter zake van dichtbij blijven volgen.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan is, het bovenstaande afwegende, van mening dat het bestuur in 2020 als goed bestuur heeft gehandeld. Het bestuur heeft daarbij op evenwichtige wijze de belangen van de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever gediend.

Tot slot

In dit verslagjaar kwamen wederom vele voor het pensioenfonds essentiële onderwerpen aan de orde. Het verantwoordingsorgaan heeft daar frequent besprekingen over gevoerd intern en met bestuur, raad van toezicht, management en adviseurs. Het verantwoordingsorgaan dankt alle betrokkenen voor de prettige en constructieve samenwerking.

Reactie bestuur

Met genoegen neemt het bestuur kennis van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid en de weerslag daarvan in de jaarrekening 2020.

Het bestuur is blij met de adviezen van het verantwoordingsorgaan en de constructieve wijze waarop onderwerpen zijn besproken.

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de wijze waarop het tot een oordeel komt, de adviserende rol invult en de tijd die daaraan wordt besteed.

Personalia

Bestuur

Per 1 januari 2020 is Najet Yacoubi voor 4 jaar herbenoemd als bestuurslid. In 2020 is Rob van Mazijk afgetreden als bestuurslid. In zijn plaats is Arjen Schouten benoemd als bestuurslid. Arjen was daarvoor reeds aspirant bestuurslid. Per 1 januari 2021 is Tom Roos afgetreden als bestuurslid en in plaats daarvan is Henk Raué benoemd als bestuurslid. Henk heeft vanaf februari 2020 de bestuursvergaderingen en vergaderingen van de Beleggingsadviescommissie bijgewoond als aspirant bestuurslid.

(Aspirant)bestuursleden voorgedragen door de werkgever (stand per 31 december 2020):

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	(Her)benoemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2020	M/V	Relevante nevenfuncties per 31 december 2020
Liesbeth Galesloot	Voorzitter	5-11-2010	1-7-2021	58 jaar	vrouw	– Lid Raad van Toezicht Pf. MN Services – Voorzitter Pf. HaskoningDHV – Vz. Pf IBM NL
Arjen Schouten	Lid	1-6-2020	1-6-2024	53 jaar	man	CFRO ABNAMRO Verzekeringen

Bestuursleden voorgedragen namens de deelnemers (stand per 31 december 2020):

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	(Her)benoemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2020	M/V	Relevante nevenfuncties per 31 december 2020
Najet Yacoubi	Plv. voorzitter	18-1-2016	1-1-2024	42 jaar	vrouw	Sr. manager schade expertise & leveranciersmanagement bij NN
Sebastiaan van der Laan	Lid	20-2-2018	1-1-2022	44 jaar	man	Programma Manager IFRS NN Groep Finance

Bestuurslid voorgedragen namens de pensioengerechtigden (stand per 31 december 2020):

Naam	Functie in bestuur	Bestuurs- lid vanaf	(Her)be- noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2020	M/V	Belangrijkste functie naast lid pensioenfonds
Tom Roos	Secretaris	1-1-2013	1-1-2021	73 jaar	man	Commissaris Univé Visiteur Pf Hal
Henk Raué	aspirant lid	1-1-2021	1-1-2025	69 jaar	man	Vz. RvC De Goudse Lid RvC Yarden Vz. RvC VGA verz. Lid RvC CZ Lid RvC st. Woonvast Lid RvC Triodos beleggingsfondsen

Per 31 december 2020 is de samenstelling van de bestuurscommissies als volgt:

De beleggingsadviescommissie

Naam	Functie
Sebastiaan van der Laan	Voorzitter (vanaf 1 juli 2020)
Henk Raué	lid

Tot 1 juli 2020 was Rob van Mazijk voorzitter van de beleggingsadviescommissie.

Verder zijn bij vergaderingen aanwezig: Martijn Euverman (S&V, beleggingsadviseur), Johan van Egmond (NNIP), Tamis Stuker (NNIP), Muhittin Elvan (Probability, financieel risicomanager), Wim Overboom en Theo Krekel.

De pensioen- en communicatiecommissie

Naam	Functie
Najet Yacoubi	Voorzitter
Tom Roos	Lid

Vanaf 1 januari 2021 bestaat deze commissie uit één bestuurslid. Verder zijn bij vergadering aanwezig: Christel Cortooms, Monique Ummelen, Wim Overboom en Theo Krekel

De risico-commissie

Naam	Functie
Arjen Schouten	Voorzitter
Tom Roos	Lid

Vanaf 1 januari 2021 bestaat deze commissie uit één bestuurslid.

Verder zijn bij vergadering aanwezig: Muhittin Elvan (Probability, financieel en overall risicomanager), Wim Overboom en Theo Krekel

De commissie audit en verslaglegging

Naam	Functie
Liesbeth Galesloot-Vaal	Voorzitter

Verder zijn bij vergadering aanwezig: Christel Cortooms, Wim Overboom, Theo Krekel en/of Mustafa Mzallassi en Jan Driessen (PWC).

De geschillencommissie

Naam	Functie
Liesbeth Galesloot-Vaal	Voorzitter
Najet Yacoubi	Lid

Christel Cortooms is secretaris van de commissie.

Managementteam

Het management team was in 2020 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
Theo Krekel	Voorzitter MT en manager van het pensioenfonds
Christel Cortooms	Administrateur
Wim Overboom	Risk en actuariel manager

Verantwoordingsorgaan

Per 1 mei 2020 is Kees van Straaten benoemd als lid van het verantwoordingsorgaan namens de deelnemers en per 1 oktober 2020 is Ronald Kamps benoemd als lid van het verantwoordingsorgaan namens de werkgever.

Het verantwoordingsorgaan was in 2020 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Aftredend	leeftijd op 31 dec. 2020	M/V
Ton Termeulen	Voorzitter, pensioengerechtigd lid	1-1-2022	68 jaar	man
Cynthia Gofferjé	Secretaris, werkgeverslid	1-1-2022	36 jaar	vrouw
Benno Bijlsma	Pensioengerechtigd lid	1-1-2023	64 jaar	man
Pierre Hangx	Deelnemerslid	1-7-2022	61 jaar	man
Kees van Straaten	Deelnemerslid	1-1-2025	51 jaar	man
Dikra Uariachi	Deelnemerslid	1-10-2022	47 jaar	vrouw
Ronald Kamps	Werkgeverslid	1-10-2024	50 jaar	man

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht was in 2020 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Aftredend	M/V	Relevante nevenfuncties per 31 december 2020
Peter de Groot	Voorzitter	1-10-2022	man	– Lid RvT ABP – Bestuurslid pf. DNB – Vz. RvT pf. Sabic – Bestuurslid pf Architecten Bureau's – Audit committee pf Rabo – Lid RvT SAREE - hypotheekfondsen
Evalinde Eelens	Lid	1-10-2021	vrouw	– Bestuurslid Bpf Particuliere Beveiliging – bestuurslid Bpf Schilders – bestuurslid Pf. PostNL
Jeroen Hilbrands	Lid	1-10-2024	man	– Vz. RvT Bpf. Foodservice – Vz. St. Bpf. Waterbouw – Vz. visitatie commissie Pf. Blue Sky Group – Dir. fondsen beheer Waterbouw – lid visitatie Pf Huntsman

Administratie Pensioenfonds

Medewerkers van de administratie van het pensioenfonds zijn:

Christel Cortooms	Administrateur
Mark Sparidans	Administratief medewerker
Elise van der Waarden	Administratief medewerker
Monique Ummelen	Communicatieadviseur

Certificerend Actuaris

Ernst & Young Actuarissen B.V.

Accountant

Ernst & Young Accountants LLP

Compliance officer

Danny Smit (Partner in Compliance)

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2020	2019
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Vastgoed	53.566	98.471
Aandelen	784.826	951.227
Vastrentende waarden	2.644.787	2.359.942
Derivaten	606.637	379.405
	4.089.816	3.789.045
Vorderingen en overlopende activa [2]	20.584	19.699
Liquide middelen [3]	615.057	360.613
Totaal activa	4.725.457	4.169.357

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2020	2019
Stichtingskapitaal en reserves		
Premie-egaliseringsreserve [4]	0	0
Overige Reserves [5]	863.542	822.816
	863.542	822.816
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	3.243.788	2.955.174
	3.243.788	2.955.174
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Derivaten	10.533	32.151
Kortlopende schulden en overlopende passiva [7]	607.594	359.216
Totaal passiva	4.725.457	4.169.357

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2020	2019
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [8]		
Directe beleggingsopbrengsten	49.796	35.182
Indirecte beleggingsopbrengsten	349.730	600.007
Directe kosten van vermogensbeheer	-600	-91
	398.926	635.098
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [9]	1.142	33.322
Saldo van overdrachten van rechten [10]	-518	-4.153
Pensioenuitkeringen [11]	-68.976	-66.161
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [12]		
Pensioenopbouw	-5	-27.061
Toeslagverlening	-32.052	-43.282
Rentetoevoeging	9.414	5.971
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	70.241	67.295
Wijziging marktrente	-373.181	-397.153
Resultaat op kanssystemen	2.621	-2.890
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	549	4.552
Wijzigingen actuariële grondslagen	33.799	0
	-288.614	-392.568
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [13]	-2.514	-2.359
Overige baten en lasten [14]	1.280	0
Saldo van baten en lasten	40.726	203.179

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Bestemming van het saldo

Premie egalisatiereserve

Overige reserves

2020	2019
0	-611
40.726	203.790
40.726	203.179

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2020	2019 ¹⁾
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	155	32.592
Overgenomen pensioenverplichtingen	123	421
Overige	0	56
	278	33.069
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-68.893	-64.590
Overgedragen pensioenverplichtingen	-696	-4.573
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-4.722	-2.384
Overige	-686	-296
	-74.997	-71.843
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	46.068	21.554
Verkopen en aflossingen beleggingen	2.626.760	2.915.131
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	255.754	249.563
	2.928.582	3.186.248
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-2.599.419	-3.151.728
Directe kosten van vermogensbeheer	0	0
	-2.599.419	-3.151.728
Mutatie liquide middelen	254.444	-4.254
Saldo liquide middelen 1 januari	360.613	364.867
Saldo liquide middelen 31 december	615.057	360.613

1) Door een wijziging van presenteren in de categorie Vastrentende waarden (naar liquide middelen) zijn de vergelijkende cijfers 2019 aangepast.

Waarderingsgrondslagen

1. Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

Het doel van het pensioenfonds is het verlenen van pensioenaanspraken, alsmede het uitkeren of doen uitkeren van pensioen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun bij overlijden na te laten betrekkingen, een en ander volgens de regels, zoals nader in het pensioenreglement omschreven.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ610), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's. De presentatie van alle bedragen vindt plaats in duizenden euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

De presentatie van het belegd vermogen is met ingang van het verslagjaar 2019 gewijzigd. De lopende interest alsmede de liquide middelen in beheer bij de vermogensbeheerder worden nu onder de kortlopende vorderingen respectievelijk de liquide middelen opgenomen. De vergelijkende cijfers van het verslagjaar 2018 zijn dienovereenkomstig aangepast.

2.2 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds een oordeel en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Schattingswijziging

Wijziging actuariële grondslagen

Het Actuariële Genootschap heeft in september 2020 de prognosetafel AG2020 gepubliceerd. Het bestuur heeft besloten om per 31 december 2020 over te gaan op deze nieuwe prognosetafel. Dit heeft geleid tot een verlaging van de voorziening met € 65.276 (2,9%). Daarnaast heeft het Pensioenfonds in 2020 de kostenvoorziening opnieuw beoordeeld. De gehanteerde methode is consistent met voorgaande jaren. Wel zijn de toekomstige uitvoeringskosten hoger ingeschat dan in voorgaande jaren. Het bestuur heeft naar aanleiding van deze beoordeling de kostenvoorziening per 31 december 2020 verhoogd van 2% naar 3%. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening met € 31.477 (- 1,4%).

In totaal heeft deze wijziging geleid tot een verlaging van de voorziening met € 33.799 (1,5%).

Het effect van deze schattingswijziging is als mutatie in het resultaat verwerkt.

2.3 Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.4 Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen worden verantwoord in de staat van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten.

2.5 Saldering en veronderstellingen

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

2.6 Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfonds bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden verantwoord in de staat van baten en lasten, onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname worden vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden en derivaten als volgt gewaardeerd:

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de reële waarde per balansdatum, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties. De gehele directe vastgoedportefeuille wordt periodiek door deze deskundigen getaxeerd. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgave van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden worden in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente wordt in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Securities lending

Beleggingen die in het kader van een securities -lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen. Indien uit hoofde van een securities -lendingprogramma als zekerheid beleggingen zijn ontvangen worden deze beleggingen en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit het securities -lendingprogramma voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de betreffende transacties verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

2.7 Vorderingen en overlopende activa

Overige activa en vorderingen en overlopende activa worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

2.8 Reserves

Premie-egalisereserve

Voor het verschil tussen de collectief beschikbaar gestelde premie en de gedempte kostendekkende premie is een premie-egalisereserve gevormd.

Indien de in rekening gebrachte collectief beschikbaar gestelde premie voor een boekjaar meer bedraagt dan de benodigde premie voor het betreffende jaar, voegt het pensioenfonds dit verschil toe aan het premie-egalisereserve.

Indien de in rekening gebrachte collectief beschikbaar gestelde premie voor een boekjaar, minder bedraagt dan de benodigde premie voor het betreffende boekjaar, onttrekt het pensioenfonds bedragen aan het premie-egalisereserve, totdat het depot nihil is. De premie-egalisereserve kan daarbij nooit negatief worden.

Indien op de einddatum van deze uitvoeringsovereenkomst met de werkgever de premie-egalisereserve een overschot bevat, voegt het pensioenfonds deze toe aan haar vrije reserve.

Bij een ontoereikende vermogenspositie zal het premie-egalisereserve (dat in de dekkingsgraadbepaling buiten beschouwing blijft), als en voor zover nodig, worden aangewend om een kortingsmaatregel te voorkomen dan wel in omvang te beperken.

De premie-egalisereserve is ultimo 2019 vrijgevalle ten gunste van de overige reserves.

Overige reserves

De overige reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

2.9 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum gefinancierde pensioenverplichtingen. Gefinancierde pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt. De gehanteerde ultimate forward rate (UFR) ultimo 2020 is 1,8% (2019: 2,1%). De gemiddeld gewogen rente ultimo 2020 is 0,16% (2019: 0,72%).

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

De VPV is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De verdiscontering van de uitkeringenstroom vindt plaats op basis van de 'swap'-rentecurve van De Nederlandsche Bank N.V. ('Rente Termijn Structuur Financieel Toetsingskader'), die per balansdatum wordt gehanteerd.

Sterfte

Voor het ouderdoms- en nabestaanden pensioen: prognosetafel AG2020 startjaar 2021 (ultimo 2019: AG2018 startjaar 2020), rekening houdend met eigen ervaringssterfte.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen wordt afgeleid van het bereikbare partnerpensioen op basis van dienstjaren vanaf 1 januari 2017 of de latere datum van aanvang deelnemerschap. Een ingegaan wezenpensioen wordt gereserveerd op het leven van de wees, waarbij bij een leeftijd tot 18 jaar de resterende duur tot 18 jaar in aanmerking wordt genomen en bij een leeftijd boven 18 jaar de resterende duur tot 27.

De voorziening voor de tot op 1 januari 2017 opgebouwde aanspraken op wezenpensioen wordt vastgesteld als 2% van de voorziening van de aanspraken op partnerpensioen van deelnemers en gewezen deelnemers.

Nabestaandenpensioen

De aanspraken op nabestaandenpensioen worden afgeleid van het bereikbare ouderdomspensioen op basis van dienstjaren vanaf 1 januari 2017 of de latere datum van aanvang deelnemerschap en zijn gebaseerd op het onbepaalde partner systeem, waarbij wordt verondersteld dat de vrouw 3 jaar jonger is dan de man.

De tot 1 januari 2017 opgebouwde aanspraken op nabestaandenpensioen zijn gebaseerd op het onbepaalde partner systeem, waarbij wordt verondersteld dat de vrouw 3 jaar jonger is dan de man. Na pensioeningang wordt uitgegaan van de reële situatie waarbij het leeftijdsverschil wordt bepaald uitgaande van de werkelijke geboortedata en daarna normaal afgerond in maanden. Voor de waardering worden de partnerfrequenties gebruikt.

Een ingegaan (bijzonder) nabestaandepensioen wordt gereserveerd op het leven van de nabestaande (ex-)partner.

ANW-hiaatpensioen

Voor het ANW-hiaatpensioen dat voor 1 januari 2014 is ingegaan wordt gereserveerd tot de datum waarop de partner van de deelnemer 65 wordt.

Voor een ANW-hiaatpensioen dat op of na 1 januari 2014 is ingegaan, wordt gereserveerd tot de datum waarop de partner de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, doch uiterlijk de datum waarop de partner 67 jaar wordt.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Een ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen wordt gereserveerd tot de pensioendatum van de arbeidsongeschikte zonder rekening te houden met een eventuele revalidatie.

Vrijstelling van premiebetaling

Bij de berekening van de VPV voor de overige pensioenaanspraken wordt er rekening mee gehouden dat geen bijdragen meer ontvangen worden.

Wachttijdreserve

Onder de naam 'wachttijdreserve' houdt het Pensioenfonds als onderdeel van de VPV een voorziening aan voor de dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico met betrekking tot de twee jaren volgend op het jaar waarover de premie wordt ontvangen. De wachttijdreserve ultimo 2020 is gedefinieerd als 0,05% (2019: 0,10%) van de technische voorzieningen. De wachttijdreserve valt vrij op 31 december 2021.

Administratievoorziening

Voor toekomstige uitvoeringskosten, waaronder de uitbetaling van pensioenen, is een administratievoorziening begrepen in de VPV. De administratievoorziening is ultimo 2020 vastgesteld op 3% van de VPV (ultimo 2019: 2% van de VPV). Periodiek wordt beoordeeld of deze voorziening toereikend is.

Deze voorziening wordt getoetst op basis van het kostenniveau en verwachte inflatie ten tijde van de toetsing.

De hoogte van de benodigde administratievoorziening wordt bepaald op basis van de kasstroom van de geschatte jaarlijkse kosten, contant gemaakt met de rentetermijnstructuur en rekening houdend met het geschatte verloop van het deelnemersbestand.

Hierbij wordt er vanuit gegaan dat het pensioenfonds na verloop van tijd gaat liquideren of fuseren als er geen opbouw binnen het pensioenfonds meer plaatsvindt, uiteraard rekening houdend met een evenwichtige belangenbehartiging.

2.10 Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgever en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsopbrengsten bestaan uit de directe beleggingsopbrengsten (dividend en intrest) en de indirecte beleggingsopbrengsten (waardestijgingen en waardedalingen van de beleggingen) onder aftrek van de kosten vermogensbeheer.

3.3 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.4 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4. Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2019	Herallocatie	Aankopen/ Verstrekk- ingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde waarde- veranderingen	Niet- Gerealiseerde waarde- veranderingen	Stand ultimo 2020
Vastgoed							
Vastgoedbeleggingsfondsen	98.471		586	-37.059	-3.769	-4.663	53.566
Aandelen							
Aandelenbeleggingsfondsen	951.227	-25.356	304.883	-463.091	34.320	-17.157	784.826
Vastrentende waarden							
Obligaties	535.937		89.313	-55.650	2.537	43.639	615.776
Obligatiebeleggingsfondsen	1.701.013	25.356	524.379	-352.500	30.065	18.499	1.946.812
Money Market Fund	476.653		1.680.258	-1.466.531	-1.840	-750	687.790
Reclassificatie Money Market Fund (collateral) ¹⁾	-353.661			-251.930			-605.591
Derivaten							
Interest Rate Swaps ²⁾	347.254					248.850	596.104
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	3.756.894	0	2.599.419	-2.626.761	61.313	288.418	4.079.283
Derivaten met een negatieve waarde (passiva zijde)	32.151						10.533
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds (activa zijde)	3.789.045						4.089.816

1) Door een wijziging van presenteren in de categorie Vastrentende waarden (naar liquide middelen) zijn de vergelijkende cijfers 2019 aangepast.

2) Totaal derivaten activa zijde: 596.104 + 10.533 = 606.637.

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld aan de hand van de netto contante waarde berekening. Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingsmethode worden vastgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.

Niveau 4: Andere geschikte methoden.

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2020
Vastgoed	0	0	0	53.566	53.566
Aandelen	784.826	0	0	0	784.826
Vastrentende waarden (incl. liquide middelen)	3.250.378	0	0	0	3.250.378
Derivaten	0	0	596.104	0	596.104
Totaal belegd vermogen	4.035.204	0	596.104	53.566	4.684.874

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2019
Vastgoed	45.627	0	0	52.844	98.471
Aandelen	951.227	0	0	0	951.227
Vastrentende waarden (incl. liquide middelen)	2.713.603	0	0	0	2.713.603
Derivaten	0	0	347.254	0	347.254
Totaal belegd vermogen	3.710.457	0	347.254	52.844	4.110.555

Beleggingen o.b.v. lookthrough / Aansluiting met risicoparaagraaf

Categorie	Stand ultimo 2020	Kortlopende vorderingen/ schulden	Liquide middelen	Verschuiving lookthrough	Stand risico- paraagraaf 2020	Stand risico- paraagraaf 2019
Vastgoedbeleggingen	53.566	0	0	20.338	73.904	116.180
Aandelen	784.826	0	0	-26.637	758.189	917.825
Vastrentende waarden (incl. liq. middelen)	3.250.378	5.294	0	-82.113	3.173.559	2.640.164
Overige	0	0	626	89.169	89.795	103.993
Totaal exclusief derivaten	4.088.770	5.294	626	757	4.095.447	3.778.162
Derivaten	596.104	12.722	0	-757	608.069	357.073
Totaal inclusief derivaten	4.684.874	18.016	626	0	4.703.516	4.135.235

	2020	2019
[2] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen uit hoofde van kosten vermogensbeheer (kickbackfee)	418	2.094
Lopende intrest vastrentende waarden	5.294	5.542
Lopende intrest derivaten	12.722	10.902
Lopende intrest liquide middelen	0	-1
Dividendbelasting	1.474	1.157
Vordering uit hoofde van beleggingen	380	0
Vordering werkgever	230	0
Overige vorderingen	67	5
	20.584	19.699
Alle vorderingen (m.u.v. de dividendbelasting) hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.		
[3] Liquide middelen		
ING Bank N.V.	8.840	8.099
Kruisposten	0	-1.285
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	626	138
	9.466	6.952
Totaal liquide middelen ter vrije beschikking van het fonds	605.591	353.661
Liquide middelen uit hoofde van ontvangen collateral (niet ter vrije beschikking van het fonds) ¹⁾		
	615.057	360.613
Het pensioenfonds heeft eind 2020 € 606,9 miljoen (waarvan € 1,3 miljoen pending) aan onderpand ontvangen (2019: € 353,7 miljoen) in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.		
Passiva		
[4] Premie-egalisatiereserve		
Stand per 1 januari	0	17.832
Mutatie boekjaar	0	-611
Vrijval ten gunste van de Overige reserves	0	-17.221
Stand per 31 december	0	0

1) Door een wijziging van presenteren in de categorie Vastrentende waarden (naar liquide middelen) zijn de vergelijkende cijfers 2019 aangepast.

	2020		2019	
[5] Overige reserves				
Stand per 1 januari	822.816		601.805	
Vrijval Premie-egalisereserve	0		17.221	
Mutatie boekjaar	40.726		203.790	
Stand per 31 december	863.542		822.816	
Totaal eigen vermogen	863.542		822.816	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	130.658	104,0%	122.784	104,2%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	364.920	111,2%	390.136	113,2%
De beleidsdekkingsgraad is		123,1%		126,8%
De aanwezige dekkingsgraad is		126,6%		127,8%
De aanwezige dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.				
De berekening is als volgt:				
$(863.542 + 3.243.788) / 3.243.788 \times 100\% = 126,6\%$				
De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2020 tenminste gelijk aan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een reservetekort verkeert.				
Technische voorzieningen				
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
Stand per 1 januari	2.955.174		2.562.606	
Mutatie boekjaar volgens Staat van baten en lasten	288.614		392.568	
Stand per 31 december	3.243.788		2.955.174	
Totaal technische voorzieningen	3.243.788		2.955.174	
De technische voorzieningen zijn als volgt opgebouwd				
Actieve deelnemers ¹⁾	760.601		756.056	
Gewezen deelnemers	1.374.851		1.201.951	
Pensioengerechtigden	1.106.715		994.215	
Wachttijdreserve	1.621		2.952	
	3.243.788		2.955.174	

1) Inclusief arbeidsongeschikte deelnemers.

[7] Kortlopende schulden en overlopende passiva

Schulden uit hoofde van collateral management	605.591
Schulden uit hoofde van beleggingstransacties	0
Schulden aan werkgever	0
Schulden aan deelnemers	19
Belastingen en sociale premies	1.653
Schulden uit hoofde van pensioenuitvoerings- en administratiekosten	331
Schulden uit hoofde van waarde-overdrachten	0

2020	2019
605.591	353.661
0	2.340
0	1.443
19	7
1.653	1.571
331	139
0	55
607.594	359.216

De kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn geen meerjarige, niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Gebeurtenissen na balansdatum

In 2019 heeft de Commissie Parameters nieuwe parameters voor de bepaling van de UFR rentecurve geadviseerd. DNB heeft in eerste instantie aangegeven dat zij deze parameters vanaf 1 januari 2021 zouden toepassen. De DNB heeft vervolgens op 28 augustus 2020 bekend gemaakt dat de overgang op de nieuwe UFR-parameters in vier stappen gaat plaatsvinden. De eerste stap heeft op 1 januari 2021 plaatsgevonden. De laatste stap vindt plaats per 1 januari 2024. De wijziging van de UFR-parameters heeft gevolgen voor de rentetermijnstructuur en daarmee de voorziening pensioenverplichtingen. DNB zal de rentetermijnstructuur in de periode tot 1 januari 2024 baseren op een gewogen gemiddelde van de rentetermijnstructuur op basis van de huidige en nieuwe UFR-parameters, waarbij de gewichten jaarlijks op 1 januari met gelijke stappen aangepast worden. Deze stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert.

Op basis van de gegevens van per 31 december 2020 met hantering van de nieuwe UFR-parameters zal de voorziening en de dekkingsgraad als volgt wijzigen:

Peilmoment	Voorziening	Actuele Dekkingsgraad
31 december 2020	100%	126,6%
1 januari 2021	101,1%	125,3%
1 januari 2022	102,2%	123,8%
1 januari 2023	103,4%	122,4%
1 januari 2024	104,7%	120,9%

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan
Gedurende het boekjaar 2020 zijn de volgende vergoedingen betaald.

Betaalde vergoedingen bestuur, RvT en/of VO	2020	2019
Bestuursvergoedingen	123	114
Vergoedingen Raad van Toezicht	67	65
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	3	5
Totaal	193	184

De stichting heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft de stichting geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties

Er zijn geen transacties met verbonden partijen geweest gedurende het verslagjaar.

Personeel

Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst.

	2020	2019
[8] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	1.107	2.235
Aandelen	5.923	1.188
Vastrentende waarden	16.675	12.206
Derivaten	19.344	14.548
Overige beleggingen	2.370	228
Liquide middelen	2.538	753
Subtotaal	47.957	31.158
Beleggingsbaten eigen rekening (kick back fee)	1.839	4.024
Totaal directe beleggingsopbrengsten	49.796	35.182

	2020	2019
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	-3.769	0
Aandelen	34.320	6.994
Vastrentende waarden	30.761	46.705
Derivaten	0	-655
	61.312	53.044
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	-4.663	11.178
Aandelen	-17.157	202.906
Vastrentende waarden	61.387	90.471
Derivaten	248.851	242.408
	288.418	546.963
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	349.730	600.007

In de indirecte beleggingsopbrengsten zijn de indirecte kosten opgenomen die via de beleggingsfondsen rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn verdisconteerd in de koersen van de betreffende beleggingsfondsen. De indirecte beleggingskosten bedroegen in totaal 11.224 (2019: 11.282).

	2020	2019
Directe kosten van vermogensbeheer		
<i>Beheerkosten:</i>		
Bewaarloon	-22	-21
Overige kosten	-578	-70
Totaal directe kosten vermogensbeheer	-600	-91
De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De transactiekosten zijn deels gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen. De totale beleggingskosten (indirecte beleggingskosten + directe kosten vermogensbeheer) bedragen 11.824 (2019: 11.373).		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	398.926	635.098
[9] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Periodieke premies aandeel werkgever	0	25.267
Periodieke premies aandeel werknemer	0	6.324
Premie ANW-hiaat	0	647
Vergoeding pensioenuitvoeringskosten werkgever	1.142	1.084
	1.142	33.322
Kostendeekkende premie	0	34.144
Feitelijke premie	0	33.322
Gedempte kostendeekkende premie	0	33.933
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
Actuariële premie	0	29.064
Solvabiliteitsopslag	0	4.040
Opslag voor uitvoeringskosten	0	1.040
	0	34.144

	2020	2019
De feitelijke/verschuldigde premie is als volgt samengesteld		
CDC premie / ANW-hiaat premie	0	28.553
Ontvangen kostenvergoeding	0	2.359
Vrijval excassovoorziening	0	-1.319
Solvabiliteitsopslag	0	3.729
	0	33.322
De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
Actuariële premie	0	28.553
Solvabiliteitsopslag	0	4.340
Opslag voor uitvoeringskosten	0	1.040
	0	33.933
[10] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	123	421
Overgedragen pensioenverplichtingen	-641	-4.574
	-518	-4.153
[11] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-56.928	-54.598
Partnerpensioen	-10.847	-10.423
Wezenpensioen	-174	-192
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-581	-543
ANW-hiaat pensioen	-414	-334
Subtotaal	-68.944	-66.090
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-32	-71
Totaal pensioenuitkeringen	-68.976	-66.161

	2020	2019
[12] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	-5	-27.061
Toeslagverlening	-32.052	-43.282
Rentetoevoeging	9.414	5.971
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	70.241	67.295
Wijziging marktrente	-373.181	-397.153
Resultaat op kanssystemen	2.621	-2.890
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	549	4.552
Wijzigingen actuariële grondslagen	33.799	0
	-288.614	-392.568
[13] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie		
– Regulier	-944	-842
Totaal administratie	-944	-842
Onafhankelijke accountant		
– Controle van de jaarrekening	-82	-67
– Andere controle diensten	-38	0
Totaal onafhankelijke accountant	-120	-67
Actuaris	-30	-29
Bankkosten	-47	-39
Bestuurskosten (vergoedingen)	-126	-119
Personeelskosten	-661	-677
Contributies en bijdragen	-179	-166
Overige kosten	-407	-420
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.514	-2.359
[14] Overige baten en lasten	1.280 ¹⁾	0
Saldo van baten en lasten	40.726	203.179

1) Dit betreft een baat van 1.285 inzake ongerealiseerd resultaat voorgaande jaren en een last van 5 inzake oninbare vordering 2018.

Actuariële analyse van het saldo

Premies en koopsommen
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)
Toeslagverlening
Uitkeringen
Sterfte
Arbeidsongeschiktheid
Kosten
Mutaties / diversen
Aanpassing sterftegrondslagen

2020	2019
0	3.218
35.159	243.916
-32.052	-43.282
-112	-185
2.668	1.404
-695	-2.233
0	0
1.959	341
33.799	0
40.726	203.179

Totaal saldo van baten en lasten

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's toegelicht en gekwantificeerd

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad.

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2020 van 111,2% en 2019 van 113,2%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	2020		2019	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	6.078	0,1	4.833	0,1
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	166.946	3,8	256.797	7,4
Valutarisico (S3)	108.896	1,0	106.301	1,0
Kredietrisico (S5)	214.677	5,5	156.194	3,9
Verzekeringstechnisch risico (S6)	98.076	0,8	89.355	0,7
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	29.161	0,1
Diversificatie/correlatie	-229.753		-252.505	
Totaal Vereist Eigen Vermogen	364.920	11,2	390.136	13,2
Aanwezige dekkingsgraad		126,6		127,8
Beleidsdekkingsgraad		123,1		126,8
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,0		104,2
Vereiste dekkingsgraad		111,2		113,2

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2020 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds over voldoende middelen beschikt. In boekjaar 2020 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 123,1%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2019 van 126,8%, is de beleidsdekkingsgraad afgenomen met 3,7%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de beleggingen. Door gebruik te maken van rentederivaten wordt de looptijd van de beleggingen verlengd.

Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 20,92 jaar (2019: 20,99 jaar).

Duratie van de pensioenverplichtingen 19,46 jaar (2019: 19,20 jaar).

Het pensioenfonds dekt strategisch 90,0% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 90,0% op basis van de swapcurve is eind 2020 equivalent met een renteafdekking van 71,2% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 98,8% eind 2020.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 259 (0,0%) en voor het strategisch renterisico 6.078 (0,1%).

Aandelen- en vastgoed risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen en vastgoed in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen en Vastgoed naar markt:</i>				
Emerging markets	144.440	17,4	108.475	10,5
Mature markets	687.653	82,6	925.530	89,5
	832.093	100,0	1.034.005	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor zowel het feitelijk als het strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 217.539 (5,4%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoed risico 166.946 (3,8%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in andere valuta luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van het valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Het fonds dekt geen valutarisico's af. Wel zijn er bepaalde vermogensbeheerders die binnen de fondsen bepaalde valuta's afdekken.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta vóór afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	541.973	11,5	410.154	9,9
Australische dollar	12.198	0,3	12.654	0,3
Canadese dollar	21.286	0,5	21.411	0,5
Britse pound sterling	34.440	0,7	125.627	3,0
Hongkongse dollar	44.379	0,9	31.356	0,8
Israelische shekel	482	0,0	911	0,0
Japanse yen	48.061	1,0	48.981	1,2
Zwitserse frank	18.443	0,4	37.139	0,9
Deense kroon	4.427	0,1	10.140	0,2
Noorse kroon	2.074	0,0	10.896	0,3
Zweedse kroon	6.618	0,1	15.435	0,4
Singaporese Dollar	2.868	0,1	3.754	0,1
Nieuw Zeelandse Dollar	1.270	0,0	762	0,0
Overige	185.297	3,9	69.804	1,7
Niet Euro	923.816	19,5	799.024	19,3
Euro	3.779.289	80,5	3.335.872	80,7
Totaal beleggingen exclusief derivaten	4.703.105	100,0	4.134.896	100,0
Waarde derivaten	411		339	
Totaal beleggingen inclusief derivaten	4.703.516		4.135.235	

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en (beleggings)schulden aan kredietinstellingen.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta ná afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	522.560	11,2	370.341	9,0
Australische dollar	12.198	0,3	12.654	0,3
Canadese dollar	21.286	0,5	20.698	0,5
Britse pound sterling	24.463	0,5	116.327	2,8
Hongkongse dollar	44.218	0,9	31.356	0,8
Israelische shekel	482	0,0	911	0,0
Japanse yen	48.061	1,0	48.981	1,2
Zwitserse frank	18.443	0,4	37.139	0,9
Deense kroon	4.427	0,1	10.140	0,2
Noorse kroon	2.074	0,0	10.896	0,3
Zweedse kroon	6.618	0,1	15.435	0,4
Singaporese Dollar	2.868	0,1	3.754	0,1
Nieuw Zeelandse Dollar	1.270	0,0	762	0,0
Overige	185.120	3,9	69.804	1,7
Niet Euro	894.088	19,0	749.198	18,2
Euro	3.809.428	81,0	3.386.037	81,8
Totaal beleggingen inclusief derivaten	4.703.516	100,0	4.135.235	100,0

Derivaten

Het fonds kiest er voor discretionair geen valutarisico's af te dekken. Wel zijn er bepaalde vermogensbeheerders die binnen de fondsen bepaalde valuta's afdekken. Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten.

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en (beleggings)schulden aan kredietinstellingen.

Valutaderivaten per 31 december

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten per 31 december 2020	33.592	487	-76	411
Valutaderivaten per 31 december 2019	50.128	449	-110	339

Ten aanzien van het strategisch valutabeleid geldt dat het pensioenfonds geen vreemde valuta afdekt.

Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar 19,0% (2019: 18,2%) van de beleggingsportefeuille.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 132.838 (1,4%) en voot het strategisch valutarisico 108.896 (1,0%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de vooraf afgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' en 'geen rating' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	256.245	8,1	303.899	11,5
AA	491.227	15,5	515.539	19,5
A	592.533	18,7	484.796	18,4
BBB	932.908	29,3	638.179	24,1
Lager dan BBB	436.519	13,8	315.921	12,0
Geen rating	464.127	14,6	381.830	14,5
	3.173.559	100,0	2.640.164	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd korter dan 1 jaar	572.482	18,0	440.998	16,7
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	553.469	17,4	468.479	17,7
Resterende looptijd tussen 5 en 10 jaar	881.615	27,8	719.205	27,2
Resterende looptijd tussen 10 en 20 jaar	592.453	18,7	599.489	22,8
Resterende looptijd langer dan 20 jaar	573.540	18,1	411.993	15,6
	3.173.559	100,0	2.640.164	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentendewaardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 201.344 (4,8%) en voor het strategisch kredietrisico van 214.677 (5,5%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnisch risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnisch risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Het pensioenfonds hanteert bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de meest recente overlevingstafels (prognosetafel AG 2020), met fondsspecifieke ervaringssterfte. Dit neemt niet weg dat toekomstige ontwikkelingen kunnen leiden tot nog verdere verbetering of tot verslechtering van de levensduur en dat diensgevolge in de toekomst verdere verhoging of verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen aan de orde kan komen.

Hoogte buffer

Dit vertaalt zich in een buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico van 98.076 (0,7%) en het strategisch verzekeringstechnisch risico van 98.076 (0,8%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Vastgoedbeleggingen

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per sector:</i>				
Participaties in vastgoedmaatschappijen	53.566	72,5	52.844	45,5
Winkels	1.697	2,3	7.822	6,7
Woningen	18.641	25,2	55.514	47,8
	73.904	100,0	116.180	100,0
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per regio:</i>				
Europa EU	54.997	74,4	58.405	50,2
Noord-Amerika	11.894	16,1	40.395	34,8
Midden- en Zuid-Amerika	17	0,0	649	0,6
Azië ex Japan	1.723	2,3	1.537	1,3
Pacific	4.940	6,7	14.085	12,1
Overig	333	0,5	1.109	1,0
	73.904	100,0	116.180	100,0

Aandelen	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen per regio:</i>				
Europa EU	112.653	14,9	379.290	41,3
Europa niet-EU	27.472	3,6	53.619	5,8
Noord-Amerika	398.162	52,5	322.090	35,1
Midden- en Zuid-Amerika	8.972	1,2	12.613	1,4
Azië ex Japan	127.461	16,8	72.340	7,9
Pacific	70.005	9,2	63.466	6,9
Overig	13.464	1,8	14.407	1,6
	758.189	100,0	917.825	100,0
<i>Verdeling Aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	37.251	4,9	55.972	6,1
Communicatiediensten	73.997	9,8	77.485	8,4
Cyclische consumptiegoederen	106.088	14,0	102.621	11,2
Defensieve consumptiegoederen	56.169	7,4	84.402	9,2
Energie	22.617	3,0	36.489	4,0
Financiële dienstverlening	108.174	14,3	140.342	15,3
Gezondheidszorg	87.263	11,5	101.056	11,0
Industrie	71.337	9,4	144.778	15,8
Nutsbedrijven	22.238	2,9	19.933	2,2
Technologie	171.847	22,6	144.550	15,7
Overig	1.208	0,2	10.197	1,1
	758.189	100,0	917.825	100,0
<i>Grote posten: Aandelen beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
NN Enhanced Index Sustainable Equity Fund DPF	619.770	13,1	517.638	12,4
Northern Trust - Emerging Markets Custom ESG Equity	165.056	3,5	0	0,0
NN Europa Duurzaam Aandelen Fonds			159.387	3,8
NN European Participation Equity			82.539	2,0
NN Emerging Markets Custom ESG Equity Index Fund			104.409	2,5
NN Europees Deelnemingen fonds			87.254	2,1

Vastrentende waarden

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa EU	2.127.086	67,1	1.712.647	64,9
Europa niet-EU	83.768	2,6	59.716	2,3
Noord-Amerika	256.302	8,1	258.070	9,8
Midden- en Zuid-Amerika	51.725	1,6	12.024	0,4
Azië ex Japan	76.415	2,4	54.297	2,0
Pacific	93.218	2,9	71.945	2,7
Overig ¹⁾	485.045	15,3	471.465	17,9
	3.173.559	100,0	2.640.164	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties	757.450	23,8	602.654	22,8
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	2.027.928	63,9	1.642.384	62,2
Index linked bonds	7.935	0,3	21.259	0,8
Overige	380.246	12,0	373.868	14,2
	3.173.559	100,0	2.640.165	100,0
<i>Grote posten: Obligatiedebiteuren groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
Staatsobligaties Duitsland	154.818	3,3	133.917	3,2
Staatsobligaties Frankrijk	159.625	3,4	146.276	3,5

Bovengenoemde staatsobligaties betreffen alleen de directe beleggingen in staatsobligaties.

Derivaten

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Verdeling derivaten per soort:</i>				
Aandelenderivaten	31	0,0	42	0,0
Rentederivaten	607.627	99,9	356.692	99,9
Valutaderivaten	411	0,1	339	0,1
	608.069	100,0	357.073	100,0

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in premiebijdragende ondernemingen.

1) Onder de post Overige zijn tevens Nederlandse hypotheek opgenomen ad 380.246 (2020) en 373.868 (2019).

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. De buffer voor het feitelijk en het strategisch actief beheer risico bedraagt 0 (0,0%).

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam is aan Ernst & Young Actuarissen B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 37,8 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1,9 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruikgemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 26 mei 2021

drs. C.D. Snoeks AAG
verbonden aan Ernst & Young Actuarissen B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd per 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2020
- de staat van baten en lasten over 2020
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd (hierna: het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 41,1 miljoen (2019: € 37,8 miljoen)
Toegepaste benchmark	1% van het pensioenvermogen per 31 december 2020, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en de overige reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 2 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in de toelichting op de balans per 31 december onder [5] 'Overige reserves'. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids) dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2020 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaire gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariael rapport van de certificerend actuaire en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.

	Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maandsdekkingsgraden: – Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen key items de toeslagverlening, de overgang naar de Prognosetafel AG2020 en de aanpassing van de kostenvoorziening. – Daarnaast heeft de certificerende actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerende actuaire.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020.
Waardering en toelichting beleggingen voor risico pensioenfonds zonder genoteerde marktprijs	
Risico	De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: de beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (niveau 1). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in derivaten (interest rate swaps). De posities in niet-(beurs)genoteerde vastgoedbeleggingsfondsen, kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen aan balansdatum. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de Grondslagen voor waardering van activa en passiva onder 2.6 'Beleggingen voor risico pensioenfonds' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans per 31 december onder [1] 'Beleggingen voor risico pensioenfonds'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2020 € 596,1 miljoen is belegd in derivaten en € 53,6 miljoen in niet-(beurs)genoteerde vastgoedbeleggingsfondsen. Dit betreft 15,9% van de totale beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

Onze controleaanpak	Bij de controle van de beleggingen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van een andere accountant. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel, hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de beleggingen, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van de beleggingen, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan. Door deze werkzaamheden, gecombineerd met de hierna beschreven werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2020. – Voor de waardering van de derivaten zijn de interne beheersmaatregelen van het waarderingsproces onderzocht en voor een selectie van derivaten de waardering en de daarbij gehanteerde waarderingsmodel en de gehanteerde input zoals rentecurves getoetst. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij eigen waarderingspecialisten betrokken. – De waardering van niet-(beurs)beursgenoteerde beleggingsfondsen waarvoor wij hebben vastgesteld dat er een actieve markt bestaat, hebben wij zelfstandig afgestemd met de prijsbron. Voor beleggingsfondsen is er sprake van een actieve markt als de intrinsieke waarde dagelijks wordt gepubliceerd en deze intrinsieke waarde de basis is voor dagelijkse toe- en uittreding door beleggers. – Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde vastgoedbeleggingsfondsen en andere beleggingsfondsen waarvoor wij niet zelfstandig kunnen vaststellen dat er sprake is van een actieve markt, hebben wij de aansluiting vastgesteld met de gecontroleerde jaarrekeningen 2020 van deze fondsen. Voor zover geen gecontroleerde jaarcijfers per 31 december 2020 beschikbaar zijn, hebben wij vastgesteld dat de aansluiting is gemaakt met de meest recente rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, alsmede de back-testing (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de monitoring procedures van de uitvoeringsorganisatie onderzocht. Wij hebben vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2020 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondS betreffen een significante post in de balans van het pensioenfondS. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfondS, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenvoorziening, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Het pensioenfondS heeft de waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen beschreven in de Grondslagen voor waardering van activa en passiva' onder 2.2 'Schattingen en veronderstellingen' en 2.9 'Technische Voorzieningen' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans per 31 december onder 'Technische Voorzieningen'. Uit deze toelichtingen blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door overgang naar nieuwe Prognosetafel AG2020. Dit heeft geleid tot een verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondS met €65,3 miljoen. Hiernaast is de kostenvoorziening verhoogd van 2% naar 3%. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfondS hierdoor € 31,5 miljoen hoger uitgekomen. Het pensioenfondS toetst de ervaringssterfte eens per drie jaar, voor het laatst in 2019. De overgang naar de nieuw Prognosetafel AG2020 leidt derhalve in 2020 niet tot een wijziging van de ervaringssterfte. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.

Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van de stichting. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruik gemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2020. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2020. – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaire gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. – Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen onderzocht.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2020 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het verslag van het bestuur, inclusief het voorwoord;
- het verslag raad van toezicht;
- de overige gegevens;
- de karakteristieken van het pensioenfonds, waaronder de kerncijfers, het verslag van het verantwoordingsorgaan en de personalia.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Als gevolg van de Covid-19-maatregelen waren wij genoodzaakt om onze werkzaamheden met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 voor een groot deel op afstand uit te voeren. Om de beperkingen in verband met fysieke aanwezigheid en directe observatie te compenseren, hebben we op voornamelijk communicatietechnologieën gebruikt en schriftelijke informatie-uitwisseling om de controle-informatie te verkrijgen die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt

wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaet zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 26 mei 2021

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. S.B. Spiessens RA